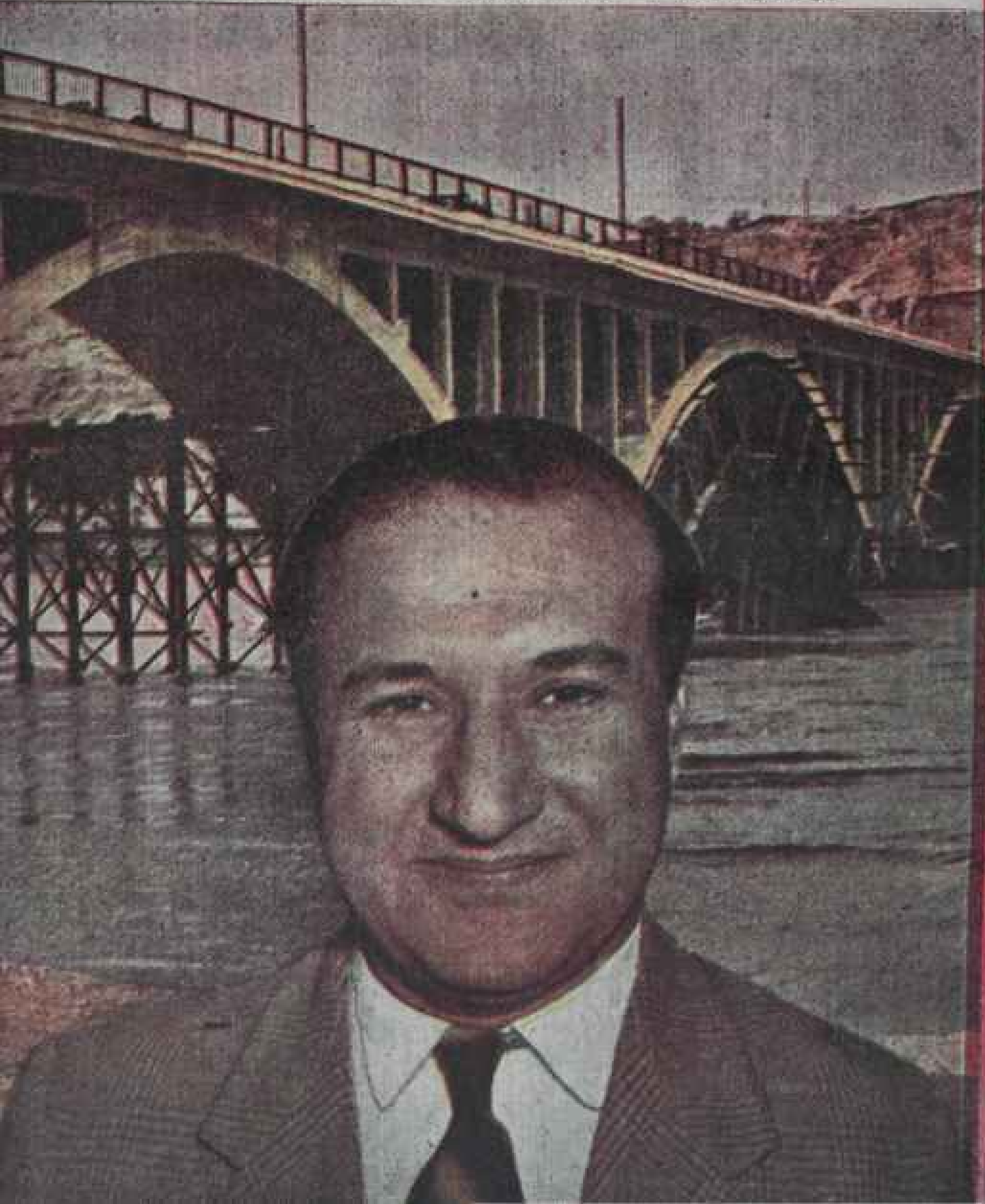
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene : 2,Cilt : VI, Sayı : 100

Rüzgârlı Sok. Ovehan

Kat : 3 Daire : 7
P. K. 582 — Ankara
tel : 15221 (Başyazar)
18992 (Yazı İşleri ve İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi :
Metin TOKER
*
Umumi Neşriyat Müdürü :
Hamdi AVCIOĞLU
*
Bu *nüshada yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :*
Yusuf Ziya ADEMHAN
*
Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür :
TURHAN
*
Fotoğraf :
Hüseyin EZER
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI
*
Klişe :
Doğan Klişe ATELYESİ
*
Müessese müdürü :
Mübin TOKER

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 Lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

İlan Şartları:
4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 Lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira
*
Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa - Ankara

Kapak resmimiz :
Orhan Mersinli

Doğu, Batıya bağlanırken

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Başbakan Adnan Menderes'in son konuşmalarını okuyanlar mutlaka onun, bazı noktaların izahında imkansızlıklarla karşılaştığını görerek yürekten üzülmüşlerdir. Hakikaten adı Demokrat olan iktidar partimizin Genel Başkanı Zonguldak'ta büyük bir hayretle şunu sormuştur:

"— Nedir bu bir hafta, on gün içinde 30 veya 40 miting? İhtilal mi olmuştur?"

Sonra da kemali safiyetle ilave etmiştir :

"— Bu tahkir ve terzil edebiyatını, bu şahıslara ve iktidara hücum edeceğim derken bizzat hükümet ve devlet mefhumlarını şuursuzca zedeleme gayretlerini izah etmek mümkün değildir".

Taraftarlarının ifadesine göre dünya çapında bir devlet adamının bütün vasıflarını şahsında toplamış olan sevgili başbakanımıza izahında imkânsızlıkla karşılaştığı anlaşılan bu hususta gerekli izahatı vermekle AKİS kesbi şeref eyler. Kendileri lütfen on dakika için ağızlarını Zafer gazetesinin dehşetengiz başyazarının kulağından çekip kulaklarını bizim ağzımıza lütfetsinler. Mesele son derece basittir.

*

Bir hafta, on gün içinde 30 veya 40 miting hiç de çok değildir. İdeale en yakın demokratik idareye sahip İngiltere'de hem de İngiltere'nin sadece Londra şehrinde günde - evet günde - bundan fazla açık hava toplantısı yapılır. Hem bu toplantılarda tahkir ve terzil edebiyatı, şamalara ve iktidara hücum, hükümet ve devlet mefhumlarını şuursuzca zedeleme gayretleri o hali alır ki ortada ne başbakan kalır, ne kraliçe, hattâ ne de Hazreti İsa! Miting tertiplemek demokrasilerde herkesin hakkıdır. Başbakanımızın kullanmasını pek sevdiği halk tabirlerinden biriyle söylemek gerekirse, nefesine güvenen borazancı başıdır. Hiç kimse karışamaz. Hatibin söyledikleri beğeniliyorsa, halk gelir dinler. Fikirlerine iştirak ediyorsa alkışlar. Etmiyorsa yuhalar. Ciddiye alır, ciddiye almaz. Bütün bunlar mitingi tertipleyenle mitinge katılanların bilecekleri iştir. Ama günde 30 veya 40 miting yapılıyor, bu mitinglerde hükümet ve devlet mefhumu zedeleniyor diye her hangi bir İngiliz başbakanının feryad ettiği şimdiye kadar görülmemiştir. Zira İngiltere'de bilinir ki hükümet ve devlet mefhumu miting hatiplerinin laflarıyla değil, hükümetin ve devletin başında bulunanların o makamlara yakışmayacak hareketleriyle zedelenir. Eğer bir hükümet başkanı takip ettiği bütün politikanın hatalı olduğunu söyledikten sonra da mevkiinden ayrılmaz ve bambaşka bir politikayı tatbik vaadinde bulunarak rey istirham ederse, hele bu reyleri aldıktan iki ay sonra bütün vaadlerini unutursa, işte hükümet mefhumu o zaman zedelenir. Eğer bir devlet başkanı tarafsız kalması icap ederken taraf tutarsa ve makamını polemik mevzuu haline getirirse, hele kendi huzurunda, yürürlükte olan kanunların ihlaline göz yumarsa, işte hükümet mefhumu o zaman zedelenir.

Başbakan Adnan Menderes Londra'dayken günde 80, 40, 50 mitinge sahne olan Hyde Park'tan hiç geçmemiş midir; orada hatiplerin neler ve neler söylediklerini duymamış mıdır? O halde bir hafta, on gün içinde 30 veya 40 mitingden niçin bu kadar ürküyor, niçin bir takım ve artık herkesin bıyık altından güldüğü tehditler savuruyor?

Ama şimdi denilecek ki "Hyde Park mitingleri ciddiyetten uzaktır ve bir nevi fantezidir". Sis Adnan Menderes'i İngiltere'ye götürüp Downing Street'in 10 numaralı hanesine oturtun, memlekette bizim bugünkü rejimimize benzeyen bir de rejim kurun bakın Hyde Park mitingleri ciddiye alınır mı, alınmaz mı? Bakın hükümet bu toplantılardan çekinir mi çekinmez mi? Hyde Park mitingleri elbette ki bir nevi fantezidir. Ama onları fantezi haline getiren İngiliz demokrasisidir. Siyasî partiler Mecliste her türlü mürakabe imkânına sahiptir, gazeteci yarın hapse atılmak tehlikesinden azade olarak tenkidini yapar, umumi efkar icra organlarını daimi surette kontrolü altında bulundurur, hükümet bu mürakabeye, bu tenkidlere, bu kontrola karşı saygılıdır. Eee, Hyde Park mitingleri bundan sonra fantezi olmaz da ne olar? Orada hükümet aleyhinde söylenecek sözlerin alda uyandırmaması, bu sözlerin başka yerde söylenmek imkanının bulunması sayesindedir. Bir Agâh Erozan bizim iç tüzükle Avam Kamarasına "speaker" olsun da, siz politikanın Westminster'den Hyde Park'a düşüp düşmeyeceğini o vakit görürsünüz. Demokrasi seçim zamanından seçim zamanına seçmene rey hakkı tanımaktan ibaret değildir. Demokrasi, hükümetlerin devamlı olarak insan hak ve hürriyetlerine, hukuka, nizama, ahlaka, kısacası hükümet etme adabına riayetkar oldukları rejimdir.

Bu demokrasiyi kurarsınız, mitingler kendiliğinden Hyde Park mitingleri haline gelir, kimse ciddiye almaz. Bunu yapacak yerde baskıya kalktınız mı, halk toplantıları sizi rüyalarınızda dahi rahatsız eder ve bütün tedbirleriniz bir sabun köpüğünden tesirli olmaz.

İzah edebildik mi?

Saygılarımızla **AKİS**

Kalkınma

Sollar artık işlemiyecek

Önümüzdeki hafta pazartesi günü haftanın, hafta son senelerin en mühim hadisesi Urfa yakınındaki küçük Birecik kasabasında cereyan edecek, o gün Türkiyede doğu ile batı resmen ve fiilen birleşecektir.

Türkiye haritasına bakarsanız Güneydoğu Anadolunun bereketli topraklarını sulayan iki büyük nehir, Fırat ve Dicleyi görürsünüz. Güneyden doğuya varmak isterseniz bu nehirleri geçmeğe mecbursunuz. Fakat sular kolay geçit veren sular değildir. Bu yüzden asırlardan baridir Gaziantepten öteye Urfaya, Diyarbakıra gitmek isteyenler Birecik kasabasının hemen yanında Fıratı sallarla geçerlerdi. Orada günlerce, kötü havalarda bazan haftalarca beklenir, hayranlar açlıktan ölür, yiyecek şeyler çürüyüp giderdi. Nakliyatın kervanlarla yapıldığı tarihlerde salla bir yakadan öbür yakaya geçmek o kadar mühim bir mesele değildi. İş asıl otomobiller, koca koca kamyonlar Fırat ın kıyısına gelmeğe başlayınca zorlaştı. En büyük salın çekeri beş tondu. Beş tondan fazla yüklü kamyonlar geldi mi önce yükler boşaltılıyor, kamyon karşıya geçiyor ve tekrar yükleniyordu. Hem zaman kaybediliyor, hem de geçiş ve yükleme, boşaltma parası veriliyordu. Tek çare buraya bir köprü yapmaktı. Bu büyük ve zahmetli bir iş olacaktı ama, kısa zamanda alınacak neticeler, büyük masraflara, zahmetlere, tehlikelere katlanmağa değerdi.

Muammer Çavuşoğlu
Kalkınma Bakanı

Kemal Zeytinoğlu
Unutulmayan emek

44 yıl sonra gerçekleşen rüya

Bugün yurdun batı ve orta kısımlarını doğuya bağlayan İskenderun - Erzurum, İskenderun - Gaziantep - Urfa - Van yolları Fırat nehrini iki yerde keser. Bunlardan birisi Malatya - Elâzığ arasındaki Kömürhan mevkiinde, ikincisi de Gaziantep - Urfa arasında Birecik kazasındadır. Kömürhanda 1932 yıllarında 110 metre tek açıklıkta betonarme kemer bir köprü yapılmıştı. Birecikte ise sallar hâlâ işlemekteydi.

Birecik köprüsünün ilk etüdleri Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmağa yüz tuttuğu günlerde, 1912 yılında yapılmıştı.' "Halep Vilayeti" nin Baş Mühendisi Nadir Bey, Birecikte yapılacak olan köprünün ehemmiyetini belirten bir raporla birlikte kendi hazırladığı projeleri de hükümete göndermişti. Fakat Balkan Harbi, arkasından Umumi Harp, bu doğuyu batıya bağlıyacak köprünün yapılmasına İmkan vermedi.

Cumhuriyetin onuncu yılında, 1933 de Birecik köprüsü işi tekrar ele alınmıştı. Yeniden projeler hazırlandı. 512 000 liralık bir de keşif yapıldı. Fakat kafi tahsisat olmadığı için ihaleye çıkarılmadı. O yıllarda nakliyatın mütemadiyen aksaması, kamyonların otomobillerin birbirleri arkasına Birecikte beklemeleri, salla bir taraftan öte tarafa geçerken suyun cereyanına kapılıp kaybolanlar burada yapılacak köprünün ehemmiyetini bütün çıplaklığı ile ortaya koyuyordu. Bireciğe kadar gidenler bu içler acısı hali görüyorlardı.

Bir defasında zamanın hükümet Başkanı Fıratı, yanyana dizilen sarların meydana getirdikleri muvakkat köprü ile geçmişti. İşte o gün Bireciklilere bir köprü vaadedilmişti. Ama, daha çok bekliyeceklerdi.

C.H.P. hükümetleri Birecik köprüsünü yapamadan iktidarı Demokratlara devrettiler. Demokrat Parti maddi ve manevî alanda büyük vaadlerle işbaşına geçiyordu.

D. P. iş başında

Menderes Hükümetini] ele aldığı ilk işlerden biri Birecik köprüsü oldu. Köprünün etüd ve sondaj işlerini Müteahhit Yüksek Müh. Fevzi Akkaya yaptı. Karayolları Umum Müdürlüğü Köprüler Fen Heyeti proje ve keşifleri hazırlıyordu. İnşaat için 1951 bütçesine gerekli tahsisat da konmuştu. Köprünün ilk ihale bedeli 2 milyon 8 bin 520 lira 92 kuruştu. İhale 15 Haziran 1951 de ilan edildi. Müracaat eden firmaların sayısı onbeşti. Fakat bunlardan dördü ihaleye girdi. Neticede köprü en fazla tenzilat (% 18.75) yapan Amaç Türk Anonim Şirketine ihale edilerek, 31 Temmuz 1951 de taraflar a» rasında mukavele imzalandı.

Birecik köprüsünün uzunluğu 720 metredir ve Türkiye'nin en uzun köprüsüdür. Köprü üstündeki yol genişliği sekiz metredir. İki tarafta da bir buçuk metre genişlikte yaya kaldırımları vardır. Köprünün Gaziantep tarafından itibaren herbiri 26 metre açıklıkta 14 gözü betonarme Gerber sisteminde, daimi su üstünde bulunan herbiri 57 metre uzunluk - ta beş gözü betonarme kamer olarak ve Birecik tarafında 22 metre açıklıkta betonarme kirişli üst geçitten teşkil edilmiştir.

İlk şehit

İnşaatın en zor safhası su içindeki temellerin sekiz metre derinliğe kadar indirilerek alttaki kaya tabakasına oturtulması olmuştur. Bu iş için Almanya'dan getirtilen 12 metre boyunda larsenler kullanılmıştır. Genişliği 300 metre kadar olan daimi su içindeki altı kemer ayağının inşası için ahşap kazıklar üzerine ayrıca bir servis iskelesi yapılmıştır. Fakat bu iskele suyun tazyikine tahammül edememiş, hasara uğrayarak büyük zararlara sebep olmuştur. 5 numaralı temel inşaatı sırasında Fırat'ın sularının yükselmesiyle vuku bulan büyük feyezanda, bu iskele ve bir çok inşaat makineleri su altında kalmıştır. Bu sırada bir inşaat kalfası da Fıratın bulanık suları arasında kaybolmuş ve bir daha bulunamamıştır. Bu feyezan sırasında temelde de arızalar olmuş, 8-10 metre su içinde bulunan bu temelde iki mevsim çalışılmıştır. Bir taraftan 400 metre uzunlukta su dışındaki kısmın inşasına devam edilirken, öte yanda su içindeki temellerde feyezan yüzünden hasıl olan arızaların giderilmesiyle uğraşılmış

Kapaktaki Teknisyen

Orhan Mersinli

Geçen hafta Ankaradaki umum müdürlerin içinde en çok yorulan hiç şüphe yok ki Karayolları Umum Müdürü Orhan Mersinli idi. Türkiyenin en uzun köprüsü Birecik - açılmak üzereydi. Bu köprü Karayolları Şose ve Köprüler Fen Heyetinin bir eseriydi ve açılış merasimi de Orhan Mersinlinin Umum Müdürlüğü zamanına rastlıyordu. İnşaatı 15 Martta biten köprü 9 Nisanda açılacaktı. Umum Müdür Mersinli son hazırlıklarla meşguldü...

Birecik köprüsünde binlerce insanın emeği vardı. Fakat inşaatın başından beri işi idare edenler dört kişiydi: Eski ve yeni Bayındırlık Bakanları Kemal Zeytinoğlu, Muammer Çavuşoğlu ve eski ve yeni Karayolları Umum Müdürleri Daniş Koper ve Orhan Mersinli..

Mersinli 12.1.1956 da «nama müdür oldu. 1934 yılında Amerikada İllinois Üniversitesini bitirerek yurda dönmüştü. O tarihten bu yana, umum müdür muavini oluncaya kadar, İllinois'de edindiği nazari bilgileri tecrübe ve tatbikatla değerlendirdi.

1935-36 yularında Sivas - Erzurum demiryolu inşaatında taşarondu. 1937-1939 yıllarında Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları inşaatında şantiye mühendisliği yaptı. 1939 dan 1949 a kadar bina, yol ve demiryolu inşaatlarında müteahhitlik etti. Bu geniş tecrübelerle Karayolları Umum Müdür Muavinliğine getirildi (29.3.1950).

Orhan Mersinliyi Umum Müdür Muavinliğine C.H.P. nin son Bayındırlık Bakam Şevket Adalan getirmişti. Mersinli D.P. iktidarı zamanında da üç vekil gördü: Fakrı Belen, Kemal Zeytinoğlu ve Çavuşoğlu. D.P. iktidarının da kendisinden memnun olduğu bu devrede terfi ettirilmesinden anlaşılmaktadır.

Orhan Mersinli 1950 yılı başından beri Türkiyenin yol dâvasına büyük hizmetler etmiştir. Bu arada Birecik köprüsü, yakından ilgilendiği ve bir an önce bitirilmesi için gayret sarfettiği eserlerden yalnız bir tanesidir. :

Bayındırlık Bakanlığı ve Karayolları Umum Müdürlüğü teşkilatlarında bütün arkadaşları tarafından sevilen ve takdir edilen Orhan Mersinli 1912 de Selanikte doğmuştur; İngilizce ve Fransızcayı iyi bilir, mesleğine alt gelişmeleri bu iki dildeki dergilerden ve ilmi eserlerden takip eder.

Türkiyenin iktisadi kalkınmasında önemi belki her şeyden önce gelen yollarımızın Orhan Mersinli gibi genç, çalışkan, bilgisine güvenilir bir Umum Müdürün idaresinde büyük gelişmeler kaydetmesi ümit edilir.

Karayolları kuruluşundan bu yana politik tazyik ve tesirlerin ötesinde kalmaya muvaffak olan nadir teşekküllerimizdendir. Yurt hizmetinde bu kadar faydalı olabilmesinin belli başlı sebebi de bu olsa gerektir.

En ucuz köprü

Yurdun doğusu ile batısını birbirine bağlayan Birecik Köprüsü bir bakıma en ucuz köprüdür. Bugünkü fiyat farklariyle birlikte bu köprü $ milyon 200 bin liraya mal olmuştur. 4400 ton çimento, 921 ton demir kullanılmış, 17.000 metre küp beton yapılmıştır. Faaliyet zamanlarında inşaatta 250 işçi çalışmış, köprü dört mevsimde bitirilmiştir. Birecik Köprüsünün İktisadi ehemmiyeti, kazandıracağı zaman ve önüne geçeceği fuzuli masraflar düşünülürse köprü gerçekten ucuza çıkmıştır. Bîr kere Birecik Köprüsü trafiği kendine çekecektir. Her yıl devamlı olarak artacağından şüphe edilmeyen trafik bu yıl içinde tahminen yüzde elli nisbetinde çoğalacaktır. Şimdiye kadar yapılan istatistiklere göre, 1955 yılı vasatisi olarak Bireciğe günde 530 ton yük (çeşitli) gelmekte, bunun 225 tonu karşıya geçmekteydi. Gene ortalama olarak günde gelen yolcu sayısı 1459, karşıya geçen 724 idi. Çeşitli 233 vasıta geliyor, bunun 85 i sallarla karşıya geçiyordu. Şimdi bu adetlerin süratle yükselmesi beklenmektedir. Çünkü artık 10 tonluk kamyonun yükünü indirmek, sonra karşıya geçip tekrar yüklemek sıkıntısı yoktur, Fıratın sularında kaybolmak tehlikesi mevcud değildir. Bu boşaltıp yükleme işi ton başına beş liraya yapılırmış. Bundan başka bir de sal parası ve zaman kaybı var. Köprü yapılmadan evvel Gaziantep-Diyarbakır ton kilometre ücreti (bir ton eşyanın bir 'kilometre mesafeye taşınmasına mukabil alınan ücret) 25.2 kuruştu; bunun 7.4 kuruşu sal parası idi. 35.6 kuruş olan Gaziantep-Urfa ton kilometre ücretinin ise 10 kuruşu sal parasıydı. Şimdi bir defa bu sal paraları ton kilometre hesaplarına girmiyecek, bu suretle büyük bir tasarruf yapılmış olacaktır. Köprü yapılmadan önce ve temel inşaatına devam olunmuştur. Karayolları bu işte takdire layık bir gayret göstermiş ve uzayıp giden inşaatın daha fazla uzamaması için lâzım gelen tedbirleri almış ve 1955 yılı içinde azami derecede faaliyet gösterilmesini temin ederek, köprünün en mühim kısmı olan 57 metre açıklıkta beş kemer inşaatının bitirilmesini sağlamıştır. Kemerlerin inşası için kısmen demir kafes kiriş, kısmen de ahşap kasıklar üstüne iskeleler yapılmıştır. İnşaat bu safhada iken temellerde fazla artış olduğundan işin yüzde 20 nisbetini tecavüz edeceği anlaşılmış ve mukavele mucibince tasfiye edilerek geri kalan kısmı yeniden ihaleye konmuştur. İnşaatın seyrine engel olmadan lâzım gelen muameleler tamamlanmış ve ikinci kısım inşaat da aynı müteahhit firma tarafından 16 Mart 1956 da ikmal edilmiştir.

Köprü başındaki mezar kimin?

Birecik köprüsünün inşaatı boyunca müteahhit firma muhtelif sebeplerle beş şantiye şefi değiştirmiştir. Bunların kimi daha iyi şartlarla iş bulup oraya geçmiş, kimi mukavelesinin sona ermesi sebebiyle ayrılmıştır. Birecikte köprünün başında bir mezar vardır. Burada Birecik köprüsünün ebedi bekçisi Yüksek Mühendis Kadri Çile yatmaktadır. Kadri Çile Birecik Köprüsünün ilk şantiye şeflerindendi, arkadaşları arasında çok sevilen bu kıymetli mühendisi düşman ruhlu bir işçi vazife başında vurmuştu.

inşaatın başından sonuna kadar Kara Yolları Umum Müdürlüğünü temsilen Yüksek Mühendis Mustafa Kemal Tanrıkulu kontrol mühendisi olarak Birecikte bulunmuş ve inşaatın muntazam devamını ve gecikmemesini sağlamak için büyük bir feragetle çalışmıştır.

Birecik Köprüsü Türk Mühendis ve işçilerinin iftihar edecekleri bir eser olarak 9 Nisanda resmen trafiğe açılacaktır.

Daniş Koper
Çorbada tuzu var

Okuyucu mektupları

Size pek merak ettiğim bir şeyi sormak istiyorum. İstanbuldaki hususi ilanları dağıtan şirketin hissedarları kimlerdir? Bu tekelin gazetelerimiz üzerindeki müsbet veya menfi tesirleri nelerdir? Basınımızın bu şirketin tekelinden kurtarılması icap etmez mi?

Göksel Karamısır - Ankara

Son yılların en mükemmel mecmuası olan AKİS'i itimatla okuyorum. Fakat Adnan Menderesin düşeceğine ve yerine Nedim Ökmenin geçeceğine dair görüşünüze iştirak etmiyorum. Tahmininiz doğru olsa bile bunu şimdiden ifşa etmek, 'Ökmenin Menderes tarafından harcanmasına yol açabilir. Bu sebeple hataya düşmüş oluyorsunuz. AKİS'e daha olgun bir politika takip etmesini tavsiye ederim.

Ertem Kutay - İzmir

*

9 uncu sayınızda, D.P. nin durumunu tahlil eden yazınızın "Ord. Prof. un taktiği" başlıklı paragrafında iddia ediliyor ki, muhalefetin Menderese hücumları bir taktik icabıdır. Demek ki, muhalefet Menderese hücumla, D.P. grubunun onun etrafında toplanmasını temin edip, D.P. ye yeni bir ruh ve istikamet verebilecek bir zümrenin işbaşına gelmesini önliyerek, memleketin iktisadi kalkınması ve refahı pahasına iktidara geçmek hırsına kapılıyor. AKİS bu stratejiyi bütün gücüyle destekler görünmektedir. İşte bizim anlıyamadığımız da budur.

M. Başarır, F. Akalın - İst.

AKİS — Eğer D.P. grubuna Menderesi değiştirmesini, partinin ancak öyle kurtulacağını, oyuna gelmemesini biz de söylemiyor, Menderese "Hâlâ mı çekilmiyorsunuz" diye biz de ricada bulunmuyorsak kim söylüyor, kim ricada bulunuyor?"

*

Ağaoğlu Samed de tıpatıp babası gibi, fakat onun tecrübelerinin de mirasına konarak daha ileri ve daha muvazeneli bir kafa oldu. Otuz yaşında Kuvayı Milliye Ruhu'nu yazabilmiş adam, değil şimdikilere, babasının nesline bile hocalık eder. Elhak bu budur. Fakat yabancı sermaye kanunu ve 99 yıllık borçlar Türkiyesinde, hele iktidar koltuğunda sevgili Samed'i tanıyabilene aşkolsun. Hangisine acımalı; ona mı, memlekete mi?

M. Uğursal - İstanbul

normal zamanlarda bir vasıta yarım gün sıra beklerdi. Şimdi, işlemesi gerekirken duran bir vasıta dakikada 1.85 kuruş zarar ettiğine göre bazı hesaplar yapabiliriz. Bundan sonra kamyonlar otomobiller hiç durmadan yollarına devam edeceklerdir. Bu suretle yılda bir milyon lirayı geçen ve zaman kaybından ileri gelen bir zararın önüne geçilmiş olacaktır. Köprünün iktisadî bakımdan' Bağlıyacağı faydalar bir yana, yalnız şu önüne geçilecek zaman kaybı ile köprü iki buçuk üç sene içinde "ucuz" değil, bedava yapılmış köprü olacaktır. Müstahsil artık malının yollarda bozulup çürümesinden, yahut Fırat sularına gömülmesinden endişe etmiyeceği için iktisadi faaliyette de bir kalkınma olacaktır. Fırat vadisinin şimdiye kadar memleket pazarlarına arzedilemiyen mahsulleri bundan böyle bir gün içinde yurd içinde dağılabilecektir.

Birecik Köprüsü D.P. iktidarının çok müsbet bir başarısıdır, bunu teslim etmemek haksızlıkların en büyüğüdür. Gönül isterdi ki Türkiye'de doğunun batıya bağlanmasını her türlü partizanlıktan uzak şekilde, milletçe kutlulayalım.

Ama ne mümkün?..

D. P.

Tuhaf bir mesele

Geçen haftanın sonunda Zonguldakta Adnan Menderese yaklaşmak fırsatını bulanlardan biri, onu derin derin süzdükten sonra:

"— Acaba rahatsız mı?" diye düşündü.

Hakikaten o gün Başbakanda üzgün, kendi kendini yiyen bir hal vardı. Halbuki Zonguldağa nihayet bir eser açmak için gelmişti. Gelişinden evvel bütün hükümet kuvvetleri ve DP. teşkilâtı seferber olarak parlak ve "candan" karşılama törenleri organize etmişlerdi. İşçiler, mektepliler sokaklara dizilmiş, serpantinler, konfetiler dağıtılmıştı. Karşılama törenleri de tatbikatta aksamamıştı. Eğer azizlik yapan yağmur istisna edilirse her şey tertiplenen şekilde cereyan etmişti. Buna rağmen Adnan Menderes memnun değildi. Son derece sinirliydi, son derece huysuzdu. Asabının tamamiyle gergin olduğu hissediliyor, yüzündeki tebessümün bir politik maskeden ibaret bulunduğu anlaşılıyordu. Tatmin edilmemiş ve tatmin edememenin ıstırabını duyan insanlar gibiydi. Hakikaten hususi hasbıhallerde de sözü döndürüp dolaştırıp mütemadiyen muhalefete ve basına getiriyor, onları türlü şekilde itham ediyordu. Kendisine ne gösterseler, ne anlatsalar - tabii iyi şeyler gösteriyor, iyi şeyler anlatıyorlardı - bunları görmediklerinden, dinlemediklerinden dolayı muhaliflerine ve gazetelere çatıyor, imalı laflarda bulunuyordu. Nitekim yaptığı bütün konuşmalarında da aynı noktaya düşmekten kendini alamadı. Nutkuna müsbet taraftan başlıyor, hükümetinin icraatını anlatıyor, neler yapılacağım bildiriyordu. D.P. propagandasına daha kesif bir şekil vermek için çoğu normal hükümet faaliyeti olan ve fazla övünmeyi gerektirmiyen bir takım icraatın açılış törenleri hep bir araya getirilmişti. Bu suretle hükümet başkanına ve arkadaşlarına on gün müddetle muhtelif yerlerde miting yapmak fırsatı veriliyordu. D.P. nin parti olarak tertiplediği toplantılar fiyaskoyla neticelendiğinden - İzmir mitingi - şimdi yeni Ur taktikle milletin huzuruna çıkılıyordu. Fakat konuşmasına hükümet başkam gibi başlayan Adnan Menderes sözünün ortalarında ipi e-

Bir partizanlık örneği

Dokunulmaz ve dokunulur gecekondu

SESSİZ GEMİLER

Cumhuriyetimizin ilk devresinde, yani Başbakanlık makamını İsmet İnönü, Celal Bayar, Refik Saydam ve Şükrü Saracoğlunun işgal ettiği senelerde devletle ve devlet adamlariyle alâkalı skandallar yazılmazdı. Bu bir rejim icabıydı, iyi ve kötü taraflarıyla o rejimin malıydı. Fakat kötü taraflarının daha çok olduğu 1946 da çok partili devreye geçtiğimiz zaman anlaşıldı. Zira suyun yüzüne çıkamayan tevatür, suyun kendisini bulandırmıştı. Gazetelerin yazamadıklarım kulaklara dayalı ağızlar bire bin katarak naklediyordu. -Herkesin gördüğünü saklamanın elbette ki imkânı yoktu. Dün meteliksiz olduğu bilinen, meşru geliri malûm kimseler bir kaç sene içinde milyoner olunca - yahut o zamanın parasiyle yüz binlik - mantıklar işliyor, sebebini gazeteler yazmasa da herkes bizzat bulup çıkarıyordu. Servet dediğin, sokaktan toplanmıyor ki.. Halk Partisi iktidarı, hattâ iktidar olarak değil, parti olarak bundan ne kadar zarar görmüştür, en iyi Demokrat Parti bilir. O devrin bütün mesuliyetlerine iştirak edenlerin eski camialarından ayrılıp yeni bir camiaya girdiklerinde şahısları hakkındaki ithamlardan kurtulmaları dahi halkın gazabım çekenin şahısları olmaktan çıkıp partinin heyeti umumiyesi haline geldiğinin en güzel delilidir.

Çok partili rejimde, yani Başbakanlık makamının Recep Peker, Hasan Saka, Şemseddin Günaltay ve Adnan Menderesin işgal ettiği senelerde saman zaman nefes aldırmaz hale gelen bir mütehavvil basın hürriyeti anlayışına rağmen devletle ve devlet adamlarıyla alâkalı skandallerin yazılabildiği hakikattir. Hattâ gazeteler buna tek parti devrinin sonunda başlayabilmişler ve bir Vatan gazetesinin kampanyası Suad Hayri Ürgüplüyü Yüce Divana kadar götürmüştür. Son senelere kadar gazetelerin ithamları, iddiaları, talepleri müsbet netice vermiş veya vermemiş, fakat daima cevaplandırılmıştır. Hatta C.H.P. iktidarının Günaltay kabinesi basım hakiki manasiyle bir dördüncü kuvvet saymıştır. Zaten bu yüzdendir ki o kabine Cumhuriyetimizin tarihinde örnek kabine olmak vasfım kazanmıştır. Her yazının, her iddianın, her ithamın akis yaratacağı hesaplanmış, evvelâ ona göre davranılmış, sonra da buna rağmen vukua gelen skandal hikâyelerinin basın sütunlarına geçtiği hallerde hakikat derhal açıklanmış, umumi efkar tatmin olunmuştur. Ama bir tek kabine 27 senelik mazinin tortusunu temizliyemezdi. Nitekim temizliyememiştir.

Şimdi Menderesin son hükümetlerinin kendilerine bu mevzuda başka bir tutum seçtikleri görülüyor: Umursamamak. Eğer onların umursamamaları ile meseleler halledilse, kendilerini tebrik etmek gerekir. Ama vaziyetin öyle olmadığı, kulaktan kulağa bire bin katılarak dolaştırılan rivayetlerden anlaşılmaktadır. Sadece şu mecmuanın Dr. Sarolun durumu hakkında açıklanmada bulunulması için ne kadar dil döktüğü, ne kadar mürekkep harcadığı ve nelere katlandığı hatırlardadır. Buna rağmen resmi makamlar bir tek cevap vermediler. İyi mi oldu? Dr. Sarola iyi mi oldu, Menderes III. hükümetine iyi mi oldu, D.P. ye iyi mi oldu. İddialar kargısında susmak, iddia edilen fiillerin taklitçilerine cesaret vermek değil de nedir T Hakikatler ortaya çıkarılmalıdır. Eğer iddia asılsızsa umumî efkârın yanlış zehap edinmesi önlenmeli, doğruysa mesuller ceza görmelidir. Yoksa yazılanları hasır altı etmekle bahis, mevzuu şahısların, hükümetin, partinin itibarı yükselmez ki.. Hatta zedelendiğine Cumhuriyetimizin ilk devresi misaldir. O halde? Gazetelere aksetmiş, haklarında açıklanma gereken, üstelik afaki olmaktan uzak, ortaya delilleri konmuş bir sürü mesele mevcuttur. Bu mevzularda ser verip su* vermemek politikası takip ediliyor, meselelerle alâkalı zevat faaliyetine devam ediyor, bazı noktalar kapalı bırakılmakta musir davranılıyor. Başbakanlığın her yalan havadisin tekzibi yolundaki tamimi, her iddianın esasının açıklanmasına dair emri kaale alınmıyor. İşte Dünya gazetesinde çıkan ve Turizm Bankasının faaliyetiyle Ziraat Bankan Umum Müdürünün icraatına dair iddialar! İşte Cumhuriyette çıkan ve Aydın D.P. Başkanının çiftliğini alâkadar eden yazı! Bunlar üstü kapalı, menfi ruhla kaleme alınmış neşriyat değildir. Bilâkis her bîrinde açıklanması gereken husus ortaya konuyor, madde madde sualler soruluyor. Cevap? Yok! Bay Dülge veya Aydınlı başkan iktidar için tabu mudur, onların her icraatı mesuliyetten azade midir? Haydi resmi makamlar susuyorlar; ya hükümeti murakabe için Meclise gönderilmiş D. P.li milletvekilleri niçin sessiz kalırlar? Seçmenlerine bu neviden hareketlerle mücadele edeceklerine dair söz vermemişler miydi?

Haftalardan beri AKİS'te mutlaka izahı gereken iki meseleyi umumi efkârın önüne seriyoruz. Gördüğümüz mukabele derin bir sükut ve korkunç bir umursamazlıktan başka şey değildir. D.P. Haysiyet Divanının Hamid Şevket İnceyi nüfuz ticareti ithamiyle ihraç etmesi bu nüfuz ticaretine âlet olan o devrin Milli Savunma Bakanının durumunu ve hakikaten bir suçun bulunup bulunmadığım açıklamayı gerektirmez mi? Bir milletvekili, bir de bakan var. Bu avukat milletvekili o bakana gidiyor ve işini parayla takip ettiği müşterisine menfaat temin ediyor. Haysiyet Divanı bu faaliyette nüfuz ticareti görüyor. Bunun üzerine milletvekili yaptırılan işin meşru olduğunu söylüyor. Fakat Haysiyet Divanı müdafaayı kabul etmiyor ve milletvekilini cezalandırıyor. Peki bakan? Bahis mevzuu iş nedir, yaptırılmasında bakan ne rol oynamıştır, iş kanunî midir yoksa gayrı kanuni mi? Bunları soruyoruz ve Millî Savunma Bakan Vekili Şem'i Ergin susuyor. Bu sükût kimi kurtaracaktır, lütfen söyler misiniz?

Ya Bayan Zorlunun Pariste tam iki sene müddetle parası devlet tarafından ödenen bir konakta ayda aşağı yukarı 2 milyon frankla temin edilecek bir hayat sürmesi? Ya satın alınan ve ancak Pariste ikametin son günlerinde iki buçuk milyon franga satılan meşhur Cadillac? Bunların izahını istemek ilaç için döviz bulunamıyan bir memlekette basının hakkı değil midir? Yazılanlar yalan mıdır? Bayan Zorlu iki senedir Pariste o mükellef hayatı sürmemiş midir? O Cadillac satın alınmamış mıdır? Yalansa bizi tekzip etsinler. Asla korkumuz yoktur. Zira bunlar tamamiyle hakikattir. O halde Bayan Zorluya kim. hangi vasıtayla para gönderdi? Oturduğu konağın masrafı olarak devlet 1964 ten bu yana kaç milyon frank döviz ödedi? Nedim Ökmen ve Fuad Köprülü bu hesapları açık alınla vermekle mükelleftirler. Bira bunlar bakanlıklarını alâkadar eden suallerdir.

Resmi makamlar inatçı olabilir. Ama resmi makamlarla AKİS'ten hangisi daha inatçıdır, bunu suallerin cevabı verilmediği müddetçe herkes anlıyacaktır. Zira biz hakkımızı kullanıyoruz. Resmi makamlar da vazifelerini yapmakla mükelleftirler.

N. ÖKMEN

Ş. ERGİN

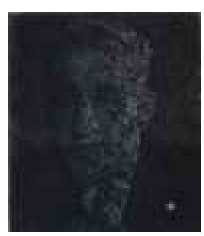
F. KÖPRÜLÜ

M. DÜLGE

F. R.. ZORLU

H. KÖYMEN

linden kaçırıyor ve D.P. Genel Başkanı olarak kürsüden iniyordu. Bu 1-se hem dinleyiciler üzerinde, hem de nutku radyodan veya gazetelerden takip edenler üzerinde tamamiyle menfi bir tesir yaratıyordu. Bu çevrelere Ankarada D.P. nin bazı yüksek çevreleri de dahildi. Herkes başbakana ne olduğunu sorup duruyordu.

Garip betonlar

Adnan Menderes on günlük programı sayarken birden bire oklarım muhalefetle basına çeviriyor ve hükümet faaliyetini bırakıp onlarla uğraşıyor, bilhassa 1054 ten bu yana mütemadiyen duyduğumuz edebiyatı tekrarlıyordu. Muhalefetin ve basının Başbakanın içinde ukte teşkil ettiği görülüyordu. Zonguldakta bir ara gazetelerden bahsederek şöyle

Menderes Zonguldak'ta
Makinelere politika sıkıştı

"— Mesela Adnan Menderes Zonguldakta soğuk karşılandı, kimse bulunmadı, bu bir iflas oldu diye yazacaklar. Yahut hiç bahsetmiyecekler. Hiç bahsetmemek suretiyle hakikati gizlemeye çalışarak yalan söyliyecekler."

Bu sözler Menderesin 1956 yılının nisan ayında içinde bulunduğu ruh haletini ne kadar güzel ifade ediyordu. D.P. Genel Başkam etrafıma boşaldığını hissediyordu. Bu boşluk onun yüreğini endişeyle dolduruyordu. Mütemadiyen alkışlamak, öğülmek istiyordu. Zira artık kendisine olan emniyetini kaybetmişti. Sabık ideal arkadaşlarını yeniden bağrına basması ihtimal ki bu yüzdendi. Onlar kendisini tatmine çalışıyorlardı. Ama gözle görülüyordu ki her şey bitmiştir ve her şey boştur. Eser açan bir başbakan böyle mi konuşurdu?' İcraatını millete takdim eden bir parti Genel Başkanının ağzına yaraşan sözler bunlar mıydı? Elbette ki hayır.. Ne var ki Adnan Menderes eserin de, icraatın da artık bir kıymet ifade ettiğini anlıyor, dönüp dolaşıp' aynı noktaya geliyordu. Ertesi gün Nadir Nadi şöyle yazacaktı: "Sayın Başbakan sözlerinin yarısında birden bire sinirlenerek yine muhalefete ve basına şiddetle hücuma geçiyor, psişik yapısı sarsıntıya uğramış bir adamın mantık tanımaz edasiyle haksız olduğu kadar ağır şeyler söylüyor". Hakikaten Menderesin sözlerinin ağırlığının bunların haksızlığından ileri geldiğini, o haksızlığı örtecek bir maske vazifesi gördüğünü anlamayan yoktu.

Halbuki iktidar ne büyük bir fırsat kaçırıyordu. Müsbet bir takım eserlerin açılışı kötü manasiyle politikadan ayırılabilirdi. Hükümet meselâ Birecik köprüsü merasimine muhalefet partilerinin genel başkanlarım ve temsilcilerini çağırsaydı, çağırabilseydi onlara ne hoş bir oyun oynar, hepsini nasıl müşkül mevkide bırakır, icraatının onlar tarafından da takdirini temin edebilirdi. Ya Seyhan barajına bizzat C.H.P. Genel Sekreterinin daveti fena mı olurdu? Ama bunları yapabilmek için asabın son derece sağlam olması küçük hesapların bir tarafa bırakılması, denenmiş, denenmiş ve fena netice vermiş bir edebiyattan külliyen uzak kalınması lâzımdı. Zira muhalefeti ve basım kötüleme politikası ilk defa piyasaya çıkarılmıyordu. Şimdi yeniden "a la mode" hale getirilen tehditleri de mütemadiyen duymuştuk. Mitingleri men etmek, gazeteleri sıkıştırmak, hatta muhalefet partilerinin kapısına birer kilit vurmak! Bunlar hep, hem de yumruk sıkılarak söylenmiş, söylenmişti. Sonra? Sonra hepsi gülünç hale düşmüştü, zira 1956 Türkiyesinde muhalefeti partilerin kapısına kilit vurmak suretiyle susturacak bir adam mevcut değildi.' Antidemokratik tedbirlerin ise nasıl geriye teptiğini Menderes III. ün halefi Menderes IV. ün öğrenmiş olması lazımdı.

Toptan aksülamel

Başbakanın Zonguldakta, ihtimal ki bir tehevvür ânında yaptığı ciddiyetten uzak tehditler bütün muhalif liderler tarafından topyekün cevaplandırıldı. Kasım Gülek,. Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Osman Bölükbaşı, Fethi Çelikbaş çok şiddetli mukabelelerde bulundular. Atılan taş gene yerine gitmemiş, gene atam yaralamıştı. Zira bu suretle hakikaten eser mahiyetini taşıyan işler de ikinci planda kalıyordu. Bundan D.P. nin elde ettiği faydayı anlamak son derece müşküldü. İcraatı yumuşak yumuşak, uysal uysal takdim edecek yerde tehevvüre kapılmak ve artık tesirsizliği herkes tarafından anlaşılmış bulunan kaba bir takan tehditler ileri sürmek övünülecek hareketleri, faaliyeti kıymetsiz hale getiriyordu. Bu büyük bir taktik hatasıydı ve Ankarada bir çok demokrat partili bunu üzülerek seyrediyordu. Partiyi batırıyorlardı ve kimse ortaya çıkıp da "artık yeter" demiyordu. Buna mukabil muhalefetin gün geçtikçe kuvvetlenmesine göz yumuluyordu.

Zira açık bir şekilde ortaya çıkmıştı ki "Azot fabrikası kuruyoruz ya, ispat hakkım ne yapacaksınız" mantığı bu milletten rağbet görmemişti. Seçmen reyi ile iş başına getirilen iktidar hem azot fabrikasını kuracak, hem de ispat hakkım verecekti. Bir tercih asla ve asla bahis mevzuu değildi. Bir hafta, on gün içinde beş değil seksen beş eser açılsa da buna mukabil bir tek antidemokratik tedbir tehdidinde bulunulsa o seksen beş eser ikinci planda kalıyor ve millet hürriyetlerinin peşine düşüyordu. Gerçi bakan olduğundan heri Menderesin hayranı kesilen Samed Ağaoğluna göre hürriyetlerimizin teminatı fabrikalardı ama, o sadece Ağaoğlunun kafasında öyleydi.

Her halde geçen hafta içinde bir çok demokrat, meselenin politik olmaktan ziyade hissi saiklerin eseri olduğunu anladı.

B. M. M.

Sondan bir evvel

Meclis Tahkikat Komisyonunun faaliyeti bugünlerde en alâka uyandırıcı safhasına girmek üzeredir Uzun haftalardan beri tâli komisyon halinde İstanbulda çalışan milletvekilleri orada gerekli delilleri bulmuş-

lardır. Bunların içinde mühimleri vardır, daha az mühimleri. Fakat komisyon bunlar hakkında bir hüküm vermek mevkiinde değildir. Zira Meclis Tahkikat Komisyonları sorgu hakimlerinin vazifelerine sahiptir. Yani elde edilecek delillerin bir muhakeme lüzumunu gerektirip gerektirmiyeceğine dair mütalâa beyan edecek ve bunu bir raporla Yüksek Meclise bildirecektir. Delillerin hakiki manasiyle kıymetlendirilmesi işi Yüce Divana aittir.

İstanbulda komisyonun faaliyetini yalandan takip edenler, çalışmaların iki safha arzettiğini müşahede etmişlerdir. Birinci safha Başbakanın Park Otelde sanıklardan Dr. Mükerrem Sarolun koluna girdiği güne kadar sürmüştür. O güne kadar İstanbul piyasasından bir çok tüccar ifade vermeğe hazır olduğunu yakınlarına beyan ediyordu. İhtimal ki komisyon azaları da bunun farkına varmışlardır. İkinci safhada, yani hükümet başkanının sanık ideal arkadaşının koluna girip onunla samimi pozlar takınması ve masasına alıp beraber yemek yemesi İstanbul piyasasında dillerin bağlanmasına sebebiyet vermiştir. Ancak komisyon o kadar çok delil toplamıştır ki bunların Meclisi bir Yüce Divan kurmaya sevketmesi ihtimali son derece kuvvetlidir. Zira karar ve hüküm kazai bir organ olan Yüce Divana bırakıldığı takdirdedir ki meselenin esasının öğrenilmesi fırsatı ortaya çıkacaktır. Mecliste verilecek bir politik kararın hiç kimseyi tatmin etmeyeceği, üstelik sanıkların omuzlarına bir yük bırakacağı şüphesizdir. Bilhassa bu meselede Başbakanın takındığı tavır, D.P. milletvekillerini daha da dikkatli davranmaya mecbur edecektir. Yüce Divana lüzum olmadığı yolunda D.P. grubundan alınacak bir karar, sadece politik olacak, bunda Genel Başkanın tesiri daima sezilecektir. Hakikaten İstanbulda Tahkikat Komisyonu azalarının kaldıkları Park Otelde sanıklarla samimiyet gösterilerinde bulunmak tahkikatın seyri üzerinde dahi tesir icra edecek bir harekettir.

Delillerin bir kısmının toplanması bittiğine göre şimdi sanıkların dinlenmesini beklemek lazımdır. Komisyon İstanbulda sadece ve sadece Dr. Mükerrem Sarolu sigaya çekmiştir. Şimdi muhtemelen Fatih Rüştü Zorlu, Hasan Polatkan ve Sıtkı Yırcalı komisyon huzurunda ifade vereceklerdir. Gazete fotoğrafçılarının bilhassa birincinin resmini çekerken dikkatli olmaları gerekecektir. Dr. Sarolun da tekrar çağırılıp dinlenmesi elbette ki ihtimal dahilindedir. Komisyon ifade alırken toplanan delilleri de kısmen kıymetlendirecektir. İhbar mektuplarından, bizzat Halil Özyörük tarafından bahsedilmiştir. Bu ihbarlar üzerinde durulmaktadır ve sanıklardan o hususta bilgi istenecektir.

İfadelerin alınması bittikten sonra deliller de ortaya dökülerek rapor hazırlanacaktır. Kafi delil toplanmış olması, eğer azalarda son dakikada bir kanaat değişikliği vukua gelmezse Yüce Divana lüzum gösterilmesi ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Zaten D.P. milletvekillerinin bir çoğu da meselelerin politik kararlarla değil, - kazai organlar marifetiyle halledilmesi gerektiği fikrindedirler. Zira alacakları karardan bir kaç ay sonra hepsi seçim bölgelerine gidecek ve seçmenlerine hesap vereceklerdir. Partilerinin icraatının yükü yanında bir de şahısların icraatının yükünü sırtlamakta tehalük göstermiyecekleri tabiidir. Hakikaten politik bir kararla meseleyi kapattıkları takdirde rastlıyacakları her seçmen bunun hesabını kendilerinden soracak, hükmün niçin kazai organa bırakılmadığının hakiki, sebebini öğrenmek istiyecektir. Milletvekillerinin bunu bilmeleri lâzımdır. Hele komisyona dahil olan azalar bu bakımdan büsbütün müşkül vaziyette kalacaklardır.

Esasen Meclis Tahkikat Komisyonunun bugüne kadarki çalışma tarzı da bütün bu hususların ehemmiyetle göz önüne alındığını gösterecek şekildedir. Komisyon meselelerin üzerine dikkatle eğilmişe benzemektedir. Yüksek memurlara işten el çektirmek gibi sert kararlara başvurmaktan da kaçınmamaktadır.

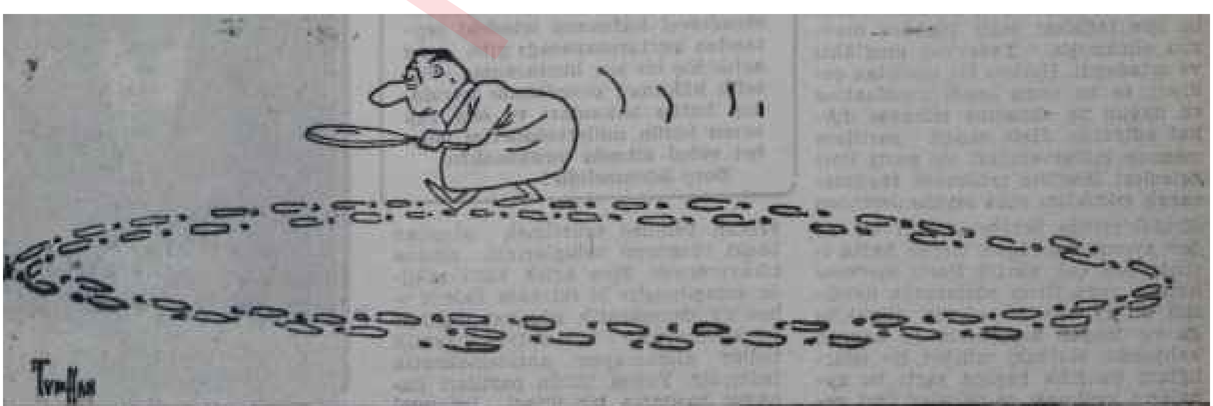
Komisyon ancak Meclis tarafından tahkikine memur edildiği meselelerle ilgilenmektedir. Bu bakımdan yapılan ihbarların ancak o tarafları kale alınmaktadır. Başka, suistimal iddiaları olsa dahi onlar göz önünde tutulmamaktadır. Fakat komisyonun raporu Meclise geldiğinde yeni bazı kararlar alınması imkânsız değildir. Hakikaten meselâ Çelik silolar - işi bugüne kadar görüşülmemiştir. Halbuki C.H.P. milletvekillerinden Hasan Erdoğan bu işle ilgili olarak yeni bir Meclis tahkikatı açılması için ocak ayının 11 inde Meclise bir önerge vermişti. Önerge bugüne kadar umumi heyete getirilmemiş, evvelâ D.P. grubunda bir karar alınması yoluna gidilmiştir. D. P. grubu muhtelif sebeplerle toplanamayın-

Bedava Reklam

Çocuklarınızın han son derece terbiyeli, hem de mükemmel bir hayat adamı olarak yetişmesini mi istiyorsunuz? O halde onları Ankaradaki Maarif Kolejine yollayınız. Orada şimdi siyasî konuşmalarında "Yapılan fabrikaların makine seslerini, hasedden kuduran naralar susturamaz" gibi çok yakışıldı, çok edebi, çok kibir cümleler kullanan Yurt Bilgisi hocaları bulacaksınız. Bunların vaktiyle, İsmet İnönünün Milli Şef olduğu günlerde Milli Şefe değil, onun doğduğu eve kasideler kaleme alacak kadar hayat adamı olduklarını bilmek hiç şüphesiz çocuklarınızın istikbali bakımından sizlere en büyük emniyeti verecektir.

İsme dikkat: Ankara Maarif Koleji!

A K İ S
Bu hafta 33.200 adet
basılmıştır.

— PAHALILIĞI YARATANLARIN PEŞİNDEYİZ...

Halil Özyörük
Kafi delil peşinde

ca Meclisin kararı da gecikmiştir. Böylece Türkiye Büyük Millet Meclisi bir parti uzvunun keyfini bekler vaziyete düşürülmüştür ki bunu tasvip etmenin imkanı yoktur.

Muhalefet

Dev aynasının tehlikesi

Geçen hafta içinde siyasi çevrelerin, üzerinde en ziyade ehemmiyet le ve merakla durdukları mesele "Muhalefetin İşbirliği" meselesiydi. Böyle bir temayülün, prensip itibarile herkeste mevcut olduğunu görmemenin imkânı yoktu. Muhalif liderlerin hepsi önümüzdeki seçimlerde iktidarın karşısına müşterek bir cephe halinde çıkmayı ve ekseriyeti sağ, ladıkları takdirde de derhal oturup ilk kalemde rejim davalarım halle-derek teminatlı bir sistem kurmayı yürekten arzuluyorlardı. Fakat fikirler henüz kristalleşmemişti, henüz bu isin tatbikat sekli düşünce mevzuu olmamıştı. Tasavvur muğlaktı ve ortadaydı. Herkes bir ucundan çekiyor ve bu ucun kendi menfaatine en uygun uç olmasına bilhassa dikkat ediyordu. Hele çeşitli, partilere mensup milletvekilleri ve parti ileri gelenleri Meclisin tatilinden faydalanarak çıktıkları yurt seyahatlerinden döndüklerinde beraberlerinde bir de dev aynası getirdiler. Geçen hafta içinde pek çok partili Parti merkezlerinde veya Grup odalarında kendi* sini bu aynada seyrediyor, büyüklüğü ve dehşeti karşısında da hayran kalıyordu. Halbuki müsbet bir işbirliğinin şimdilik başlıca şartı bu aynaların kırılması ve partiler ileri gelenlerinin gökten yere inmesiydi. Hakikaten her parti kendi çapını ve kudretini realist bir gözle gördüğü takdirde karşı karşıya oturup konuşmak ve anlaşmanın zeminini bulmak kolaylaşacaktı. Gerçi seçimlere daha hayli zaman vardı, o tarihe kadar pek çok faktörün değişmesi de muhtemeldi. Ama mutlaka bilinmeliydi ki muhalif partiler arasında işbirliği sadece seçim sırasına inhisar edemezdi. Bilâkis, bütün muhalefetin eş meseleler karşısında eş reaksiyon göstermesi ve bunu yaparken bugünden acık olarak vaziyet alması gündelik dertlerimizin bir kısmını önleyebilir, yeniden estirilmek istenilen baskı rüzgârım sahiplerinin ağzına tıkayıverirdi. Zira artık kafi şekilde anlaşılmıştır ki iktidara hakim olan bir demokratik zihniyet değildir ve alınmayan her antidemokratik tedbir alınamayan antidemokratik tedbirdir. Yoksa bütün partileri kapayıp başımıza bir ikinci ispanyol diktatörü Primo de Rivera kesilmek ateşile yananların aramızda eksik olmadığı gün gibi aşikardır. Buna karşı yapılacak şey, müştereken "hayır" demektir.

Bu Kanunu Geçiriniz!

Çarşamba günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde, celse açılır açılmaz mühim bir hâdise cereyan etti: Hükümet, Seçim kanunundaki tadilât teklifini geri aldı. Halbuki bu tadilatın vaadi Menderes IV. kabinesinin programında yer almıştı. D. P. 11 milletvekillerine bakılırsa hükümet, teklifini ancak tekamül ettirmek için almış olabilir. Fakat Menderesin son konuşmalarına ve D. P. Genel İdare Kurulundan sızan haberlere bakılınca Genel Başkanın "tekamül" den anladığı mana insana fazla emniyet vermemektedir. Meselâ açık kava mitinglerinin men'i veya seçmenin karma liste yapmak hakkının yol edilmesi "Menderes Demokrasisi" ne doğru atılmış ileri adımlar sayılabilir.

D. P. Meclis grubu ve Menderes IV. kabinesinin azaları Seçim kanununun 1954 deki haline getirilmesi mevzuunda millete karşı şeref borcuyla bağlıdırlar. Bunun bu devrede ödenmesi mecburiyeti vardır. Hükümetin, geri aldığı teklifini. Hür. P. aynen tekabül etmiş bulunuyor. Teklif komisyonlardan da geçmiş olduğuna göre demokrat milletvekilleri vazifelerini yapmakla mükelleftirler. Kanun 1954'deki haline getirilsin; tekâmül onun üzerinde de olur. Fakat Menderesi tatmin edeceğiz diye yeniden antidmokratik yola gitmek Menderesi kafasının içindeki şeytandan kurtarmayacağı gibi, - onu artık hiç bir şey kurtaramaz - üstelik hükümet programım imzalamış bütün bakanları ve ona rey veren bütün milletvekillerini ilelebet vebal altında bırakacaktır.

Borç ödenmelidir!

Bu hafta içinde bu mevzuda ilk resmi sedalar çıktı. İsmet İnönü ve Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu bir gazetenin suallerini cevaplandırdılar. Ancak bu cevaplarında teferruata girmiyor, sadece meselenin esasında mutabakatlarım bildiriyorlardı. Osman Bölükbaşı ise bir basın toplantısı tertipliyerek orada konuştu. Fakat mevzua doğrudan doğruya temas etmekten cekinen bir hali vardı. Belki de öteki partilerden teklif bekliyordu. Bu haftanın sonunda ise muhalefetin işbirliği meselesinin C. H. P. Meclisinin en mühim gündem maddesini teşkil edeceğinden zerrece şüphe yoktu. Bilhassa İstanbullular bazı fikirlerle geliyorlardı. Zaten dava günün aktüel davası halinde bulunduğundan C.H.P. Meclisinin onun üzerinde durmaması imkânsızdı. Bu vesileyle İsmet İnönü de kapalı kapılar arkasında fikrini arkadaşlarına açıkça söyliyecekti. Her halde yayınlanacak tebliğ son derece mühim akisler yaratacak mahiyette olacaktı. Böylece uzun zamandan beri afaki şekilde lafı edilen ve pişen işbirliği meselesi nihayet elle tutulur bir taraf kazanacaktı. Zira yalnız iktidar partisi değil, muhalefet partileri üzerinde de umumi efkarın baskısını görmemek imkânsızdır. Umumi efkarın istediği ve beklediği ise bu partilerin birbirlerini yemeleri değil, bilâkis birleşerek şu rejim keşmekeşine bir son vermeleriydi. Başka türlü hareketi hiç kimse affetmiyecekti. Halbuki partiler içinde bambaşka cereyanlar da mevcuttu.

C. H. P. nin derdi: Hayal

uhalefet partilerinin içinde en kuvvetlisinin ve en tesirlisinin,

Kasım Gülek
Ortadaki adam

İsmet İnönü
Dev aynasına bakmayınız

tek başına kazanma şansı en fazla bulunanının C. H. P. olduğunda elbette ki şüphe yoktur. Bütün memlekete şamil bir teşkilât, adeta yeminli taraftarlar ve milyonlarca "gedikli müşteri", nihayet genel başkanlık makamını İsmet İnönünün işgal etmesi bu partiyi memleketin 1 numaralı partisi yapmaktadır: Partinin prestijinin münevverler nezdinde 1950 den sonra, büyük halk kütleleri nezdinde ise 1954 ten bu yana artmaya başladığı da hakikattir. C. H. P. nin grafik çizgisi el'an yukarı istikamettedir. Ama bunlar, bazı par ti ileri gelenlerindeki "her şey tamam, ilk seçimlerde iktidar bizimdir" inancını gülünç olmaktan kurtaracak faktörler değildir.Bugün bir seçim yapılsa iktidarı, milletin serbest reyile gene D. P. nin muhafaza etmesi en kuvvetli ihtimaldir. Hattâ bir Muhalefet Koalisyonuna karşı bile... Bunu görecek yerde C. H. P. liderlerinden bir kısmının şimdiden ik tidar hırsıyla yanmaya başlamaları, kendilerinden başka hiç bir hakiki kuvvet tanımak istememeleri, oteki muhalif partileri küçümsemeleri arzulanan işbirliğini kolaylaştıran amiller sayılamaz. C. H. P. ne zaman kuvvetlense, bu neviden hastalıklara tutulmaktadır. D. P. iktidarının ilk yıllarında resmi ilân meselesinden İstanbul basınının muhalif tavır takınması C. H. P. lilere öyle bir cüret vermiştir ki ara seçimlerinde aralarından bazı Don Kişotlar Adnan Menderesi bizzat kendi secim bölgesinde, Aydında vurmak üzere harekete geçmişler, fakat suratlarına pek çok şey öğüten değirmenin kanadını yiyerek geri dönmüşlerdir. 1954 seçimlerinin yapıldığı akşam ise, aynı zevat C. H. P. merkezinde, mest olmuş vaziyette kabineler kuruyor, kabineler bozuyor, beyanat çekiyordu. Zira o sırada da partiye rağbet ve alaka biraz artmıştı.

Şimdi aynı ruh haletinin bazı par tililerde hortladığını görmemenin imkânı yoktur. Partiyi gene bir iktidar fievri sarsmaktadır. Fievr ta teşkilâttan başlamaktadır. Partinin kuvveti ve itibar ibresinin yükselmesi ziyadesiyle mübalağa edilmektedir. Eski alışkanlıkların neticesi olarak bazı zevat bugünden mevki kapmak mücadelesine girişmiştir. Umumi efkâra asla ve asla sempatik olmayan isimler tekrar piyasaya çıkmaktadır. Bunlar öteki muhalif partiler bir yana, parti içindeki kendi muhaliflerine dahi hayat hakkı tanınmama-, sından memnun kalacak kimselerdir ve iktidara, bugün başkalarının faydalandığım gördükleri nimetlerden-para, pul,, caka - faydalanmak niyetiyle geleceklerdir. Teşkilâtta ise, 1950 den bu yana kendilerine yapılan bütün haksızlıkları iktidara geçince telâfi etmek niyetiyle dolu olanlar mevcuttur ve kuvvet bunları şımartmaktadır. Parti, kudretini mübalâğa etmek hastalığıyla maluldur.

Buna karşı aklı başından gitmeyen, itidal sahibi ve hedefi muayyen liderler kendi görüşlerini kabul ettirebilecekler, partiyi hem merkezdeki ve hem de teşkilâttaki bu fievr havasına rağmen bir Muhalefet cephesine sürükleyebilecekler midir? Zira gittikçe azalmakla beraber milletin bazı zümrelerinde C. H. P. düşmanlığının devam ettiğim herkes gibi onlar da bilmektedirler. Atatürke sataşmağı kanun cezalandırdığı için ona olan hınclarını unutmamış bulunanlar, inkılâba aleyhtar kalanlar, tek parti rejiminin tasvib edilemeyecek metodlarından canları yananlar, acı hatıralarını saklayanlar oklarına hep C. H. P. yi ve İnönüyü hedef yapmaktadırlar. Bu zehir ancak partinin bir Demokratik cepheye ivazsız, gizli maksadsız, kuvvet ve kudreti nisbetinde iştirakile alınabilir. C. H. P. nin ve İnönünün çok partili rejime geçerken samimi olup olmadıkları sualinin cevabı iktidarı kaybetmeyi göze almalarıyla verilmiştir; zira iktidarı kaybetmeyi göze alabiliyor ve muhalefete geçip mü cadeleye katlanabiliyor musun? İşte, demokrasilerde hakiki samimiyetin tek miyarı budur. Millet bunu - hele bugünkü iktidarın düşmekten vebadan korkar gibi korkması karşısında - anlamıştır. Bundan sonra yapılacak olan, rejime girmek kadar rejimi sağlam temeller üzerine oturt mak davasında da C. H. P. nin samimiyetine bütün türkleri inandırmaktır ki bunun yolu illâ ve illâ tek başına iktidara dönmeğe çalışmak değil, aynı gayeyi taşıyan partileri aynı bayrak altında toplamak, onlarla beraber yürümektir.

Tabii C. H. P. nin tutacağı yolda, öteki partilerin de kâfi derecede realist davranıp davranmamalarının büyük rolü olacaktır.

Kararsız parti: Hür. P.

Turneden dönen partililer içinde milletin kendilerine tamanile hayran bulunduğu zehabını taşıyanlar daha ziyade Hür. P. mensuplarıydı. Bunlara kalırsa, bir seçim olsun da onu Hür. P. kazanmasın, böyle şey düşünülemezdi bile. Millet samimiyet istiyordu. Bunu ise Hür. P. nde buluyordu. Ne kadar genç, idealist timiz, aklı selim sahibi insan varsa hepsi yeni partiye müzahirdi. Eee, basın da tutuyordu. O halde ne eksik kalıyordu? İhtimal ki realizm!.

Zira böyle konuşan Hür. P. mensupları bile pek ala farkediyorlardı ki aksak bir tarafları vardı. Aksak bir taraf, daha doğrusu bir boşluk. Bu mülahazayı partiyi- kurarlarken de göz önünde tutmuşlardı. Sebebi hikmetleri, sebebi mevcudiyetleri bir antitezdi. Partilerinin idare ediliş tarzından memnun değillerdi. Böyleleri demokratik memleketlerde par tilerin bir kanadım teşkil ederler ve fikirlerini tatbik mevkiine koymak için parti dahilinde mücadele ederler. Bizde ise D.P. deki totaliter zihniyet karşısında kendilerine bu hak tanınmamış ve ihraç edilmişlerdi. Bu yüzden dışardan çalışmak mecburiyetinde bırakılışları bir handikaptı. Aslında partililere - Demokrat Partililere - söylemek mevkiinde oldukları sözleri şimdi' millete söylemek zorundaydılar. Nefesleri ise henüz bunu lâyıkıyla yapacak kadar kuvvetli değildi. Çünkü bu memlekette iki büyük siyasi kuvvet vardı: D. P. ve C. H. P. bunların arasında bir takım küçük partiler ancak zaman zaman ve geçici şartlar icabı kendilerini hissettirebilirlerdi. Hür. P. ne müs takil parti olarak bir şans yoktu. AKİS, daha partinin kuruluşuna tekad düm eden haftalarda "İspatçılar ancak D. P. yi boşaltıp onun yerini alırlarsa bir kuvvet olurlar ye bunu yapmak imkânına sahiptirler" diyor du. Kanaatimiz değişmemiştir. Nitekim hadiseler o istikamette cereyan etmediği içindir ki Hür. P. sağlam temeller üzerine oturmamıştır. Bir

F. Lütfi Karaosmanoğlu
İki *yolun ağzında*

Okuyucu Mektupları

AKİS'in devamlı okuyucularındanım. Neşriyatınızda tarafsızlıktan ayrılarak şahsiyat yapmanıza ve dikkatli bir gözden kaçmıyacak seklide C.H.P. ye meyletmiş olmanıza üzülüyorum.

Mecmuanızın tekrar ciddi tarafsızlığa avdet etmesinin acaba imkanı yok mudur?

Adnan Gültekin - İstanbul

Hürriyet Partisinin doğuşunu desteklediniz. Her halde D. P. nin parçalanmasını kolaylaştırmak için.. Zira Hürriyet Parti3inin memlekette süratle taraftar toplaması ve kuvvetlenmesi sütunlarınızda akis bulamamaktadır.

C.H.P. eskiden yegane muhalefet partisi olduğu için rey toplama imkânını buluyordu. Fakat halkın bu defa denenmiş kimselere mi, yoksa çok şey vadeden Hürriyetçilere mi rey vereceği meselesi vardır. Kasım Gülek veya Osman Bölükbaşı seçkin kimselerdir, siyasi bayatta sivrilmişlerdir, Fakat Devlet adamı vasıflarına sahip değillerdir. Bu bakımdan da Hürriyet Partisinin 1958 de şansı fazladır. Fakat ne olursa olsun, 1958 den sonra hiç bir siyasi parti iktidarın zamklı koltuklarında tek başına otur-, maya muvaffak olamıyacaktır.

Cengiz Çiftçi Bordur

*

AKİS'in yeniliğine, olgunluğuna ve bilhassa prensip sahibi oluşuna ne kadar sevinmişsem, ondaki hatalara da o kadar üzülmüşümdür. Meselâ son sayılarda aşikar bir şekilde İnönü propagandam yapılıyor. İnönü'den "mükemmel bir devlet adamı", "politika kurdu" gibi tabirlerle bahsediliyor. Ona iadei itibar ettirmek istiyorsunuz. İnönü'ye, kendi arzusiyle demokrasi inkilabını gerçekleştiren insan diyorsunuz. Buna kim inanır ? Hangi diktatör bir memlekete kendi arzusuyla hürriyeti getirmiştir?

Şevki Adalı - İstanbul

*

Hürriyetçiler Egede kendilerine sorulan bazı suallere kestirme cevap vermişler "Evet, demişler, biz D.P. de iken bazı hatalar yaptık. Sonra hatamızı anlıyarak onlardan ayrıldık."

Sayın politikacıların hali, imtihanda suallere yanlış cevap verdikten sonra, "Affedersiniz hocam, biz her ne kadar hata yaptıysak da sen bize sınıf geçir" diye yalvaran tembel talebelere benziyor.

Yüksel Altıner - İstanbul

an farzediniz ki D. P. nin başından Adnan Menderes alındı. Hür. P. nin fonksiyonu ne olacaktır? Gene bir an farzediniz ki C. H. P. nin başına, Kasım Güleğin yanına "İspatçılar" ayarında devlet adamı vasfı taşıyan şahsiyetler getirildi. Hür. P. nin fonksiyonu ne olacaktır? İki taraftan böylesine "fonksiyonsuz kalmak" tehlikesiyle karşı karşıya bulunan bir partinin günün şartlarından faydalanarak kendisine bir yol çizmesi lâzımken kurucuların "teşkilât kurma" hümması içinde asıl işi, yani partilerinin hayatiyetini muhafaza etme gayretini ihmal etmeleri ve kendilerini ya büyüklük, ya küçüklük kompleksine kaptırmaları zararlı olmaktadır. Bütün vilayetlerde teşkilatı kurulsa dahi Hür. P. bir yandan D. P., diğer taraftan C. H. P. mevcut ken bir büyük parti hüviyeti iktisap edemeyecektir.

Ahmet Tahtakılıç

C. M. P. li devlet adamı

Hür. P. imkanlarını realist bir göz le görüp, başında bulunduğu iki yol ağzından kurtulmalıdır. Ya, D. P. yi boşaltıp onun yerini almak gayretine tekrar sarılmalıdır ki, o takdirde "Muhalefetin İşbirliği" şarkıları bırakılıp muhatap olarak Demokratlar seçilmeli ve onlara Menderesin başta muhafaza edilmesinin hatası gösterilmeli, Menderes düşer ve partiye, yeni bir ekip yeni bir zihniyetle hakim olursa "İspatçılar" ın tekrar yuvalarına dönmesine bir maninin bulunmadığı açıkça ilan edilmelidir.

Yahut D. P. nin artık kabili ıslah olmadığı kabul edilerek yok "İnönünün kucağında doğdu", yok "C. H. P. yi iktidara getirmeğe çalışıyor", yok "Bunlar da din düşmanı" gibi ithamlar tamamile kulak arkası edilerek Muhalefet cephesi içinde açıkça mevki alınmalıdır. Zira yurt içindeki dolaşmaları sırasında Hür. P. mensuplarının en ziyade Demokrat temayüllü kimselerle temas etmeleri, onlara millette mevcut C. H. P. düşmanlığını izam ettirmekte, işbirliğini tehlikeli göstermektedir. C. H. P. düşmanlığının unutulmadığı ne kadar hakikatse 1946 dan evvelki C. H. P. hakkında en ufak peşin hükmü bulunmayan yepyeni ve kalabalık bir seçmen kütlesinin meydana gelmiş bulunduğu, bu kütlenin ise muvazeneyi çok değiştirdiği aynı derecede doğrudur.

Hür. P. kat'i kararını vermeden İşbirliğinin bir manası olamaz. Zira işbirliğinin teşkilâtlanmayı güçleştireceği vehmi yüreklerdeyken bu istikamette atılacak adımlar titrek, dolayısıyla tesirsiz kalmağa mahkumdur.

C. M. P. nin zaafı: İnsan hafızası

Bir üçüncü parti ise, liderleri milletvekili olmadığı için propaganda gezilerine Meclis açıldıktan sonra da devam ediyor: C. M. P. Osman Bölükbaşının muvaffakiyetli güney turnesinden sonra Sadık Aldoğanlı ve Fuad Arnalı bir grup geçen hafta ve bu hafta kuzeyde konuşmalar yapıyordu. C. M. P. böyle bir faaliyete geçen yaz aylarında girişmiş ve pek de iyi etmişti. Ondan sonra sıra kış uykusuna gelmiş olmalı ki sesler kesilmiş, bir küskünlük havası partiye hakim olmuştu. Şimdi' onun yerini tekrar canlılığın alması, şüphesiz memnunlukla karşılanmalıdır. Zira memleketin siyasi hayatında bugün C. M. P. rol sahibidir. Ancak tıpkı C. H. P. li ve Hür. P. li bazı liderler gibi C. M. P. idarecileri arasında da bu rolü mübalâğa eden ve partilerini dev aynasında seyretmekten sevk alanlar vardır. Bunların başında, görünüşe göre Osman Bölükbaşı gel mektedir. Genel Başkanın, iktidarın kendilerinden evvel başka muhalefet partilerine gelmeyeceği yolundaki sözleri bu nevidendir. . Zira Osman Bölükbaşına Türkiyenin her köşesin de halk büyük bir sevgi ve sempati beslediği halde normal şartlar altında C. M. P. nin - Kırşehir dahil - bir tek vilâyette tek başına seçim kazan ması imkânı yoktur. Tâ ki meselâ Hür. p. demokrat reylerin bir kısmını çalsın, buna mukabil C. H. P. nin mahalli teşkilâtında bir ihtilaf çıkarak adayların aleyhinde bir kalabalık hizip C. M. P. yi desteklesin. Bunun ise tek "hususi şart" olduğu şüphesizdir. Zira C. M. P. bütün propagandasını mazinin hatıralarda daimi surette kalacağı esasına istinat ettirmektedir. Halk C. H. P. nin tek parti devrindeki zihniyetini unutmamış. Hür. P. kurucularının D. P. içindeki faaliyetim de hatırlıyormuş, eee D. P. nin icraatı da malummuş. Geriye ne kalıyor? C.M.P. O halde millet bu defa reyini CM. P. ye verecekmiş. Bunun bir ham hayal olduğundan zerrece şüphe edilemez. Böyle bir muhakeme tarzına dayanılarak öteki muhalefet partileri aleyhinde mütemadiyen vaziyet almak hem zaaf ala metidir, hem de bir Muhalefet Cephesi kurulması işini zorlaştırıcı â - mildir. Eğer C. M. P. liler busu bahis mevzuu Cephede hakiki kuvvetle-

rinin üstünde bir yer almak için hazırlık diye yapmıyorlarsa, yani bir müstakbel pazarlığın kozu diye düşünmüyorlarsa, en büyük hizmeti D. P. ye görmektedirler.

Kararın arefesinde

B i t e n haftanın içinde muhalif partilerin durumu bu şekilde görünüyordu. Eksiklik, berraklıktaydı. Bir müşterek cephenin kurulması elbette ki iki günde tahakkuk ettirilemezdi. Ama partilerin içinde muhtelif fikirlerin mevcut bulunması, gerekli hazırlığın bugünden yapılmasını geciktiriyordu. Partiler evvela kendi içlerinde karara varmalı ve realist ol* malıydılar. Her partinin kuvvetli ve zayıf tarafları vardı. Bunlar göz önünde tutulmalıydı. Sonra hedef iyice tayin olunmalıydı. Hedef iktidara C.H.P. nin, Hür. P. nin veya C. M. P. nin mi geçmesiydi; yoksa Adnan

Enver Güreli
Mutedil hürriyetçi

Menderesli D. P. nin geçmemesi mi? Kurucu Meclis, Yapıcı Meclis Normal Meclis... Bütün bunlar esas üzerinde fikirler ışığa ve berraklığa kavuştuktan sonra düşünülecek meselelerdi. Her şeyden evvel parti ileri gelenleri ellerinde tuttukları dev aynalarım tabii aynalarla değiştirmeliydiler. Bu, pek çok şeyin hallini kolaylaştıracaktı.

Zira nihayet unutulmamalıydı ki en acil mesele daha bugünden müşterek bir cephe halinde, D. P. grubunun uyutulduğu veya uyuşturulduğu hissine kapılınarak yeniden belirmeye başlayan tehdit, baskı ve zor temayülüne karsı koymaktı. Vaziyetin vehameti şuradaydı: Aralık ayının harareti içinde D. P. li milletvekilleri kabinesini devirdikleri halde Menderesi niçin baslarında tuttukları sualine "Ona bir şans daha veriyoruz, olmazsa onu da deviririz" diyorlardı. Bugün Menderes IV, Menderes ııı"ten farksız hale gelmiştir. Ama D.P. den ses yoktur. '

Alaturka Makyavel

Dr. Erdoğan METO

Habeşistan bataklıklarından aldığı amipli dizanteriyi İsviçre dağlarının mor vadilerinde tedaviye çalışan, genç bir Fransız müstemleke memurunun Orta Şark meselelerini tahlil edişi pek cazip olmuştu. Göl maviliğindeki gözlerini kırpa kırpa Habeş veliahtıyla dostluğunu anlatır, hattâ arada Kur'andan arapça sureler okurken, birdenbire duraklamış ve "biliyor musunuz, demişti, bu bölgede hakiki iki kuvvetin bir tanesi sağlam insanlarıyla Türkiye, diğeri milliyetçi taassubu dolayısıyle İsrael'dir. Fakat ah o makyavelist zannettiğiniz, halbuki aslında devekuşunun başını kuma sokmasını andıran siyasetiniz olmasa, ah gerçekleri biraz daha yakından takip edebilseniz!.."

Fransız İhtilâlinin, politika meydanlarına salıverdiği herbiri birinden daha garip ve kuvvetti şahsiyetlerin içersinde, alâkayı en fazla çekenler muhakkak ki Danton ile Robeşpierre'dir. Parlamento hitabetinin ve halk demagojisinin en muhteşem örneklerini veren bu iki insandan ilki hayatı ne kadar seven, etrafındakilerle kaynaşan, para ve nüfuz işlerine kolaylıkla girip çıkan bir kimseyse diğeri de o nispette herkesten kaçan, Jean Jacgues Bousseau'nun doktrinlerini hayata zorla tatbike çalışan, "ifsat edilmez" bir "kitabî" idi. Danton'un karısının ölümü üzerine Robespierre'in 15 Şubat 1793'de ona yazdığı şu sözlere bakınız: "Seninki gibi bir ruhu sar sabilecek yegâne felâket karşısında eğer müşfik ve sadık bir arkadaşın mevcudiyeti bir teselliyse, şunu unutma ki ben varım. Seni her zamankinden çok ve ölüme kadar sevmekteyim. O kadar ki, bu felâket anında senin ıstıraplı ruhunu kendimde hissediyorum!". 14 ay sonra, Danton ve arkadaşları, ayni Robespierre'in emriyle "milliustura" denilen giyotine sevkediliyorlardı. Şükredelim ki hisler ve ifadeler aynı kalmakla beraber, zamanlar epeyi değişmiş ve giyotinin yerini şimdi Haysiyet Divanlarının ihraç kararları almıştır.

İtalyanın şimaline doğru, köprüleriyle meşhur ve dar köşebaşlarından her dakika bir ellerinde kılıç bir ellerinde hançer uzun saçlı şövalyelerin çıkıvereceği zannedilen tarih! bir şehir vardır: Floransa.. İşte hemen 450 sene. kadar önce, bu şehrin mütevazi bir binasında, şu sözler yazılıyordu: "Sezar Borjiya'nın önünde artık sadece iki mania kalmıştır Orsini ve Kolonna aileleri. Bunlara bağlı kimseleri de ehemmiyetlerine göre ya para, ya hükümette mühim mevkiler veya bol maaşlı memuriyetlerle elde etmek gerekiyordu. Bu netice için her çare mübah addedilmeli ve kullanılmalıydı: Netekim de öyle oldu. Zira, devlet adamı, rolünü iyi oynamalı, hakiki his ve düşüncelerini saklayarak etrafını aldatmasını bilmelidir. İnsanlar o kadar basit ve zayıftırlar ki aldatmak istiyen, aldatılacak kimseleri kolaylıkla bulabilir."

Bu satırların sahibi Nicenle Macchiavelli idi.

*

Devlet idaresinin, sanatların en zoru olduğunu, eski Yunandan tâ Osmanlı Tanzimatına kadar eli kalem tutan her devlet adamı yazmış veya söylemiştir. Tevarüs edilmiş veya zorla alınmış şahsi iktidarlar bile bu dolambaçlı sanatın keskin köşelerine çarpa çarpa ufalanıp giderken, sahici demokrasilerde iş bir kat daha güçleşir: Efkarı umumiye denilen ve basının her an kamçıladığı o kaprisli ejderin cilvelerine tahammül ve hürmet göstermek; memleket hayrına yapıldığı şüphe götürmeyen işlere dahi bazen gocunan muhalefetleri anlayışa sevketmek; etrafı çemberleyen menfaat zincirlerini kırıp atmak değme babayiğitin harcı olamaz.

Bu sebeplerdendir ki, her memlekette ve bahusus bizde, politikacı çok, fakat devlet adamı az yetişir. Hâlâ üstümüzden silkipatamadığımız bir "alaylı" lık kisvesi, o dakikayı kurtarma sevdası, alaturka bir laübalilik ve vehim: İşte bazı politikacılarımızı, çırpındıkları bataktan bir türlü ayırmayan âmiller, hattâ onları ihtisasla bile alay etmeğe sevkeden ruh haletleri.

Asıl alıştığımız tip, siyaseti sadece dekikodu zanneden, bugün resmen söylediğini yarın ayni resmiyetle nakzeden, okşarken hançerlemeğe çalışan, devletin ziyafet sofralarından idare edilebileceğine inanan politikacıdır.

Garp dünyasının çoktan hallettiği bir takım meseleleri yeni baştan keşfetmeğe gayret etmiyelim; devlet adamlığını politikacılıktan hele partizanlıktan şiddetle ayıralım. Bunun "hadsi" olmaktan uzak, bir takım prensip ve usullere dayanan, uzun çalışma saatleri istiyen ve laubalilikle ilgisi olmayan tamamen rasyonel bir iş olduğunu nihayet anlıyalım.

Floransalı Makyavelin bile modasının geçmeğe yüz tuttuğu bir zamanda, Makyavelizmin alaturkası, itiraf edelim ki, milletlerarası siyaset piyasalarına biraz da kalp para sürmeğe benziyor!...

İktisat Siyasetini İlim Haline Getiren Bir Memleketten Müşahedeler

İTALYADA VANONİ

1 — Mazinin mirası: yoksulluk

Dişi Kurt adlı İtalyan filmini görenler hatırlıyacaklardır. Cenubi İtalya, hayat seviyesi düşük bir mıntakadır. Zirai istihsal, halkı beslemeğe kafi değildir. Sanayi ise, henüz kurulmamıştır. Adam başına düşen gelir miktarı, Türkiyedekinden azdır. İşsizlik, köylerde ve şehirlerde yaşayan milyonlarca erkek ve kadının kâbusudur. Şehir ve kasabalar, boş gezen insanlarla doludur. Nüfus kütleleri, daim! surette, parasızlık ve gıdasızlıktan muztariptir. Bu mıntakada, açlık yüzünden hadiseler çıktığı olmaktadır.

2- Bereketsiz topraklar

Cenubi İtalyanın iktisadi ve içtimai bakımlardan İnkişafını geciktiren muhtelif âmiller vardır. Bu âmilleri birkaç kelime ile hülasa etmek kabildir. İtalyan çizmesinin baldırından aşağısında, tabiat cömert değildir. Toprak, sulanmadığı ve gübrelenmediği müddetçe bereketsizdir. İklim, insanlara çalışma arzusunu telkin etmez. Arazi, çok yerlerde, çorak ve taşlıktır. Yakın senelere kadar, bataklıklar haşera ta yataklık eder ve sıtmadan binlerce insan kırılırdı. Çorak arazide ise, yaz aylarında insan ve hayvanlar halâ su sıkıntısı çekmektedirler. Mussolini rejiminde, geniş toprak ıslâhatına girişilmekle beraber, ziraî nüfusun ekseriyetine ekilebilir arazi temin edilememişti.

3 — Harabeden Mamureye..

Son senelerde, Cenubi İtalyada takip edilen iktisad siyasetinin hedefleri, Türkiyedekinden farklı sayılamaz. İtalyan hükümeti., daha az müsait tabii şartlar altında - fakat daha geniş maddi imkânlara dayanarak - fakir bir mıntakayı mamure haline getirmek üzere işe koyulmuştur. Köylülere ve işsizlere toprak dağıtmağa, sıhhi tesisler vücude getirmeğe, bataklıkları kurutmağa, yollar ve köprüler inşa etmeğe, baraj ve santraller yapmağa, fabrikalar ve tasfiyehaneler kurmağa ehemmiyet verilmiştir. Milyarlara ihtiyaç gösteren muazzam yatırımlara girişilmiştir. İtalyanın mali kaynaklan, bu yatırımları on sene içinde tamamlamağa müsait olmadığından, hariçten kredi bulmak hususunda hiçbir fırsat ihmal edilmemiştir.

4 -Azim ve İlim sayesindedir ki..

Üç hafta evvel, Avrupa Konseyinden giden bir heyetle beraber, Cenubi İtalyayı dolaştık. Vücude getirilen eserleri gördük. İtalyan devlet adamları, iktisatçıları ve idarecilerile temas ettik. Kalkınma faaliyetini belirten program ve istatistikleri tetkik ettik. Beğendiğimiz veya tenkit ettiğimiz hususlar oldu. Azim ve ilim sayesinde, çorak toprakların tedricen birer mamure haline getirilebileceğini gösteren müteaddid misallerle karşılaştık. Seyahatin devamınca, sermaye ve döviz bakımlarından sıkıntıda olan bir ülkenin nasıl kalkındığına dair izahat alırken, Türkiyede heba edilen fırsatları ve kaybedilen zamanı düşünerek ıztırap duy duğumu saklamıyacağım.

5-Hayatta en hakiki mürşit...

Türkiyede ve Cenubi İtalyada takip edilen siyasetler, hedefleri aynı olmakla beraber, birbirinden

Federspiel
Komisyon başkanı

tamamen ayrı birer zihniyet ve teknik mahsulüdür. Türkiyede tatbik edilen iktisadi kalkınma tedbirleri, devlet adamları tarafından "cezbe halinde" alınan siyasi kararların neticesidir. Tedbirlerin hazırlanmasında ve tatbikınde, ilim adamlarının bir mesuliyeti olmamıştır. İtalyada ise, görüştüğümüz hükümet adamlarının ve idarecilerin yanında, daima isim ve eserleri tanınmış bir iktisadcı ile karşılaştık. O memlekette, hükümetin kanaatlerine hürmet ettiği ve içtihadlarını siyasi kaprislerden üstün tuttuğu birçok ilim adamları bulunduğunu öğrendik. Müteaddid defalar, kabine azasının "Ben siyaset adamıyım. Ancak mevzuların siyasi cephelerini salâhiyetle izah edebilirim. Profesör arkadaşımın vereceği malumat sizin için daha istifadeli olacaktır". dediklerine şahid olduk.

6-Eserin ruhu :program ve plan

İtalyanın bugün tatbik ettiği kalkınma plânı da bir ilim adamının eseridir. Vanoni planı denilen etüd, Prof. Molinari tarafından hazırlanmıştır. İtalyanlar borç verecek veya kredi gönderecek hükümet ve müesseselerin herşeyden evvel o memlekette iktisadi şartların seyri hakkında sarih bilgi sahibi olmak istiyeceklerini hesaba katmışlardır. İktisadi ve siyasî görüş ve beyanlarda, devlet adamlarının kanaat değiştirmelerinden, tenakuslara düşmelerinden Ve hislerine kapılmalarından gelecek zararları bertaraf etmişlerdir. Kalkınma siyasetinin umumi istikametini, bir nevi iktisadî anayasa mahiyetini taşıyan prensiplerle tesbit etmişlerdir. Vanoni planı, iktisad siyasetinin önümüzdeki on yıl zarfında takip edeceği istikameti mucip sebeplerile belirten bir vesikadır. Vanoni plânının tatbikatını kolaylaştırmak üzere, 1955 de İtalyaya 250 milyon dolar kredi açılmıştır. Bu mikdarın 120 milyonu, usun vadelidir. Bu sene de, 70 milyonu yine Dünya Bankasından olmak üzere, aynı mikdar kredi alınacağı ümid olunmaktadır. .

7- Evvela sosyal reform...

Türkiyenin kalkınma siyasetinde gözden kaçırılan bır noktaya İtalyanların birinci derecede ehemmiyet verdikleri dikkate çarpmaktadır. Roma medeniyetinin varisleri, içtimai şartlar ıslah olunmadan hakiki manada bir iktisadi kalkınmanın tahakkuk edemiyeceğine ka--idirler. Bir memlekette zirai fiyatları yükseltmek, zirai kredi hac mini genişletmek, ziraatı makineleştirmek ve ziraat sahalarım sulamak suretiyle köylü nüfusun eline fazla para geçmesini temin etmek güç değildir. Asıl dava, köylünün bu para sayesinde eskisinden daha iyi bir hayat seviyesine kavuşturulmasıdır. Ziraat sahalarım, meskenleri ve ev eşyasını ıslah imkanını hazırlamadan fazla para kazandırılırsa, bu paranın ergec, köyden şehire dönmesi mukadderdir. Bu takdirde içki ve tütün sarfiyatının artması, kumaş fiyatlarının yükselmesi ve istihlâkin genişlemesi sayesinde devlet varidatı inkişaf eder ve siyasi şahsiyetler bütçe hakkında zengin rakamlarla dolu nu-

PLANININ TATBİKATI

Dr. Feridun ERGİN

tuklar söylemek fırsatını kazanırlarsa da, köy hayatında beklenen bünyevi kalkınma hakikat haline gelmez.

8-Köy bünyesinde istihale

İtalyada, bildiğimiz klasik köycülük sisteminden ayrılmak istikametinde bir temayül mevcuddur. Klâsik köy sistemi tâbirinden, birkaç düzineden bir veya iki yüze kadar çıkan ev topluluklarını anlamak lâzımdır. Klâsik sistem, köylülere bir arada yaşamak ve ağalık kurmak imkânını kazandırmakla beraber, tarlaların ihmal edilmesine sebebiyet vermektedir. Ekim ve hasad devrelerinde köylü bir veya iki saat mesafedeki tarlasına gidip gelirken hayli vakit ve enerji kaybetmektedir. Tarlanın uzaklığı yüzünden haşerelerin, tufeyli nebatların ve taşların temizlenmesi de ihmale uğramaktadır. Köylü boş saatlerinde birkaç taş ayıklayabileceği halde, kahvede oturmağı tercih etmektedir. İtalyanlar, çiftlik üsulünü teşvik ederek meskenleri tarla başına kurmak suretiyle daha iyi netice alınabileceğini düşünmüşlerdir. Bu bakımdan, iki asır evvel Danimarkada tatbik edilen bir sistemi benimsemişlerdir.

9-Dört başı mamur reform

Kalkınma siyasetinin en mühim mevzuu, çiftçinin ve işsiz şehirlinin topraklandırılmasıdır. Bu itibarla, toprak dağıtılmasına hız verilmiştir. Kısa zamanda topraklandırılan çiftçi sayısı, Mussolini'nin meşhur toprak reformunda elde edilen neticeleri kat kat aşmıştır. Fakat İtalyanlar, arazinin çapım çıkartıp tapusunu vermekle işi bitirmemektedirler. Aynı zamanda tarlanın başına bir de mesken yapmakta ve suyunu da getirerek kesif ziraat imkânları hazırlamaktadırlar. Taşlık araziyi, bizim görmediğimiz neviden makinelerle temizlemektedirler. Pouille denilen mıntakada gezdiğimiz meskenler kargir ve iki katlı idi. Harici görünüşleri, Ankaradaki emekli sandığı evlerini hatırlatıyordu. Yalnız bu köy evlerinin inşaat kalitesi, biraz daha iyi idi. Binanın bitişiğinde yine kargir bir araba koyma yeri, bir ahır, bir güvercinlik ve tavşanlarla tavuklar için kümesler bulunuyordu. Su ve gübrenin temin edil mesi, her evin arkasında bir bostan kurutmasına imkan vermişti. Bu evler ve arazi için alâkalıların ne mikdar borçlandırılacakları henüz tesbit edilmemiş. Bina sahipleri şimdilik ayda 1400 liret, yani 650 kuruş taksit ödüyorlarmış.

10-Medeni ihtiyaçlar

Dağıtılan arazideki yeni meskenlerde oturanların medeni ihtiyaç larını karşılamak üzere, vasati her beş kilometrelik nısıf kutur içinde Ur merkez inşa edilmiş, Yolları asfalt ve yaya kaldırımları muntazam bir merkez. Burada mektep, ibadethane, dispanser, ziraat ve tavuk Üretme istasyonu, demirci dükkânı vesaire bulunuyor. İnşaat masrafları, bizim memleketle kıyas kabul etmiyecek kadar ucuz.

11-Takatı aşmayan eserler

Cenubi İtalyada ziraate ve hayvancılığa su temin edilmesi, büyük bir dava... Yağmurun kıt ve nehirlerin cılız olduğu bu mıntakada, temmuz ayı en nadir maddeyi su teşkil edermiş. İtalyan mühendisleri, yer altı ve yer üstü birikintilerden ve cereyanlardan azami suyu elde etmek hususunda adeta harika yaratıyorlar. Bazı mıntakalara su günlerce mesafeden getiriliyor. Çayların mecrası değiştiriliyor. Sun'i göller yapılıyor. Kayaların altına 60-70 bin tonluk' hazneler inşa ediliyor. Dağ silsilelerinde tüneller açarak su bir yayladan bir ovaya aktarılıyor. Barajlar kuruluyor. Baraj ve su tünellerinin maliyetini bizimkilerle mukayese ettim. Fiyat farkı, havsalanın kabul edemiyeceği kadar fazla idi.

12 Dayanıklı yollar

İtalyanlar da, bizim gibi, yol inşaantını kalkınma politikasının za ruri şartlarından sayıyorlar. Fakat karayolları, bizimkilere benzemiyor. Daha dar olmakla beraber, çok daha sağlam. Bizde her mevsim yolları adetâ baştan inşa etmek lâzım geldiği halde, orada senelerce dayanıyor. Ne kızgın güneş Ve ne de kar bir yolu harap edebiliyor. İtalyanlar bu sağlamlığı işçi ve mü hendislerin yalnız vazife yapar gibi değil, adetâ bir san'at eseri vücude getirircesine inşaatı benimsemelerine atfediyorlar.

18- Enflasyonsuz kalkınma

İtalyanın 10 yıllık plânı, 30 milyar dolardan fazla bir masraf hesabına dayanıyor. Fakat plân, elâstiki bir tertibe dayanmış. Hariçten gelen yardım aksar veya iktisadi şartlar bozulursa, hacmin daraltılması ve faaliyetin geciktirilmesi kabil olacak. Hususi teşebbüs erbabı da, masraflara geniş ölçüde iştirak edecek ve sanayi tesislerini vücude getirecek. Fakat İtalyanlar, bu masrafları karşılamak üzere enflâsyon yapmamak kararındalar. Enflâsyon, kalkınma gayretlerini evvela tahrik eden; fakat sonra felce uğratan bir iktisadi mikroptur. Yirminci asırda, medeni bilgi sahibi ve vatanperver hiçbir devlet adamının "yatırm yapacağım, kredi açacağım veya 5 milyarlık bütçem olacak" diye banknot matbaalarım harekete getirmesi tasavvur olunamaz. İtalyanlar hususi tasarrufun yatırım sahalarına rağbetini temin etmek, sermaye piyasasını teşkilâtlandırmak, bütçeden meşru tahsisat ayırmak ve para piyasasını ayarlamak suretile enflâsyona karşı da bir baraj vücude getirmişlerdir. Enflâsyona karşı hassasiyetleri o kadar fazla ki, iktisadi faaliyetin durgunlaştığı aylarda, piyasaya hazine bonoları çıkarmak suretile iştira kuvveti fazlasını geri çekmeği bile ihmal etmiyorlar.

14-Yabancı sermaye meselesi

Cenubi İtalyanın kalkınmasında, yabancı sermayeden mühim faideler bekleniyor. Bu maksadla, yeni bir yabancı sermaye kanunu çıkarılmış. İtalyan yabancı sermaye kanunu hazırlanırken, hangi memleket mevzuatının örnek tutulduğu nu tahmin edersiniz? Türkiyenin yabancı sermaye kanunu. İtalyan maliyecileri, Türkiyede netice vermiyen bu kanunun kendi memleketleri hesabına verimli olacağından emin bulunuyorlar. Zira Türkiyeye yabancı sermayelerin rağbet göstermemesi, mevzuatın değil, ferdlerin kusurundandır.

15 Bir siyaset dersi

Cenubi İtalya hariçten iktisaden yardım yapılması bahis mevzuu olan tek memleket değildir. Türkiye ve Yunanistan'ın da aynı ölçüde yardım görmeleri gerektiği, umumiyetle kabul edilmektedir, İtalya, kalkınma plânım ilk olarak hazırladığı için ehemmiyetli miktarda kredi sağlamıştır. Yunanistan da aynı mahiyette bir plan vücuda getirdiği bilinmektedir. Türkiyede ise, bir program ve plana lüzum olup olmadığı henüz münakaşa mevzundur. İtalya'nın elde ettiği netice, iktisat, siyasetini bilgi ve proğramla idare edenlerin daha kazançlı çıktıklarını belirten bir misaldir. Bu misal karşısında eski İtalya Cumhurbaşkanı Prof. Einaudi'nin bir sözünü hatırlamamak imkânsızdır: "İktisat, vatanperverlik ilmidir,"

Akisler

Yurttan Akisler

Yüzde 105 hikayesi
Meclisin tatili
Şam Baklavası
Tevkif edilen gazeteci

İktidar çevrelerinde

CUMHURBAŞKANLIĞI — Hem Cumhurbaşkanı, hem de Adnan Menderesin ayrı yerlerde seyahatte bulundukları günlerde iktidarın organı Zafer gazetesinin mizanpajı hic kimsenin gözünden kaçmamıştır. Bu günlerde gazetenin birinci sayfasının üstü tamamen Adnan Menderese tahsis edilmiş, sadece altı Celal Bayara ayrılmıştı. O da, ekseriya kısmen... Büyük manşetler de daima Başbakanın sözlerine aitti. Tabii resimler de öyle. Üstelik Zafer gazetesi Menderesin Karabükü ziyaretiyle alâkalı olarak D. P. nin propaganda edebiyatında yeni bir fasıl açmıştır. Şimdiye kadar iddia edilen, Başbakanı gittiği şehirlerin nüfusunun üçte birinin, yarısının, üçte ikisinin, nihayet tamamının karşıladığıydı. Bu haftanın ba-ında pazartesi günü ise Zafer birinci sayfasına ve 8 sütun üzerine şu başlığı koymuştu: "Başvekili Karabükte şehir nüfusunun fevkinde bir kalabalık karşıladı.* Hatırlanacağı veçhile totaliter rejimlerde yapılan düzmece seçimlerde de lidere "seçmenlerin yüzde 103" tefin veya "seçmenlerin yüzde 108" inin rey verdiklerini ilan etmek adettir.

B. M. M. — Büyük Millet Meclisinin bu yıl tatile girmesi geçen yılki kadar erken olmıyacaktır. Zira elde, görüşülüp çıkarılması Menderes IV. hükümetinin programiyle millete vaadedilmiş bulunan, bir takım kanunlar ve tadil teklifleri bulun-. maktadır. Bunlarla başında Seçim Kanunu, emeklilik kanunu, ispat hakkı; onlardan sonra da idari taksimat ve kaza organları ile alakalı kanunlar gelmektedir. Bu vaadlerin bir kısmına bizzat D.P. grubu kefil olmuştu. Mamafih millet için hesap isteme vadesi ancak 1958 olduğundan hükümet vaadlerini, D.P. grubu da kefaletini unuttuğu takdirde tabii millete - başbakanımızın sevimli tabirlerinden biriyle - ancak avucunu yalamak kalacaktır.

BAŞBAKANLIK — Adnan Menderesin Ankarada Güven mahallesinde yaptırmakta olduğu ev ve o evle alâkalı olarak beliren ümid geçen hafta bu sütunlara aksettirildiğinden beri büyük ehemmiyet almıştır. Başkentte havalar iyi gittiğinden, pazar günleri Kavaklıdere yolunda yürüyüşe çıkanlar şimdi gezintilerini mutlaka oraya kadar uzatmaktadırlar. Mamafih bazı kimselerin yapıyı her gün tetkik ettikleri öğrenilmiştir.

HÜKÜMET — Menderes IV. kabinesinde bakanlığa başlayan zevattan sadece ikisi bugüne kadar "Menderesin ininde yürüme politikası" m benimsemiş bulunduklarını ispat etmişlerdir. Banların biri Çalışma Bakanı Ve Ankara Milletvekili Mümtaz Tarhandır, diğeri de Tarım Bakam ve Balıkesir Milletvekili Esad Budakoğlu. Her ikisi de konuşmalarında bilinen siyasi edebiyattan son derece parlak parçalar vermektedirler. Mümtaz Tarhan işçilere "ben velud bir tavuğum" demesiyle bu edebiyatın tarihine geçmiştir.

MALİYE — Maliye Bakanlığı çevrelerinde dış borçlarımızın konsolide edilmesi yolunda bir cereyanın mevcudiyetinden geçen hafta içinde Ankarada bahsediliyordu. Fakat bu fikrin tahakkuku muhtelif cephelerden dolayı kolay olmaktan çok uzaktır.

POLİTİKA — Orman suçu cezalarının arttırılması ve hapis cezasının beş seneden on seneye' kadar olması yolundaki teklif, Komisyon sözcüsünün ve Adalet Bakanının lehte mütalâalarına rağmen demokrat milletvekilleri tarafından reddedilmiştir. Böylece Demokrat Parti ağaç kesilmesine mam olacağız diye kendi bindiği dalı kesmeği doğru bulmamıştır. Hakikaten orman suçlarına karşı gösterilen müsamaha D.P. nin bindiği dallardan biridir.

DIŞİŞLERİ — Dışişleri Bakanlığında zaman zaman tazelenen bir şayia gene dillerde dolaşmaktadır. Bu şayiaya göre Paris Büyükelçisi Numan Menemencioğlu tekaüde sevkedilecek, Genel Sekreter Muharrem Nuri Birgi onun yerine tayin edilecek, Genel Sekreterliğe de Atina Büyükelçisi Settar İlksel getirilecektir. Fakat halen açık bulunan yer NATO nezdindeki daimi delegeliğimizdir. Fatih Rüştü Zorludan açılan bu vazifeyi şimdilik Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı nezdindeki temsilcimiz Mehmet Ali Tiney başarıyla tedvir etmektedir. Bakanlığın en yüksek çevrelerinde Tineyin oraya asaleten tayini lehinde bir cereyan vardır. Ancak hükümetin en yüksek çevreleri Fatih Rüştü Zorlu için hala bir ümid ışığı teşkil eden o kapıyı kapamak istememektedir.

D. P. — Ocak ve Bucak kongrelerinin başlamak üzere bulunması dolayısiyle D. P. Genel Merkezi tarafından tayin edilen müfettişlerin ekserisi bölgelerine gitmişler ve orada işlere el koymuşlardır. Bunlardan bazıları vazifelerini "Siyasi Komiserlik" olarak almakta, kendilerini sadece parti teşkilatını değil.idari teşkilatı da murakabeye memur zannetmektedirler. Müfettişler bir çok yerde iyi karşılanmamıştır. Zira müfettişlerin teşkilâttaki Menderescileri öteki hizipler aleyhinde tutacaklarından endişe edilmektedirler. Bu endişe İstanbuldaki müfettişlerin, Menderesin zihniyetini tasvip etmeyen 11 başkam Orhan Köprülüyü

Akisler

istifaya mecbur bırakmak gayretlerinden ileri gelmektedir. Halbuki İstanbul teşkilâtında bir çok aklı başında demokrat sadece il başkanlığında Orhan Köprülü gibi nüfuz ticaretine düşman bir şahsın bulunmasından dolayı henüz Hür. P. ne geçmemektedir.

Muhalifler arasında

PARTİCİLİK — Nihad Erimin bir bucuk yıla yakın zamandır elde tutulan dosyası C.H.P. Haysiyet Divanı tarafından bir takibata mahal olmadığı mütalaasiyle Genel Merkeze iade edilmiştir. Haysiyet Divanı bir yandan suçun üzerinden çok zaman geçmiş olması, diğer taraftan temyiz edilmez hükmün umumi efkâr tarafından zaten verilmiş bulunması, nihayet Genel Başkanın, eski gözdesinin partiden atılmasına gönlünün razı gelmemesi karşısında bu karara varmayı tercih etmiştir. Mamafih bu karar üstadı "yaşayan politikacılar" arasına sokamıyacaktır. Zira Nihad Erimin politika hayatı geçen yıl Başbakan Adnan Menderesin kendisine Orta Doğu seyahati dönüşü hediye getirdiği Şam baklavalariyle birlikte yiyilip bitirilmişti.

Basınla alakalı işler

BASIN — Devlet Bakanlığı resmi ilanlarda yeni ayarlamalar yapmış, bunların tamamiyle kaldırılmasını beklerken mer'i kararnamenin açık kapılarından faydalanılarak arttırılan bazı tahsisleri kısmıştır. Bu arada Devlet Bakam Dr. Mükerrem Sarolun, Dr. Mükerrem Sarolun Türk Sesi gazetesine verdiği resmi ilan miktarında da ehemmiyetli bir indirme yapılmıştır. Bir zatın hem Devlet Bakanı, hem de gazete sahibi olmasının faydaları böylece daha iyi anlaşılmaktadır.

GAZETELER — Burhan Belgenin yar-ı vefakarı Necip Fazıl Kısaküreğin, Büyük Doğu'sunu bu sefer günlük olarak çıkarması imkânı temin edilmiştir. Necip Fazıl Kısakürek imkanlarının genişliğini göstermek için cebinden binlik banknot demeti çıkarmakta ve onları sallamaktadır. Maamafih bazı alâkalılar demedin sadece üstünde birkaç binlik banknotun bulunduğunu iddia etmektedirler. Gazete Adnan Menderesi hararetle tutmakta, muhalefeti hararetle yerin dibine batırmaktadır. D.P. iktidarının böyle bir müdafii ve sözcü ile önümüzdeki seçimleri kazanacağından artık hiç kimsenin şüphesi kalmamıştır. Dava tamamiyle halledilmiştir.

A. A. — Başbakanın Karabükte söylediği nutukta kullanıldığı Anadolu Ajansı tarafından bildirilen "Bedhahlar ve katiller" ibaresi derin bir aksülamel uyandırınca kullanılan asıl ibarenin "Bedhahlar ve gafiller" olduğu Ajans tarafından açıklanmış, kabahat kalkınan Türkiyede Karabükle Ankara arasındaki "telefonla mükaleme şartları" nın güçlüğüne atfedilmiştir. Karabük, Ankaranın burnunun dibindedir. Mamafih Menderesin cümlesinin gelişinden hakikaten "katiller" değil "gafiller" dendiği anlaşılmaktadır. Ne var ki D.P. Genel Başkanının ağzından "profesyonel cani" gibi kibar olmayan sözler duymuş olanlar kendisinin "katiller" de diyebileceğini gözden uzak tutmamışlardır. Demek, bu defa söylememiş.

Dünyadan Akisler

Karışık bir alem

RUSYA — Bir zamanların ilahı Stalin nihayet katillikle de itham olunmuştur. Hakikaten Kremlinin yeni sâkinlerinin yaydıkları haberlere göre Stalinin 1032 de esrarlı surette kaybolan ikinci karısı Nadia bizzat sabık diktatör tarafından öldürülmüştür.

AMERİKA — Çinin Hayalet Çan-Kay-Sek hükümetine Amerikanın yaptığı yardım, Türkiyeye yaptığı yardımın eşidir. 1955 mali yılı için bu miktar 73 milyon dolardır. 73 milyon dolarla Milliyetçi Çin hükümeti idame-i hayat etmektedir.

FRANSA — Cezayirde devam eden müstemleke harbine karşı cereyanın gittikçe artması karşısında hükümet şiddet tedbirlerine başvurmaktadır. Bu mayanda Claude Bourdet adında bir gazeteci geçen hafta Fransanın meşhur "76 ncı madde" sine dayanılarak tevkif olunmuştur. "76 ncı madde" bizim "104 üncü madde" yi andırmaktadır. Bir gazetecinin hüküm giymeden tevkif olunması bütün Fransız basınının şiddetli ve; devamlı protestosuna yol açmış, hükümeti böyle bir tedbiri aldığına alacağına pişman etmiştir. Claude Bourdet bizde zannolunabilecegi gibi bir bakaran manevi şahsiyetine tecavüz ettiğinden dolayı tevkif olunmamıştır. Gazeteci "ordunun maneviyatım zedeleme" suçundan sanıktır. Buna rağmen Fransız basını hükümetin tasvibi caiz olmayan bu hareketine karşı topyekun ayaklanmıştır.

HİNDİSTAN — Rusyanın Hind hükümetine yaptığı kur fayda vermemiştir. Nehru Rusların daha ucuz fiyat teklif etmelerine mukabil bir kaç milyon dolarlık jet uçakları, tank ve diğer silâh siparişlerini İngiltereye vermiştir. Hindistan Rus desteğinden dış politikada faydalanmakta, fakat iç illerinde son derece dikkatli davranmakta, hele Hindistan dahilindeki komünistlere karşı merhametsiz hareket etmektedir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Sovyet Rusya

Stalin'e bağlı kalanlar

Geçen ayın sonlarına doğru, Sovyet Komünist Partisinin Stalin'in afarozu ile sonuçlanan 20. Kongresinin sona ermesinden yirmi gün kadar sonra Amerikan basınında yayınlanan bir yazı ile ban belirtilere bakılarak çıkarılan bir söylenti, bütün dünyanın dikkat nazarlarım, bir kere daha, Sovyet Rusyanın iç meseleleri üzerine çevirdi.

Bahis konusu etmek istediğimiz yazı"New York Times" de çıkmıştı ve Harrison Salisbury imzasını taşıyordu. Salisbury "New York Times" in eski Moskova muhabiriydi ve Sovyet meselelerinde, bilgisinin derinliği ile tanınmıştı. Şimdi, bütün dünyada geniş yankılar uyandıran bu yazısında, Stalin'in sadece Mikoyan tarafından değil, aynı zamanda, 20. Kongrenin devam ettiği günlerde yapılan gizli bir oturumda söz alan Kruçef tarafından da şiddetle tenkid edildiğini ileri sürüyordu. Salisbury'ye göre, Kruçef'in bu konuşması, Moskovada kulaktan kulağa dolaşmakta ve yabancı basım fazlasiyle ilgilendirmekteydi. Ancak Sovyet yetkinleri bu söylentilerin dışarıya aksetmesine engel oluyorlardı. Salisbury, konuşmayı inanılır bir kaynaktan duymuştu, ancak bu kaynağı açıklıyacak durumda bulunmuyordu.

Salisbury'nin bu inanılır kaynaktan duyduğuna güre, Kruçef, konuşmasına, Stalin'i kendisim adeta tanrılaştırmıs olmakla itham ederek başlamıştı. Stalin, başkalarının kişiliğine hiç bir zaman önem ve defter

Kruçef

Bugün öv, yarın yer.,

vermemiş, hele hayatının sonlarına doğru çevresindekilerden de kuşkulanmaya başlayarak onların sözlerine kulak vermez olmuştu, ölümünün yaklaştığı günlerde, Stalin, çevresindekilerin kendine ihanet etmeleri korkusundan titreyen bir paranoyaktan başka bir şey değildi. Kurduğu diktatorya, çevirdiği entrikalar ve bu entrikalar sonunda giriştiği temizlik hareketleri ancak böyle bir hastanın yapabileceği işlerdi.

Kruçef, konuşmasına, Stalin'i Rusya'nın savaş gücünü azaltmış olmakla itham ederek devam etmişti. Stalin, çevirdiği entrikalarla, ordu önderleri arasında da temizlik yapmaya kalkışmıştı. Birçok büyük ve kabiliyetli subaylar, bu arada Mareşal Tukaçevski, hep Stalin'in vehmine kurban gitmişlerdi. 1941 de Alman orduları Rusyaya saldırdığı zaman Kızılordunun uğradığı başarısızlığın sorumu, ancak onu önderlerinden mahrum bırakan Stalin'e düşebilirdi.

Bundan başka, Stalin, tarihi gerçekleri de değiştirmeye çalışmıştı. Sağlığında yazdırdığı "Komünist Partisinin Tarihçesi" isimli kitapta ileri sürülenlerin çoğu gerçeğe aykırı, çok kere de gerçeğin tam tersiydi.' İhtilalin tarihçesi ise kaleme bile alınmamıştı.

Gerçekte, Salisbury'nin Kruçef'in ağsından söylendiğim iddia ettiği bu sözler şimdiye kadar söylenmemiş sözler değildi. Stalin'in ölümünden sonra ağızlarının kilidi çözülen bazı komünist liderler, alçak sesle de olsa, bunları mırıldanmaya çalışmışlar, bazı komünist gazete ve dergiler de aynı şeyleri yazar gibi olmuşlardı. Mikoyan'ın 20. Kongrede yaptığı konuşmadan sonra ise Stalin'in gün ışığına çıkarılmamış - bilinen ve bilinmeyen - tek hatası bile kalmamıştı. Eski dostların hepsi yeni düşmanlar olmuşlar, düşene vurmuşlardı. Bu bakımdan, Kruçef'in konuşmasının yeni bir şey getirmesi beklenemezdi. Konuşmanın önemi, getireceği yem gerçeklerden değil, Kruçef'in ağzından ve Kongre üyeleri önünde yapılmış olmasından geliyordu. Gerçekten Komünist Partisi Genel Sekreterinin ağzından yapılan bir konuşma kadar hiçbir şey Stalin devrinin geride bırakıldığım gösteremezdi.

Ancak, Kruçef bu konuşmasını Kongrenin açık oturumlarından birinde yapmaya cesaret edememişti. Çünkü, ölümünden sonra da Stalin'e bağlı kalmış olan bazı kimseler, Sovyet Rusya'da olduğu kadar bütün dünya komünist partilileri arasında sanıldığı kadar az değildi. Stalin'in devrinin tasfiyesi için yapılan basi teşebbüsler, şimdiye kadar, umulmadık tepkilerle karşılanmışlardı. Bu tepkiler, bilhassa Stalin'in doğum yeri Gürcistanda şiddetli oluyorlardı. Gürcistan esasen ötedenberi rejimin şımarık çocuğu olmakla ün kazanmıştı. Öyle anlaşılıyordu ki bu sıfatı elden bırakmaya pek niyeti de yoktu. Nitekim Salisbury'nin bu makalesinin çıktığı günlerde bazı belirtilere bakılarak çıkarılan bir söylenti, Gürcistan'da yeniden karışıklıklar çıktığım ve bu karışıklıkların bazı temizleme hareketlerini gerektirdiğim gösteriyordu.

Lavrenti Beria

Kıyamet koptu

Bu karışıklıklar Gürcistan'ın gördüğü ilk karışıklık değildi. Son zamanların en önemli karışıklıklarından birincisi, daha Stalin hayatta iken, 1952 Nisanında vuku bulmuştu. Bu tarihte, idarecilerin idarî, siyasi ve ekonomik alandaki başarısızlıkları ileri, sürülerek Gürcistan Halk Cumhuriyeti Komünist Partisi Merkez Komitesi üyelerinin hemen hepsi değiştirilmiş ve onların yerine, Staline bağlılıkları ile tanınmış yenileri getirilmişti. Bunların saltanatı da ancak bir sene sürebilmiştir. Stalin'in 1953 yılı başlarındaki ölümünden sonra Staline bağlılıkları ile tanınmış bu idareciler de tasfiyeye uğramışlar, yerlerim daha mutedil, tanınan yenilerine devretmek zorunda kalmışlardır. Merkez komitesinin bu tasfiyesi toptan bir tasfiye olmuştur. Gerçekten, Stalin öldükten sonra, diğer Sovyet Cumhuriyetleri idarecilerinin büyük bir. kısmı iş başından uzaklaştırılmadıkları halde, Gürcistandakilerin Staline bağlılıklarından ürken yeni idare onların hemen hepsim değiştirmişti. Bundan başka 1925 Nisanında Stalin tarafından iş başından alınan Gürcü idarecilerin büyük bir kısmı da tekrar iş başına iade edilmiştir.

Gürcistan'da asıl kıyamet Berianın tasfiyesinden sonra kopmuştur. Bilindiği gibi Beria da Gürcüydü ve 1081-1938 yılları arasında Transkafkas Komünist Partisinin Genel Sekreterliğim yapmıştı. Beria'yı tasfiye eden yeni idare, Gürcistan'da da ge-

Dış Politikamız Ne Zaman Bir Düzene Kavuşacaktır?..

Aydemir BALKAN

Paris, Mart...

1950 deki iktidar değişmesinden sonra iş başına gelenler, son hükümetlerin Dış politikada lüzumundan fasla atıl ve hareketsiz olduklarını tekrarlıyorlardı. Kendileri ise canlı ve dinamik yeni bir dış politika takip edeceklerdi. Yalnız ve hareketsiz kaldığımız yeterdi. Yeni dostlar, yeni güvenilir müttefikler bulacaklardı. Türkiye Orta ve Takın Doğuda mühim bir rol, bir nazım rolü oynamalıydı. Bu fikirlere iştirak etmeyen tek Türk tasavvur olunamazdı. Yalnız D. P. İktidarı bu dinamizm ve yenilik politikasını kısa bir zamanda, o kadar inhisarına aldı ki, kolayca mirasına konduğu eski hükümetin başarılarını unutmağa ve umumi efkara da unutturmağa başladı. Askeri ve iktisadî yardımlarla neticelenen Truman doktrini ve Marshall planı ma hirane bir el çabukluğuyla yeni iktidara maledildi. Basın ve radyonun hükümet kontrolunda olması, aydınlarımızın dış politikaya suçlu ka yıtsızlığı, bu miras hikayesini kolaylaştırdı. Öyle ki Sovyet Rusyanın en kudretli ve - gerek siyasi, gerek askeri bakımdan - en serbest, en pervasız devrinde, Türk milletinin iki Stalin notasını iki defa yüzgeri ettiği, yine Türk milletine unutturulmağa çalışıldı. Halbuki Türklerin böyle iki defa Staline "Hayır!.." deyişleri Batılıların, bilhassa Amerikalıların gözlerini açmış, Truman doktriniyle beraber as keri yardım başlamıştı. NATO ya alınmamızla sonuçlanan bu yakınlaşmanın ilham ve hareket noktası bu azimli ve serinkanlı tavrımızdı.

Cyrano politikasının zorlu tarafı

Ancak dış politikada dinamizm demek "Macera" demek değildir. Son yılların olaylarına, bilhassa Dış politikamızın karanlık ve kayıplı bilançosuna baktıktan sonra hemen söyliyelim ki biz, macerayı değil, kararlı ve serin kanlı bir hareket tarzını tercih ediyoruz. Ömürleri üç aylık paktlar, hiçbir askeri ve iktisadi dayanağı olmayan ve icabında yüzümüze fırlatılan anlaşmalar istemiyoruz. Dinamizm diye anılan bu politikanın sonuçlarını gördükten sonra, "statik", fakat istikrarlı, olgun ve binlerle yıllık tarihimize yakışan ciddi ve sağlam bir dış siyaseti arzu ediyoruz. Bunları söylerken de, altı yıldır bir demagoji tufanında boğulmasına rağmen nihayet hakikatleri 'görmeğe başlayan Türk milletinin ve Türk aydınlarının hislerini ve düşüncelerini ifade ettiğimize inanıyoruz.

... ve madalyasının ters tarafı!...

Çünkü Türk milleti, sınırlarının her taraftan kendine muğber ve hasım milletlerle çevrilmesini istememektedir. Çünkü Tuk Milleti düne kadar efendiliğini yaptığı memleketlerde itibarının ve saygılı mazisinin zedelenmesini arzu etmemektedir. Çünkü Türk Milleti, yarınından emin, kara günlerinde yanında olacak güvenitir müttefikler, yaptığı anlaşmaları üç ay sonra yüzüne savurmayacak hakiki dostlar istemektedir. Hemen bütün komşularında Türkiye ve Türk idarecileri aleyhine nümayişler olması, bayrağımıza ve temsilcilerimize türlü muamelelerin reva görülmesi, Türk milletine keder vermektedir. Tito'nun ve Karamanlis'in, müşterek ittifakları ellerinin tersiyle itmeleri, idarecilerimiz hakkında hafif lisan kullanmaları, yakın tarihimizde böyle şeyleri hatırlamıyanlarımızı, yadırgatmaktadır. Hataları ve eksikleri ne olursa olsun devlet adamlarımızın yabancı memleketlerde, hele dost ve müttefik ülkelerde sevgi ve hürmet görmelerini istemek hakkımızdır. Onun için bir Nuri Sait paşanın hükümet başkanımızı istihfaf etmesi, temsilcilerimize Beyrutta aleyhte nümayişler yapılması, Ürdünde Devlet başkanımızın geçtiği yerlerde şiddetli karşı tezahürlerin olması, Mısırdan bir elçimizin utanç duyulacak bir şekilde dışarı çıkarılması, Menderesle Zorlunun Belgraddan dost bir memlekete yakışmayan havayla uğurlanması, - kabahatlerin ve acemiliklerin çoğunun bizde olduğunu bilmesine rağmen - elbet milletimizin ağırına gitmelidir ve elbet gitmektedir.

Evet, Türk milleti dış itibarının, komşu memleketlerdeki prestijinin iadesini arzu etmektedir. Belgraddan Basraya kadar, sarsılan ismimizin, küçümsenen hatıramızın kar şılıklı saygıyla yenilenmesini istemek Atatürk nesillerinin kutsal hakkıdır. Bu hakka hürmet Cumhuriyet hükümetlerine borçtur. Tine aynı nesiller, beynelmilel konferans ve toplantılarda temsilcilerimizin direktif ve ilhamlarını ancak kendi hükümetlerinden almalarını, kararlarda başkalarına bakarak oturup kalkmamalarını, en az diğer üyeler kadar varlıklarını ve şahsiyetlerini hissettirmelerini, hele Pariste, NATO'da olduğu gibi bakanlarımızın yabancı generallerden sırtlarına laübali şaplakları kabullenmemelerini temenni etmektedirler.

Menfaatlerimiz korunuyor mu?

Daha bir yıl kadar evvel Bandung konferansına giderek bize uymayan görüşler savunduk. Bu sahada bizi destekleyen milletlerin sadece Irak ve Filipin olması, daha doğrusu bizi ancak bu devletlerin temsilcilerinin desteklemesi bu konferanstaki rolümüz hakkında bir fikir verebilir, üstelik Çu-En-Lai ile Nehruyu aynı safta mütalea ettik. Ancak bu hizmetimizden dolayı Washington'da umduğumuz muameleyi bulamadık.

İngilizlerin ısrarları ve devamlı "arzuları" ile yapmağa kalktığımız Bağdat paktı, her yönden üstümüze husumet şimşeklerini çekmiş tir. Arap memleketleri İngiliz kolonyalizmini desteklediğimizi iddia ederek bize sırtlarını dönmüşlerdir. Hatta idarecilerimizin beraberce kotra gezintileri yaptıkları, balık avladıkları Ürdün kralı cepheyi değiştirmek üzeredir, memleketinde hiç de popüler olmayan Nuri Sait paşanın da bugün yarın ya siyaset, ya da sandalye değiştireceği muhakkak gibidir.

Üç senelik gayretlerimizin, kolları herkesten evvel sıvayıp kraldan fazla kralcılık göstermemizin semeresi ne olmuştur: Türk Milletinin bütün bu olup bitende kazancı, menfaati nedir?

*

Fatih Rüştünün Bandungtaki gayretlerine rağmen geniş kredileri alan Mısır ve Hindistan olmuştur. Balkan paktı Tito'ya büyük Amerikan yardımları sağlamış, pakt ise bize iade edilmiştir. Son durumda Amerika bize beklediğimiz kredileri vermiyeceğini - artık herke" sin anladığı bir şekilde - belli etmiştir. Buna mukabil Amerika, Kıbrıs meselesinde Yunan tezini destekleyeceğini Atina elçisi vasıtasıyla resmen ifade etmiştir.

İngiltere ise Bağdat paktında bizi Arap devletlerinin husumetiyle karşı karşıya bırakmış, bir taraftan Abdülnasır. diğer taraftan Ürdünlü milliyetçilerle flörte başlıyarak aradan sıyrılmağa niyetlenmiştir.

Mesul bakanlarımız ve idarecilerimiz ve dostumuz Fransayı gücendirmemek kaygusuyla Kuzey Afrikadaki vatanseverlerin mücadelesini bilmemezlikten gelmişler, Güvenlik Konseyinde ve Birleşmiş milletlerde daima - ve aşırı bir sadakatla - Fransayı tutmuşlardır. Buna mukabil Fransa ne yapmıştır?. Bağdat paktına açıkça cephe almış, Kıbrısta yine Yunan tezini tutmuş, Mısır ve Hint liderleriyle anlaşmaya başlamıştır. Müttefiklerimizin büyük bir çoğunluğuyla ticaretimiz kesintiye uğramış, yeni kredi vaadlerinin hiçbir zaman arkası gelmemiştir.

Bütün bu olan bitende kazancımız, menfaatimiz nerededir?. Gösteriniz, izah ediniz, incinen gururuyla, zedelenen prestijiyle bekleyen, herşeye rağmen sabır ve tevekkülle bekleyen, Türk milletine anlatı-

niş bir temizleme hareketine girişmiş ve Beria taraftarlarından çoğunu da tasfiye etmek yoluna gitmiştir. Ancak bütün bu tasfiyelere rağmen Gürcistan'daki Stalin taraftarlarının ve onun prensiplerine bağlı kalanların sayısının azalmadığını geçen haftalar içinde cereyan ettikleri söylenen olaylar göstermektedir.

Batılı ajanslar tarafından verilen haberlere göre, 7 Mart tarihinde, Tiflis'te üniversite öğrencileri büyük bir gösteri yapmışlardır. Aynı gün, Sovyet Rusyayı ziyaret etmekte olan eski Fransız Cumhurbaşkanı Vincent Auriol da Tiflis'te bulunuyordu. M. Auriol'dan bu konuda herhangi bir bilgi edinmek mümkün olamamışsa da aynı *gün* Tifüste bulunan bazı yabancı diplomatlar böyle bir gösterinin yapıldığım teyid eder yollu konuşmuşlardır. Bu diplomatların ifadelerine göre, öğrenciler ellerinde Stalin'in portreleri olduğu halde ana caddelerde dalaşmışlar ve Stalin lehinde gösterilerde bulunmuşlar. Moskova'dan alınan bu haberin doğruluğunu teyid eden diğer bir olay ise şehrin kapılarının bir müddet için yabancılara kapalı tutulması yolunda alınan karardır. Bu kararın kurbanı Danimarka Başbakanı M. Hanssen olmuştur. Sovyet Rusyayı ziyaret etmekte olan M. Hanssen o günlerde Tiflis'e de gidecekti. Ancak kendisini Tiflis'e götürecek uçak, son dakikada, hava muhalefeti dolayısiyle Stalingrat'a döndürülmüş ve Danimarka Başbakanı Tiflis'i görememiştir. İşin tuhafı hava muhalefeti bahane edilerek, M. Hanssen Stalingrad'a da indirilmemiştir. M. Hanssen Tiflis'e gitmek üzere bindiği uçaktan ancak Bakü'da toprağa inebilmiştir.

Geçen ayın sonlarına kadar bu konuda sükutu ihtiyar eden Sovyet gazete ve ajansları da, nihayet, geçen hafta içinde konuşmak ihtiyacını duymuş bulunuyorlar. Tiflis'te çıkan "Zaria Vostoka" gazetesi, geçen haftaki sayılarından birinde, sene başından bugüne kadar kırk bir üniversite öğrencisinin tevkif edilmiş olduğunu açıklamaktadır. Gazeteye göre bu gençler lenino-marksist kültüründen mahrum ve bazı şahısları gerektiğinden fazla gözlerinde büyütmüş birer öğrencidirler. Böyle öğrencilerin yetişmesinden birinci derecede sorumlu olanlar ise, hiç şüphe yok ki, hocalardır.

"Zario Vostoka" nın yapılan gösterilerden açıkça bahsetmemesine ve Stalin ismini açıklamamasına rağmen Gürcistan'da derin kaynaşmalar olduğu anlaşılıyor. Gürcistan her şeye rağmen Staline bağlı kalmak azmindedir. Bu azmim ne kadar yürütebilir? Bunu zaman gösterecektir.

Silahsızlanma

Bir ümit ışığı mı?

Birleşmiş Milletler Silahsızlanma tali komisyonu, geçtiğimiz ayın sonlarına doğru, 19 Mart'ta, silahsızlanma meselesine bir hal tarzı bulmak amaciyle Londrada toplandı. Bu, komisyonun, iki sene içinde yaptığı üçüncü toplantıydı. Doğu ile Batı arasındaki geniş görüş ayrılığı ilk iki toplantının başarısızlıkla sona ermesine yol açmış, Sovyetler ve Batılılar, o toplantılardan, bu görüş ayrılıklarının biraz daha genişlemesiyle ayrılmışlardı. Ancak, deniliyordu, geniş görüş ayrılıkları sadece silahsızlanma konusuna inhisar etmemektedir. Doğu ile Batıyı ayıran ayrılıklar umumidir, şümullüdür.

Gerçekte, Londra konferansının arifesinde, durum sanıldığı ve söylendiği kadar tozpembe değildi. Sovyetlerin barış taarruzu birçok ümitleri gerçekleştirecek kuvvette sayılamazdı. Milletlerarası meselelerin pek çoğu hâlâ askıda duruyordu. Almanya'nın birleştirilmesi başka bahara bırakılmış, Orta Doğu gerginliği gi-

Jules Moch

Bir plan daha

derilememiş, Amerika ile Kızıl Çin arasındaki görüşmeler eskisinden daha kötü bir safhaya girmişti. Barış taarruzu madalyonun görünen yüzüydü, görünmeyen, daha doğrusu göze çarpmayan yüzünde bir değişildik yoktu.

Bununla beraber, Londradaki silâhsızlanma konferansında, geçen sah günü bir ümit ışığı parlamıştır. Bu ışık parlamadan önce, durum gerçekten karanlık hatta eskisinden farksızdı. Toplantının başladığı günlerde, ilk olarak, Sovyet ve Amerikan görüşlerini telif etmeye çalışan İngiliz - Fransız teklifi görüşülmüştü. Bilindiği gibi, Sovyet ve Amerikan görüşlerinde iki noktadan ayrılık vardı. Amerika, şimdiye kadar yapılmış atom silâhlarının tahribine yanaşmadan, şimdiden sonra yapılacak atom silâhlarının tahdide tabi tutulmasını istiyor; Rusya ise önce şimdiye kadar yapılmış bütün atom silâhlarının tahrib edilmesini, yenilerinin tahdidinin ise elde mevcut stokların tahribinden sonra yapılmasını talep ediyordu. Atom silâhlarının tahdid ve tahribi noktasındaki birinci görüş ayrılığını takip eden ikinci görüş ayrılığı ise silâhlanmanın kontrolü meselesinden çıkıyordu. Ruslar kontrolün kilit noktalarına yerleştirilecek müşahitler tarafından ve karadan, Amerikalılar ise uçaklar vasıtasiyle havadan yapılmasını istiyorlardı, Jules Moch tarafından hazırlanan İngiliz Fransız müşterek teklifi işte bu görüş ayrılıklarını telife çalışıyordu.

Jules Moch'un - Silahsızlanma tali komisyonundaki Fransız temsilcisi - plânı başlıca üç safhayı ihtiva etmekteydi. Birinci safhada atom silâhlarının kullanılmasını meneden bir karar alınacak, klasik silahların sayısı karşılıklı görüşmelerle tesbit edilecek ve kontroller ise hem havadan, hem karadan yapılabilecekti. Bu ilk safhanın yürütülmesi görevi Güvenlik Meclisinin beş süreli üyesi ile diğer dokuz devletin temsilcilerinden teşekkül eden yeni bir organa Veriliyordu. Bu organ, kararlarım basit çoğunlukla alacak, yani veto kullanılamıyacaktı.

Moch planının birinci safhası başarı ile sonuçlandığı takdirde ikinci safhaya geçilecekti. Bu safhada, sayıları bir önceki safhada karşılıklı görüşmeler sonunda tesbit edilmiş klâsik silâhlar yarı yarıya azaltılacak, nihayet üçüncü bir safhada da azaltma % 75 e kadar indirilecekti. Atom silâhlarının imali de bu üçüncü safhada yasak ediliyordu.

Moch planının Sovyetlerin hoşuna gitmiyeceği kolayca tahmin edilebilirdi. Bir kere kontrollerin havadan da yapılabilmesini derpiş etmekle Amerikan teklifine yaklaşıyor, sonra da plânın yürütülmesini kararlarım basit çoğunlukla alacak yeni bir komisyona vermekle Sovyet vetosunu hükümsüz kılıyordu. Rusya, vetosundan geçemezdi. Bütün bu sebeplerle, İngiliz - Fransız plânına cevap Veren Gromyko, planı, Doğu ile Batı arasındaki münasebetleri yeni bir. çıkmaza . sokabilecek bir teklif olarak vasıflandırmış ve kendisi yeni bir teklif ileri sürmüştür.

İşte ümit ışığı gibi parlayan teklif bu Sovyet teklifidir. Bütün detaylariyle bilinmemekle beraber, Sovyet Rusya, yeni teklifinde, şimdiye kadar ısrarla üzerinde durduğu elde mevcut atom silâhları stoklarının tahribi esasından vazgeçmekte ve sadece klâsik silâhların tahdidi konusunda yeni esaslar koymaktadır. Ancak, bu Sovyet teklifinin de yeni bir manevra olup olmadığı kestirilemiyor. Paskalya dolayısiyle çalışmalarına ara veren komisyon bu teklifi Sovyet idarecilerinin Londra ziyaretlerinden önce müzakere edemiyecektir. Gromyko'nun emeli gerçekten silâhsızlanma konusunda bir anlaşmaya varmayı kolaylaştırmak mı, yoksa Londra görüşmeleri için müsait bir zemin hazırlamak mıdır?

K İ T A P L A R

TAŞRALI KIZ

(-Alberto Moravia'nın hikayeleri, Çetin: Tahsin Yücel, Varlık Yayınları, Cep Kitapları :156, 93 Sayfa 100 kuruş)

Alberto Moravia, İtalyan edebiyatının şöhret yapmış romancılarından biridir. Bizde pek tanınmıyor. Çevrilmiş bir iki eseri ise, romancıyı bize hakiki ölçüleri içinde tanıtacak kıymette değil. Esasen, İtalyan edebiyatiyle temasımız da pek geniş değildir. En az tanıdığımız yabancı edebiyat' arasında İtalyan edebiyatını da saymak pek yanlış olmaz kanaatindeyiz. Arada sırada, aslından değil de, ikinci dilden çevrilen bir kaç eser ise, elbette bir edebiyatı esas çizgileriyle bile olsa, tanımamıza imkan veremez.

"Taşralı Kız" da, Alberto Moravia'nın, biri uzun, ikisi kısa üç hikâyesi var. Bir sanatkarı, hele, yabancı bir sanatkârı, tanımamıza, sanatı hakkında doğruya yakın kanaat edinmemize üç hikayenin imkan vermesi beklenemez. Yalnız, kitap tanımadığımız bir yabancı muharrirle, tanışma merasimini yapmak gibi bir hizmet görüyor. Yakında büyük romanlarından birinin de neşredileceği haber verildiğine göre, Moravia'yı daha iyi tanıyabilmemiz, kabil olacak demektir.

"Taşralı Kız" güzel bir hikaye. Tekniği, hikayenin kurulusu, işlenişi bakımından yeni değil belki, klasik ölçülere sadık kalınmış. Ama bunun böyle olması, bir hikayenin iyi olmasına da mani değiL Hikaye, muayyen bir nizam içinde inkişaf ediyor. Sonra da, önceden tayin edilen neticeye varıyor. Muharrir, vak'ayı hikaye ederken, bunun kahramanlar üzerindeki tesirlerini de, yerli yerinde tesbiti ihmal etmiyor. Yani, bir yanda vak'a inkişaf ederken bir yanda, vaka içinde rol almış şahısların, hâdiseler karşısındaki tavırlarını, iç dünyalarını, arzularını, isteklerini de öğrenebiliyoruz.

Orta İtalya'nın küçük bir kasabasında oturan, orada doğan, orada yaşayan, ama iç alemiyle İtalyan sosyetesine girmeyi arzulayan, Paris modalarının takib edildiği, büyük toplantıların yapıldığı, ünvan sahiblerinin iştirak ettiği, asilzadelerin bulunduğu yerlerde bulunmak arzusuyla dopdolu olan genç bir kızın bütün iç mücadelelerini öğreniyoruz. Gemma'nın annesi de ustalıkla tesbit edilmiş bir tip. Kızının duygularıyla yıllarca yaşamış, ama kızından uzun yıllar sırrım saklamış bir ana. Fizik profösörü, bambaşka bir tip. Bu bakımdan hikâyeye ayrı bir renk kazandırıyor. Aralarındaki büyük hayatı anlayış farkı, buna rağmen evlenmeleri, evlilikten sonraki maceralar, Fizik profesörünün başarı ile çizilmiş olan umumi karakteri ve tipi dolayısıyla, meraklı bir hale geliyor. Hikâyede Bn. Coceanu ile Vittoni de ehemmiyetli birer rol oynuyorlar. Gemma'nın Vittoniyle münasebetini hazırlayan, kocasına ihanete teşvik eden, bunda muvaffak olan, sonra tehdit yoluyla, birlikte yaşama imkânlarım hazırlayan, bu suretle de içinde bulunduğu sefaletten kendini kurtarmaya çalışan Bn. Coceanu, dik katle takip ediliyor.

Kısaca, "Taşralı Kız" kitabındaki üç hikâye de alâkayla okunuyor. Hattâ, kitaba adım veren hikâyeden bazı ahlâki neticeler de çıkarabilmek mümkün olduğuna göre, bu balomdan da müsbet bir intiba bırakıyor. Moravia'nın başka eserlerini de okuyabilmek arzusunu, bu kitaptan sonra, duyabiliyoruz.

SUSUZLUK

(Talip Apaydın'ın şiirleri, Varlık Yayınları, Yeni Türk Şiiri: 22, 80 sayfa, 100 kuruş).

Köy Enstitülerinin edebiyatımıza kazandırdığı sanatkârlardan biri de Talip Apaydın'dır. "Susuzluk" Talip Apaydın'ın ilk şiir kitabı. Kitapta şairin 63 şiiri var. Köyde doğan, köyde büyüyen, sonra tekrar köye dönüp öğretmenlik yapan bir kimsenin şiirlerinde ağırlık noktasının da, bu yaşadığı, iyice bildiği muhit olacağını tahmin etmek güç değildir. Apaydın'ın şiirleri de, tabiatiyle köye dönük. Köyü, toprağı işliyor, onların şiirini söylüyor. Medeni ve ileri bir yaşamanın şartlarım öğrenmiş bir şair olarak, içinde yaşadığı muhitin bir an önce inkişaf etmesini, medeni seviyenin asgari şartlarına erebilmesini özlüyor.

Türkiyenin kırkbin köyünde cehaletten, gerilikten, ırtacadan uzak, medenî sayılacak şartlar içinde yaşayabilecek bir bilgi ve görgü seviyesine erişilmesini, toprağın böylece işlenmesini, hayatın böylece yaşanmasını istediği, bu hasretledir ki, bugünkü geri imkânları yetersiz bulduğunu, acısını çektiğim hemen her mısrasından öğrendiğimiz şairin, bu büyük dileğine katılmamak mümkün mü?.

Apaydın'ın şiirlerinin hemen hepsinde değişmeyen bir ana fikir vardır. Yani, şair, aynı fikri, değişik şekillerde söylüyor. Şiirin realiteyle münasebetini kurmak, realiteyi şiir imkânları içinde söylemek, pek kolay bir iş değil. Çünkü, şiirle realitenin terkibinde büyük güçlük vardır. Fikir veya realite hakim olursa, şiir, kuruluğa düşer. Hiç olmazsa nesir olur. Realite iyi tesbit edilmiştir, fikir güzeldir ve doğrudur ama bakarsınız ki, aradığınız şiir yoktur. Bunun aksi de doğru olabilir. Bu takdirde de, fikri ve realiteyi vermekten uzak, tamamen hayali bir takım söz dizileri karşısında bulunabilirsiniz. Şiirin asli imkanlarını ve unsurlarını gözden uzak tutmadan, memleketin büyük realitesini vermek, derdini söylemek, hasretini belirtmek, herhalde sanıldığından da güç bir iştir. Onun içindir ki, genç şairlerimizin çoğu, hareket noktalarındaki sağlamlığa, büyük memleket şiirini verme arzularına rağmen, büyük başarı elde edemiyorlar. Realiteyi, kuruluğa, yavanlığa, meydan nutku edasına düşmeden, büyük şiir imkânları içinde verebilmek, bir şairin bütün hayatını işgal edebilecek kadar ehemmiyetli ve büyük bir meseledir. Talip Apaydın bu davranışta bir şair. Ne var ki, şiiri çok zaman tuşa gelmiş. Şairin heyecanını, arzusunu, istediğini, hasretini, hepsini, hepsini anlıyoruz, görüyoruz, elle tutabilir bir halde bütün bunlar, ama biz bütün bunların içinde şiiri de arıyoruz. Asıl aradığımız odur. Bu coşkunluk içinde o bakıyorsunuz kayboluvermiş. Sanatım bu kadar çetin, ama muvaffak olunduğu takdirde misilsiz derece şerefli bir işe bütünüyle tahsis edebilmek bile, bir şairi takdir için elbette kafidir. Hele bu şair gençse, gelecekte bu işin üstesinden gelecek gibi görünüyorsa, Talip Apaydın'da bunlar vardır. Onuiçindirki kendisini sempatiyle karşılıyoruz, lecek eserlerini büyük bir ümit içinde bekliyoruz.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Yollar

Bir yıl ömürlü yollar

Başkentimiz, modern gösterişine rağmen, yol mahrumiyeti içindedir: çünkü Ankarada asfalt yolun ömrü bir yıldır.

Mum dibine hakikaten ışık vermiyor: Ankara bütün yol davamızın mihrakıdır, binlerce köye kadar memleketin her köşesinde duyulan yol ihtiyacına Ankara muhatap olur, bir kaç kere yüz milyonluk yol ödenekleri buradan memlekete dağıtılır. Halbuki, mesela Bahçelievlerden Büyük Millet Meclisine bir taksi ile gelen milletvekilinin şu küçük seyahati seçim bölgesi seyahatlarından hiç de farklı değildir; bu yolda şimdi -Finlandiya haritasını andıran - bir göller bölgesi meydana gelmiştir. Yer yer küçük bir otomobili yutacak kadar geniş ve derin çukurlar açılmıştır. İşte Kızılay meydanı, bir yol harabesi haline gelmiştir. Hemen her tarafta asfaltlar yırtılmış, yer yer sırtındaki asfaltı silkip atan arnavut kaldırımı sırıtmış, hülâsa yollarımızda âdeta yeni bir topografik durum hasıl olmuştur.

Bu hale kış sebep oldu denecektir. Bu izahı, mevzuun başlıca eksperleri olan yayalarla şoförler kabul etmiyorlar. Çünkü bu bir tek yılın hadisesi değildir. Her yaz Ankarada yollar tamir edilir, yamatılır, ekseriya yeniden yapılır; sonra o yılın kışında esaslı surette harabolur, yaz gelince yeniden işe başlanır. Hatta, bazı caddelerde, her kış sonunda üst üste çekilen kaba asfalt tabakaları kaldırım seviyesine ulaştığından, bu sefer kaldırımlar yükseltilir. Ankaranın yol tarihi de bir tekerrürden ibaret: yapılmış yollar her kışı müteakip bir kere daha yapılmaktadır: ucuz yol hikâyesi! Başlangıçta ucuz görünen yolun sonunda ne kadar pahalı olduğu hakikati, en mükemmel isbatını başkentimizin yollarında bulmuştur.

Bu yollar nasıl yapılıyor? İşte basit bir yaya vatandaşın müşahedeleri: bir kısmı eski parkeler üzerine kaba bir asfalt çekilerek yapılır; alttaki taşlar oynaktır, asfalt yorganı çarçabuk yırtar ve en önce köşe başları, yani otomobillerin döndükleri noktalarda asfalt sıyrılır, taşlar meydana çıkar. Doğrudan doğruya asfalt olarak yapılan yollara gelince: şöyle bir blokaj üzerine dört parmak kalınlığında bir kaba asfalt tabakası, bunun üzerine de sigara kâğıdı kadar ince bir toz asfalt, silindirleme ve ince çakıl. Silindir yoldan henüz ayrılırken bu incecik koruma tabakası sünger gibi pürtüklüdür ve ilk su cereyanı ile aşınır, kaba asfaltı yağmurun, tekerleğin, zincirin tahribatına teslim eder.

Bilgimiz mi noksandır? Halbuki Türkiyenin yol davasına kumanda eden eksper mühendisler hep buradadırlar. Paramız mı yoktur? Her yıl yol yapmak para yokluğuna değil çokluğuna delâlet etse gerek. Sebebi ne olursa olsun mesele ortadadır. Başkentte bir yıl ömürlü yol tecrübesine son verilse iyi olur.

Ankara'nın yolları
"Asfalttan gel!.."

Dış Ticaret

Tehlikeli nokta

Bonn'da bir aydan fazla bir zamandan beri devam eden Türk - Alman Ticaret gelişmeleri geçen hafta tehlikeli safhaya girmiş bulunmaktadır Bir aralık görüşmelerin inkıtaa uğraması tehlikesi de başgöstermiştir. Bu satırların yazıldığı sırada Bonn'dan bu tehlikelerin savuşturulduğuna dair hiç bir haber gel-

BİR

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, 17 mart tarihli Resmî Gazetede, 573 saydı bir sirküler yayınladı. Bu sirkülere göre, ithalâtçılar, ellerinde bulunan "tahsis", "muvafakat", ve "ihbar" mektuplarını Merkez Bankasına tescil ettireceklerdir. Bu çeşit binlerce vesikanın tescili uzun süreceğinden, çeşitli kategoriler için 6 nisandan 31 mayıs tarihine kadar müracaat tarihleri tesbit olunmuştur. Basit bir yoklama mı? Biz bu sirkülerin göründüğü kadar basit olmadığını sanıyoruz ve bu hususta yapılandan ziyade yapılmak istenene kıymet veriyoruz.

Yapdan şey, doğmuş veya doğmak üzere olan döviz taahhütlerinin bir nevi sayımıdır. Lüzumunu kabul ediyoruz, çünkü tedavüldeki taahhüt senetlerinin miktarı bilinmemektedir. Bu hal, dış ticaret muvazenesizliğinin siyasi ve iktisadi faktörlerine eklenen bir idare kusuru sayılacak mahiyettedir. Mevcut taahhütleri yalandan takip etmeksizin dış ticareti salim bir surette sevk ve idare etmek elbette mümkün olmazdı. Bir vakıa olan bu nokta üzerinde daha ziyade durmadan, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'nın cari taahhütlerini ciddi bir sayım ile tesbit etmek teşebbüsünü memnunlukla karşıladığımızı belirtmek isteriz.

Bakanlık ne yapmak istiyor? Tescil muamelesi sona erdiği zaman, Bakanlığın elinde dalgalı taahhütlerinin bir listesi bulunacaktır. Merkez Bankası'nın yardımı ile kredili ithalât tertibinden önümüzdeki - yularda ödenecek taksitleri ve sair döviz taahhütleri eklenerek bu liste tamamlanabilir. Öyle sanıyoruz ki, zararın bir noktasından dönmeğe karar vermiş görünen Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, bundan böyle alacağı taahhütleri imkânlarımız hudutları içine sokmak hususunda bu listeden faydalanacak, hülâsa, tescil ameliyesinin vereceği bilgileri yeniden düzenleme gayretlerine esas alacaktır. Ba-

memişti.

Türk Ticaret heyeti Bonn'a hareket ederken bir hayli hazırlanmış ve kuvvetli bir ekiple müzakerelere başlamıştı. Zira inanılıyordu ki, bütün kozları elinde tutan Alman Heyeti karşısında güvenebileceğimiz bir tek nokta vardı. Heyetin ikna kabiliyeti..

İşte Bonn, müzakereleri de dönüp dolaşıp nihayet bu noktaya gelmiş bulunmaktadır - Ankaradayken pek cazip görünen ve bir "gizli silah" olarak heyetin eline verilen ihracatımızdan - bilhassa buğday ve pamuk elde edilecek dövizlerin muaayyen bir yüzdesinin Almanya nezdindeki "arriyer" terimize tahsisi teklifi de umulan tesiri yapamamıştır. Alman Heyeti, Türkiyeden borçlarının süratle tasfiyesini istiyordu ve bu hususta son derece azimli görünüyordu.

Anlaşıldığına göre Türkiye'den alacaklı olan ve bunları tahsilde güçlüğe uğrayarak kötü duruma düşen Alman ihracatçılarının "hastalık"larına bir deva bulmak endişesi, Alman Heyetinin hareket tarzında bir hayli ağır basmaktadır.

Bu durum karşısında heyetimizin bütün "ikna kabiliyeti"ni ortaya koyarak müzakereleri girdiği çıkmazdan kurtarması gerekmektedir. Bu çetin işin başarılması da o kadar kolay değildir, hatta şu günlerde imkânsız görünmektedir.

Artık Bonn'daki Ticaret Heyetimizin oraya giderken dağarcığında götürdüğü yeni krediler, yeni ticaret imkânları temini gibi hayalleri orada bırakarak, sadece borçların ödeme şekil ve vadesini bir hal yoluna koyarak yurda dönmesi bile bir başarı sayılacaktır.

SİRKÜLERİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Cahid ZAMANGİL

sit bir sayım sirkülerini müsbet karşılamamız bu manaya imcidir.

Bununla beraber, alınan tedbirlerin henüz müsait bir zeminden mahrum olduğunu kayda mecburuz. Siyasi ve iktisadi bir asenisman programı yapılmadıkça, iyi niyetli gayretlerin tükenip gitmesinden, daha büyük musibetlerle karşılaşılmasından kurtulamayız. Bu vadide müsbet bir hareket görmüyoruz. Bütçe müzakerelerinin verdiği müstesna fırsat kullanılmaz, kısa bir müddet sonra yabancı bir iktisatçı, Mr. Thornburg, durumumuzun vahametini açıklarsa, iktisadi problemlerimizin mitingler mevzuu olmasına hayret etmemek gerekir. Mr. Thornburg Türkiye beklediği yardımı görmezse Amerikanın Yakın Doğudaki kalesini kaybetmek tehlikesine maruz olduğunu söyliyecek kadar vaziyetimizden ürkmüş görünüyor. Başbakanın tek ümit verici beyanatı ise Mr. Randall'ı karşılamağa masrufolarak tasnif görmüştür. Bu müşevveş vaziyetin devamı tecviz edilemez. Korkarız ki, yeniden çalışmağa başlıyan Büyük Millet Meclisinde bu mevzulara dönüş tatil devresi faaliyetlerine cevap verme ihtiyaciyle yeniden kısır polemik havası içinde boğulsun. Biz, Büyük Millet Meclisin - ve o yoldan millete - iktisadi zorluklarımızın samimî bir ekspozesi ile beraber çıkış yollarını gösteren bir program sunulması zarureti üzerinde ısrar etmek istiyoruz. Daha yıllarca darlıklara, sıkıntılara göğüs gereceğiz, milletçe gayret sarfetmeğe mecburuz. Hem açıklarımızın azaltılmasını, hem ithal mallarının çoğaltılmasını isteriz. Bunun yakın zaman içinde elde edilemiyeceğini halka anlatacak ve onun hiç olmazsa manevi sıkıntısını hafifletecek sözler ancak yürekten gelenler olabilir. İç politika istihlakine mahsus nutuklarla bu sıkıntıları ve gerekli gayretleri millete kabul ettirmek mümkün değildir. Memlekette görülen kalkınma eserlerinden sevinç duymak için birden fazla sebep vardır; fakat bunların listesini okumak derde deva değildir. Çatalağzı santralına yeniden altmış bin ünitelik bir istihsal kudreti eklendiğini, şeker istihsali kapasitemizin arttığını, şu veya bu baraj inşaatının ilerlediğini, et ve balık kombinaları işinde lüzumsuz asabiyetleri savuşturularak doğru yola girildiğini görerek memnun olmak için bir kısmımız bunlarda eski emeklerini hatırlıyabilir, Mr kısmımız yeni gayretler üzerinde durur ve sonunda hepimiz daha sade bir sebep üzerinde mutabık kalırız: bütün bunlar bizimdir, içinde yaşadığımız eve aittir. Eğer bunları ileri sürmekle sıkıntılarımızın kalkınma gayretlerinden ileri geldiği anlatılmak isteniyorsa bunda bir hakikat hissesi vardır, ama bu izah kifayetsizdir: Milli ekonominin sevk ve idaresinde gösterilen tertipsizliği ve basiretsizliği, bir de, ekonominin iç politika emrinde istihdam edilmiş olduğunu hatırlatmak isteriz. Milletçe paylaşılacak ciddi bir ıslahat programının yapılmasında daha ziyade gecikilmemesini bir kere daha temenni ediyoruz.

Ticaret Bakanlığı, bütün iktisadî faaliyetleri içine alacak bir politikanın kabulüne kadar, çalışmalarında büyük zorluklara maruzdur. Meselâ şu meseleyi, bir hükümet programı içinde olmaksızın, halletmesi mümkün değildir: Türkiye, liberasyon sistemi içinde mi dir, dışında mıdır? De facto dışıda ise, tekrar dönmek istiyor mu? İstiyorsa, takati hangi ölçüde bana müsaittir? Diğer taraftan, Türkiye, Avrupa İşbirliği Teşkilatı (O.E.C.E.) içinde fiilen bllateral anlaşmalar kurma yolunda görünüyor: bu yolda devam edebilir miyiz ve etmeli miyiz? Mültilateral sistem karşısında ne durum alacağız?

Tescil muamelesi bize taahhütlerimizin bir tablosuna verecektir. İmkanlarımız da malumdur. Bu suretle Bakanlık, durumu daha vuzuhla görerek, yeni döviz tahsislerinde imkân ölçüleri içinde kalmağa çalışacaktır. Ancak, bütün bu çalışma esnasında dalgalı dış borçların her gün önüne çıkaracağı bonoların ağırlığı altındadır. Gündelik ihtiyaçların tazyiki de buna eklenecektir: ihtiyaç maddelerinden sanayi ham maddelerine kadar her sahada her gün yeni bir kıtlık patlak veriyor; Bakanlık, bir itfaiye ekibi gibi, her gün bir tarafa koşmağa mecburdur. Borçların ağırlığı, günlük ihtiyaçların tazyiki, gelecek taksitlerin endişesi... Böyle bir baskı altında selametle düşünüp tedbir almaktaki zorluk gözden kaçmıyor. Uzun vadeli bir tediye planı, bir konsolidasyonla her şeyden önce bir rahat nefes almak zarureti aşikârdır; bu da daha yüksek bir platformda halledilecek meseledir. Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı (O.E.C.E.) çevresi içinde bütün alacaklı devletleri erkenden müzakereye çağırarak bir konsolidasyon elde edebilirdik. Bugün dahi, acil bir istikraza nisbetle daha geç semere verse bile, bu yol kapanmış sayılmamalıdır. Bunlar bize düşen gayretlerdir. Amerika Birleşik Devletlerine gelince, mütalaamızca, bugün kendisinden beklenen şey, hükümetlerin hatalarını tamire mecbur olmadığı yolundaki haklı görüşünü yine realist olan başka bir görüşle karşılaştırması, yâni, güvendiğini sık sık söylediği Türkiye'nin mevcut şartlara dayanıp dayanamıyacağını düşünerek ona göre hareket etmesidir. Kendi hükümetimizden bekleneni ise fazlasiyle söylemiş bulunuyoruz.

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı dün, reaksiyon göstermemek suretiyle sorumuna iştirak ettiği programsız, ölçüsüz bir umumi gidişin kurbanı olmuştu. Bugün, kaygan kala üzerinde ciddi gayretler sarfetmek talihsizliğindedir. Bu taze enerjiler tükenmeden sağduyunun sesini işittireceği ümidini muhafaza etmek istiyoruz.

K A D I N

İstanbul

Bir fikir toplantısı,

Geçen hafta, İstanbulda Beşiktaş C.H.P. binasının geniş salonu adeta kadınların hücumuna uğramıştı. Ş. Günaltay'ın Atatürk inkılâplarına ve Türk kadınlarına dair konuşmasını kimse kaçırmak istememişti.

C.H.P. Kadınlar Kolu İl Başkanı gayet sade ve güzel bir konuşma yaparak toplantıyı açmış ve sözü Günaltaya bırakmıştı.

Kanatsız uçak

Günaltay ayağa kalktı ve nihayet alkışlar durunca konuşmaya başladı:

Kadının içtimai ve siyasi hayattaki rolü, ileri cemiyetlerde çok mühinde kadınlar sarayda bazı siyasi bu balomdan geri kalmıştı, ve işte bu yüzden de garbin medeniyet seviyesine ulaşamamıştı. Osmanlı tarihinde kadınlar sarayda bazı siyasi faaliyetler göstermişlerdi fakat içtimai hayatta kadının rolü bizde ancak cumhuriyet rejimi ile başlamıştı.

Birinci Mahmuttan beri, bizde görünen garplileşme temayülleri acaba neden muvaffak olamamıştı? Çünkü bu hamlelere "kadın" katılmamış, o kafesinin arkasında kapatılmış kalmıştı. Garplileşme aileye, kadına intikal etmedikçe tabiatiyle ruhlara işliyemezdi.

Kadınsız cemiyet kanatsız uçağa benzerdi. Kanatsız uçak ise, tabiidir ki uçamazdı.

Kadının rolü

Kadını geri kalmış bir cemiyetin ilerlemesi nasıl mümkün olabilirdi ? En pasif hayatı yaşarken bile kadın, hayattaki vazifeleri ile erkeğe en son haddine kadar müessir olabilirdi. Erkek ilk terbiyeyi, ilk görgüyü anneden alıyordu, annenin tesirinden kurtulunca da karısının tesiri altına giriyordu. Demek ki her 'erkeğin hayatında en mühim rolü oynayan iki kadın vardı: anne ve zevce..

Annenin rolü çok büyüktü, zevcenin rolü de anneninkinden aşağı değildi. Kadın daima erkeğin metanet, ilham, kuvvet ve fazilet kaynağı idi.

Bir tarihçi olarak şunu söylemek kabildir ki, Hazreti Muhammed dahi parlak muvaffakiyetinin bir kısmım ilk karısı Haticeye borçlu idi. O Mekkede madrabaz tacirlerle mücadele edip, memlekete adalet ve müsavat prensiplerini, bugünkü'demokrasiyi sokmağa çalışırken kaç defa cesareti kırılmış ve kaç defa karısının sarsılmaz inanç ve itimadından, teşvikinden faydalanmıştı.

Kadının kurtuluşu

İslam dünyasında, kadını esaretten kurtaran büyük Atatürk olmuştur. O, kadının kalkınma meselesini yalnızca manevi ve kültürel bir kalkınma ile elde edemiyeceğini anlamış ve parlak dehasını, cesaretini kullanarak, kanun yolu ile meseleyi kesip atmıştı.

Evet bugün kadınların toplanarak, bir siyasî hasbıhal yaptıkları şu Beşiktaşta. meydanda bir erkekle konuştuğu için taşa tutulup parçalanan k a d ı n ı n hikayesi pek de uzak bir maziye ait değildi. Salonda o hadiseyi hatırlıyanlar vardı.

Hak ve vazife

Bugün Türkiyede kadın, en ileri memleketlerdeki kadınların bütün haklarına sahipti. Bu haklan, büyük Atatürk ve Cumhuriyet rejimi bir anda kadınlara vermişti. Hamle çabuk başarıldı. Bunun da, ufak bir mahsuru oldu: haklarını, mücadelesiz alan kadın, bu hakları tabii karşıladı, layikiyle kıymetlendiremedi.

Kadınlar haklarım birdenbire almış fakat onları milletin ruhuna sindirmek, benimsetmek hususunda titizlik göstermemişlerdi. Halbuki haklar elde edildikten sonra vazifeler aynı titizlikle devam ettirilmiş olsa idi, meselâ bugün çarşafın men'i için Meclise yeni bir kanun teklifi yapmaya hiç de lüzum kalmıyacaktı.

Kadınlar iş başına

Evet, inkılaplarımız zaman zaman ciddi tehlikelere maruz kalıyordu. Tehlike çanları bugün Türk kadınım iş başına davet ediyordu.

Dünya bir hercümerç içinde idi. Yarın ne olacaktı? En büyük alimler dahi bu suali cevaplandıramıyorlardı. Acaba insanlar ferdiyetlerinden sıyrılıp cansız bir yığın mı olacaklardı? Yoksa hür bir cemiyetin hür insanları olarak, yaşamakta devam etmeye muvaffak olabilecekler iniydi? Burası bilinmiyordu. Muhakkak bilinen bir şey varsa o da, varlığını kuramamış küçük devletlerin bu hercümerçte kaybolup gideceği 1-di.

Varlığımızı kurabilmek.. İşte bugün biz bu durumla karşı karşıya idik. Kadının anne olarak, zevce olarak, faal bir cemiyet uzvu olarak bu dâvada en müessir bir unsur olduğu gün gibi aşikârdı.

Bugünün vazifeleri

Vazife güçtü, fakat hiç de ümitsiz değildi. Yapılacak ilk iş, münevver kadının harekete geçmesi ve münevver olmayan daha geniş bir tabakaya tesir edebilmesiydi. Münevver kadın, muhakkak üniversite meftunu kadın demek değildi. Münevver kadın, kafası açık, görüşü sağlam, vatan duygusu ve cemiyet sevgisi şuurlu ve tam olan kadındı. O kendi muhitinde aydın olmayanları aydınlatmaya çalışacak.. "Şark" ın en fena adetlerinden biri olan "nemela-'zımcılık" felsefesine kapılmadan geniş bir fikir mücadelesine atılacaktı.

'Denize atılan bir taş nasıl gittikçe genişleyen daireler meydana getirirse, muhitte yapılan telkinler hiç farkedilmeden, geniş dalgalar husule getirirdi..

Cemiyetteki bu faal vazifesinden başka kadının' anne olarak da çok mühim bir vazifesi vardı: çocukları-

Günaltay C. H. P. li kadınlar arasında

"Zulmetten Nura"

Şekil ve Ruh

Jale CANDAN

Gazetelerde okuduk, çarşafın aleyhinde yazı yazdığı için bir münevver kadınımız tehdit mektubu almış, kendisine her an ölüm le karşı karşıya olduğu bildirilmiş. Mektup bir delinin, bir düşmanın, hattâ akılsız bir dostun marifeti, kötü şakası olabilir. Belki de, gene gazetelerin bildirdiği gibi, mektubu yazan bir "yobazdır".

Zaten insanı düşündüren de bu değil mi? "Yobaz" nedir?. Son senelerde, sanki memlekette gizli bir düşman şebekesi türemiştir ve yobaz gibi karanlık, müphem ve o nispette tehlikeli bir isim taşımaktadır.

Yobaz deyince gözümüzün önüne hain bakışlı, fikirleri gibi kara yüzlü, korkunç bir çehre gelir. Yobaz hayali bir şahıs değildir. Her kadın, biraz düşünecek okursa, birgün, bir ara sokakta, köşe başında, trende veya vapurda onunla karşılaşmış olduğunu hatırlıyacaktır. O medeni kıyafette bir kadın görünce durur. Dik ve sabit bakışlarla, adeta kinle, onu baştan aşağı süzer. İstediği, kadını yeniden karanlığa boğmak, kafese kapamaktır. İşin can alıcı noktası şudur ki. yobaz kendisini bir idealist zanneder, dine hizmet ettiğini sanar ve ekseriya medeni kadın düşmanlığı şeklinde tezahür eden bir din anlayışının kurbanıdır. Din yobaz için bazı kalıplardan, şekillerden ibarettir. Bu şekillere riayet etmiyenlere yol göstermek ise, yobazın mukaddes vazifesidir. Bunun için yobaz idealini gerçekleştirmek ümidiyle, en çirkin hareketlere başvurabilir, elini kana boyar, bilerek veya bilmiyerek düşmana, vatan hainine, fırsatçılara alet olabilir.

Hepimiz biliriz ki din herşeyden evvel ahlak, fazilet, iç güzelliği demektir. Bunların yanında, meselâ ibadet gibi birçok usul ve kaideler de, mevcuttur. Din adamı bize bu usûlleri öğretir. Bu onun vazifesidir. Ancak meselenin ruhuna, şeklinden daha fazla ehemmiyet vermek te, onun vazifesi olmalıdır.

Memlekette "ticaniler" türediler. Bir ara yapmadık çirkin iş bırakmadılar. Hangi din adamımız çıkıp ta yapılan hareketlerin dine aykırılığını, yobazlığın dinsizlik olduğunu selahiyetli bir lisanla, imanla ifade etmek cesaretini gösterdi?.

Bir yobaz "münevver ve aynı zamanda hakikaten dindar" bir kadınımızı çarşafın aleyhinde yazı yazdı diye ölümle tehdit ettiği zaman din adamlarımız, bu ve buna benzer hâdiseleri protesto eden mesajlar yayınlamalıdırlar. Radyo konuşmaları bu çeşit yanlış hareketleri mevzu yaparak halka, hakiki dindarlık İle şekilden ibaret olan ve senelerce Türk camiasının ilerlemesine engel olan sahte dindarlığı ayırt etmeyi öğretmelidir. Peygamber efendimize atfedilen birçok hikayeler vardır ki bunlar İslam dininde esasın "fazilet'e dayandığını şeklin ve usulün sonra geldiğini mükemmelen ispat etmektedir.

Kara çarşafa gelince, onun dinimizle hiçbir ilişiği olmadığı gibi örf ve adetlerimize de yabancı bir kıyafettir. Sonradan benimsediğimiz bir şekildir. Üç kadın milletvekili tarafından Meclise verilen çarşaf yasağı teklifi konuşulurken Mecliste bulunan din adamlarımızın bu noktayı belirtmeleri kendilerinden beklediğimiz bir vazifedir.

m bugün dünyanın kapıldığı maddileşme cereyanından kurtarmak. Onları paraya değil "ahlâk" a ehemmiyet verecek seklide yetiştirmek..

Bugünkü buhran

Türkiyenin içinde bulunduğu iktisadi buhran, her şeyden önce bir ahlak buhranı idi ve onun tabii bir neticesi idi.. Birkaç ay içinde zengin okular, ceplerinde para, aramızda dolaşırken onlara birer eşkiya gözü ile bakmak, onları geniş para imkanlarının sağladığı pozlarla değil, ruhlarının çıplaklığı ile görmek de bize düşen başlıca vazife idi. Eğer cemiyet bu karaborsacıları, bu nüfuz tüccarlarını alkışlamayacak olursa, bunlar gittikleri yerde, maddi imkânlarına rağmen hakaretle karşılaşacak olurlarsa, uzun zaman barınamıyacaklardı.

Kadının cemiyet içinde, anne olarak yapacağı telkinlere bir de zevce olarak yapacağı telkinleri ilâve etmek gerekirdi. En müstebit erkek bile, ruhunu anlıyan bir kadının nüfuzu altında idi. Dünya böyle kurulmuştu. Bugün mücadeleye atılan, vatan borcunu ödemeye çalışan her kadın, fazilet ve ahlak yolunda, bir erkeği de sürükliyebilirdi..

Moda

Sihirli değnek

Bir okuyucu dünyanın en tanınmış kadın mecmualarından birine şu şikayet mektubunu yollamıştı;

"— Siz her zaman kadınlara ucuz ve ekonomik şekilde giyinmeyi tavsiye edersiniz, fakat her mevsim başında da, yeni modanın hatlarını o kadar ballandıra ballandıra anlatırsınız ki, insan delilikler yapmaktan kendini menedemez.. Bu ne pehriz, bu ne lahana turşusu?"

Mecmua, okuyucunun pek haklı görünen bu şikayetine şu cevabı vermişti:

"— Ekonomik giyim modayı takip etmemek değildir sevgili okuyucu.. Ekonomik giyim, bir hiçle, modaya uymasını bilmektir.. Bilir misiniz ki, siz evdeki eski elbiselerinizle bile bazan "Dior" un son icat ettiği hattı elde edebilirsiniz. Moda herşeyden evvel çizgi ve siluet demektir. Modaya uymak kadının maneviyatım düzeltir, ona yaşama zevki, saadet arzusu verir. Ufak bir gayretle, bu çok güzel şeyleri elde etmek istemez misiniz? Büyük terzilere gir dip, şahane elbiseler yaptıramıyacaksanız üzülmeyin. Bol bol mecmua alın, bol bol modele bakın: yeni hat hafızanıza iyice yerleştikten sonra, şu beğenmediğiniz ğardrobunuza dönün. Oradaki elbiseleri, bir bir gözden geçirin. Onları yenileştirmek, gençleştirmek için binbir fikir bulacaksınız. Hele, bu sene, modaya uymak o kadar kolay ki! Sakın dudak bükmeyiniz. İşte şu üzerinizdeki pliseli eteklik ve düz sveterle bile 958 senesinin şık kadın olabilirsiniz. Nasıl mı? Şu düz pliseli eteğin altına zengin bir jüpon giyinerek ve sveterin bele oturmayan kısmını, bu senenin modasına, uyacak şekilde güzel bir kemerle sıkarak.. Bu kemer güzel bir deri kemer olabilir. Fakat akşam için, onu mesela beyaz grogren'den evde kendiniz hazırlayabilirsiniz.

Beyaz ayakkabı ve eldiven

Kolaylık

Demode elbiseler

Sihirli değnekle dokunun

Hele beline ilave edeceğiniz bir demet çiçek kıyafetinizi tamamiyle değiştirecektir.

Zaten 1956 baharı ve yazı için evde hazırlıyacağınız çeşitli kemerler, drapeli kuşaklar size derhal büyük bir yenilik hissi verecektir. Belden başlıyarak göğüs altına kadar bedeni sıkı sıkı saran iki veya Uç renkli, düğmeli, sved veya düvetin kemerler, ince ipeklilerden, kadifelerden drapeler yaparak taşlar ve çiçeklerle düğümlenerek beli sıkı, sıkı saran kuşaklar bir çok eski elbiselerinize derhal yeni hava verecektir.

Bir kaç metre kadife kurdele de, bu mevsim gardrobunuzda mucizeler yaratabilir. Meselâ mı dediniz? Meselâ gecen seneki prenses biçimi elbisenizin göğüs altındaki penslerini biraz sökünüz, söktüğünüz yerlerden çıkardığınız kadife kurdeleleri çapraz yapıp ufak bir uçla, veya fiyonk yapıp uzun bir uçla sarkıtınız.. Prenses biçimi bütün elbiseler, bu şekilde ilâve edilecek kurdelelerle, çabucak 956 senesi damgası taşıyabilirler.

Kolyelerinizin ense kısmına ehemmiyet veriniz ve meselâ incilerinizi, ensenizde zengin straslı bir eski zaman iğnesi ile kapıyarak zenginleştiriniz.

Baharda giymeye mecbur olduğunuz şu siyah redingot mantonuza açıkh acıklı bakmayınız Onun siyah astarını çabucak söküp siyah puanlı beyaz bir süre alın, mantoyu bu iç açıcı kumaşla kaplayıp aynı kumaştan bir eşarp takın ve gene eski şapkanıza ayni kumaştan geniş bir kurdele geçirin. Zaten 956 ilkbaharında şehir kıyafetleri daima beyaz teferruat taşıyacaktır. Eğer çok uğraşacak vaktiniz yoksa, ilk fırsatta beyaz bir eldiven, güzel beyaz bir çiçek, bir beyaz küçükşapka satın alınız ve bu aksesuarları koyu renk elbiseleriniz ve her türlü kıyafetinizle kullanınız. Ciddi bir elbisenin yakasına oturtulacak pliseli veya volanlı organze yakalar, fiyonklar da onu derhal gençleştirecektir. Zaten elbiselerin bellerinde yapılan bütün değişiklikler, elbiselerin yakasında da yapılabilecektir. Çünkü 956 senesi modasında beden kısalmış fakat boyunu dolduracak şekilde jabolar ve kurdelelerle yukarıya doğru çekilmiştir.Eski bir tayyöre yeni parlak düğmeler koyarak ve bu düğmenin daha büyüğünü iğne gibi yaka röverinde kullanarak tayyörünüze en son Paris havasım verebilirsiniz.

Daha neler ve neler yapabilirsiniz sevgili okuyucu. Yalnız modadan ürkmeyip, onu iyice tanımanız ve onun sihirli değneği ile gardrobunuza dokunmanız şarttır."

Güzellik

Dost başa bakar

Moda, yeni elbise hatlarına bağlı olduğu kadar da baş şekline bağlıdır. Yani modaya uymak isteyen kadın elbisesinin biçimini değiştirdiği gibi saçlarının da biçimini değiştirmek mecburiyetindedir. Çünkü kadın, siluetini, elbiselerinin biçimi kadar, baş şekli ile elde eder.

956 senesinde saçlar epeyce uzamıştır, fakat esas itibariyle şakaklarda yapışıktır. Ensenin uzun görünmesi, açılması matlup olduğuna göre bu uzayan saclarıı topuz halinde toplamak akla en yakın gelenidir. Birçok manken, bu sene, defilelerde, yapışık topuzlarla görünmüşlerdir. Çok kısa saçları, birdenbire uzatıp flu şekilde omuzlara bırakmak birçok kadınların ve bilhassa birçok erkeklerin arzusu idi. Fakat moda, birdenbire buna cesaret edememiş ve topuzu, kısa saç ile usun saç cereyanı arasında bir intikal devresi olarak kabul etmişti. Topuzların yanında, en çok rağbet gören yeni bir saç biçimi de, içeriye doğru yapılan rulolardır. Böylece, çok kısalan saç, serbest bırakılabiliyordu. Şelale adı verilen bu moda gelecek senelerin saç temayüllerine bir işarettir.

Bu sene en çok nazarı dikkati celbeden şapkalar bütün başı içine alan, derin giyilen ve hemen hemen hiç saç göstermeyen tas biçimi; şapkalardır. Yapışık saç modası devam ettikçe, küpe modası da devam edeçektir.

Saç bakımı

Bugün güzellik ve sıklık doğrudan doğruya bir temizlik, bakım meselesidir. Bu bakımdan saç, mühim bir rol oynamaktadır.

İyi bir berbere gitmek şartı ile, saçlarınızı, korkmadan, permanant yaptırabilirsiniz. Permanant, yalnız bazı vaziyetlerde yasak olmalıdır. Meselâ saçlarınız dökülüyorsa, meselâ saçlarınız çok fazla ince ise, vahim bir ateşli hastalıktan henüz kalkmışsanız veya gebeliğin sonunda iseniz. Bu haller olmayınca, iyi bir berber saçınızla cinsine göre size sıcak veya soğuk permanant tatbik edebilir.

Saça zarar veren şey arada sırada yapılan permanant değil bakımsızlıktır. Kalevi maddeler mesela amonyak, saçları harap eder. Vaktiyle kalevi maddelerin saçları iyi temizlediği göz önünde tutularak sık sık kullanılırdı.

Bugün saçları temizlemek için yağlı şampuanlar, asidli sabunlar kullanmak lazımdır. Yumurta şampuanları, kükürtlü sabunlar da zararlı değildir.

Saçları sık sık ıslatmak fenadır. Sekiz günde bir yıkanan saçlar, sık sık yıkanan saçlara nisbeten daha az çabuk kururlar. Hele çok kuru saçları, 12 günde bir yıkamak lâzımdır. Saçları yıkamadan yarım saat evvel diplerini zeytinyağ ile yağlamak çok faydalıdır. Sakınılacak şeylerden biri de saçlara maşa yapmak, çok sık dişli tarak kullanmak, çok sert fırça ile fırçalanmaktır. Topuz yaparken, saçları fazla çekmek de zararlıdır. Deniz banyolarından sonra saçları çok uzun zaman güneşe tutarak kurutmak, fazla sıcak veya fazla soğuk permanantlara maruz bırakmak saçları öldürür.

Parlak, canlı, güzel saçlar kadıma en kıymetli süsüdür. Donuk ve ölü saçlar ise kadına neş'esiz, karanlık bir ifade verir.

Şelale modası

Kaynağı Paris

Eğitim

Bir kurban

Baba işten çıkmış ve yorgun argın eve dönmüştü. Kapıdan içeri girer girmez burnuna bir havagazı kokusu çarptı. Acaba musluk mu açık kalmış diye mutfağa doğru yürüdü, kapıyı açtı. Kızı ağzında havagazı musluğu, koma halinde yerde yatıyordu. Baba çılgına dönmüştü. Sonradan yerde bir de buruşmuş kâğıt buldular. Küçük Ayşen Tümerin son sözleri sayılabilirdi bu satırlar. "Sevgili anneciğim, babacığım, sizlere iyi bir evlât olamadım. Kötü arkadaşlarımın kurbanı oldum. Beni affediniz. Ayşen"

Hatalı sistem

Ayşen'i bu akıbete sürükleyen hocalarının ona fena muamele etmeleri, azarlamaları* olmuştu. Zira şimdiye kadar bir çok mekteplerimizde azar, öğretmenlerin talebelerini yetiştirmek için başvurdukları ve faydalı addettikleri pratik metodların başında yer alıyordu. Acaba bu nasıl bir azardı ki küçük bir kız çocuğuna ölüm korkusunu dahi unutturarak intihara sevketmişti?

Ayşen Tümer, İsmetpaşa Kız Enstitüsünün birinci sınıfında talebe idi. Yaşının küçüklüğüne rağmen muhiti içinde bilhassa ağırbaşlılığı ve güzel sanatlara karşı alakasiyle göze çarpmış ve takdir edilmişti. Bu arada bir yıl müddetle Devlet Konservatuvarının bale bölümüne devam etmiş, çocuk tiyatrosunun temsillerinde başarılı roller almış, lakin ailesinin arzusu üzerine bu ders yılı başından itibaren İsmetpaşa Kız Enstitüsüne devama başlamıştı. Derslerinde muvaffak oluyordu. Birinci karnesinde hiç kırık notu olmadığı halde daha fazla çalışıyor, boş vakitlerini ise resim yapmakla geçiriyordu.

Günün birinde çocukluk tarafını hatırlıyacağı tuttu. Kendinden büyük iki okul arkadaşının teşviki ile bir cumartesi sabahı enstitü yerine Gölbaşı sinemasındaki bir filmi seyretmiye gitti. İhtimal bu kaçamak küçük Ayşen için hoşuna giden bir yenilik teşkil etmişti. Gene aynı arkadaşlariyle birlikte bunu bir daha tekrarlamakta mahzur görmedi. Tabii ki okul idaresi çocuklardan birer mazeret tezkeresi getirmelerini istiyecekti. Bunun da kolay tarafı vardı. Her üçü de velileri yerine bu tezkereleri kendileri yazdılar. Durum okul tarafından farkedilmişti. Talebeler disiplin kuruluna verildiler.. Bu teşebbüsten bir netice çıkmayınca Ayşenin iki arkadaşı sinema gezilerini tekrarlamaktan çekinmeğe lüzum görmediler. Ayşen ise korkmuştu, üçüncü, defa onlarla birlikte gitmedi. Fakat bu sefer disiplin kurulu ağır basıyordu. Diğer iki arkadaşıma da, Ayşen'in de velilerine haber gönderildi. Veliler haberdar edildikten sonra sıra ceza hazırlıklarına gelmişti. Çocukların ikişer defa yazılı ifadeleri alındı. Ayşen baştan beri kendisine sorulan suallere cevap vermemişti. Halbuki bilâhare öğretmenleriyle konuşmağa giden annesine koca bir itirafname gösterildi. Hattâ burada ikinci sinema gezisinde çocukların yanında Ayşen'in bir erkek arkadaşı bulunduğu yazılı idi. Öğretmenleri de onun, diğer arkadaşlarını okuldan kaçmağa teşvik ettiği kanaatindeydiler. Çocuk dershanede de azarlanmıştı. Annesine ise öğretmenler odasında bunun "bulaşıcı bir mikrop olduğu, böylelerini okulda tutmamak gerektiği" söylendi. Hatta itirafnamesindeki bazı imalı hataları üzerinde bile durulmaktaydı. Çocuk yakınlarına, kendisine hakikat seromu yapacaklarını söylediklerini, hattâ enjektör gösterildiğini, çok korktuğunu, baştan beri sustuğu halde ancak bundan sonra o itiraf - nameyi yazdığım anlattı. Büyük bir ceza alacağını ihtimal ki okuldan da çıkarılacağım düşünüyordu.

Ayşen Tümer

Eğitim kurbanı

Görülüyor du ki Ayşenin yaşama arzusunu ortadan kaldırarak böyle bir felâkete yol açan sebepler arasında fena bir insan, "bir mikrop" telakki edilmesinin büyük rolü olmuştu. Aslında ise bu kadar mübalâğa edilebilecek vahim bir suç işlenmiş değildi. Hemen herkesin çocukluk hayatında okuldan kaçmak, gizlice sinemaya gitmek gibi ufak tefek kaçamaklara tesadüf etmek mümkün olabilirdi. Ancak yaptığı iş o kadar büyütülmüş, bunun kötülüğü ve ağır bir cezadan başka hiç bir çıkar yolu olmadığı o kadar büyük bir İsrar ve şiddetle Ayşen'e tekrarlanmıstı ki, bu haşin ve sert muamele küçük kızın haleti ruhiyesinde böyle büyük ve anormal bir reaksiyon husule getirdi. Çocuğu ürküten, büyükleri tarafından anlaşılamamak korkusunun verdiği dehşetten başka bir şey değildi.

Eğitim mevzuunda ilk nazarda hatıra gelmesi icabeden esas, bu görevi üzerine alan şahısların çocuk psikolojisine nüfuzları ve vukuf kabiliyetleri bulunması lüzumu idi. Ayşen hadisesi, peşin hükümlerin ve sert hareketlerin ne kadar menfi, ve hattâ vahim neticelere yol açabileceğinin en müşahhas bir misalini teşkil diyordu. Sorup soruşturmadan itham edilmek, ceza vermekle islah yoluna gitmek sadece geri bir zihniyetin müsbet mânada müessir olmayan tezahürleri addedilebilirdi.

İsmetpaşa Kız Enstitüsü

Çocuk psikolojisine kapısı kapalı mı?

T İ Y A T R O

Şehir Tiyatrosu

Garip hadiseler

Yıllardan beri memleketimizin temaşa hayatında mühim roller oynayan Şehir Tiyatrosunun son zananlardaki aczi ve başarısızlıkları san'at severleri üzmüştü. Müessese şimdiye kadar birkaç defa daha çöker gibi olmuş, fakat ahiden toparlanarak yine eski, şerefli mazisine layık bir teşekkül- olma yoluna girmişti. Fakat bu seferki sarsıntı kolayca savuşturulacak gibi değildi, Tehlike Tiyatronun eşiğine kadar gelmişti, çanlar çalıyordu.. Fakat ki--in umurunda?.. Bu inkirazda şüphesiz san'atkarlardan çok idarecilerin ve Edebî Heyetin rolü vardı. San'atkarlar - bazıları - ki bunlar yukarda adı-geçen ismi var cismi yok heyetlere dahil olanlardı - Tiyatronun başındakilere tesir ederek, akla gelmeyecek hatalar, gaflar yapıyorlardı.

Ağızlarında "Senelerce biz bu tiyatroya hizmet ettik, hattâ bazı zamanlar dekorları sırtımızda ta Şehzadebaşından Beyoğluna taşıdık" teranesiyle yıllarca Tiyatromuzun baş köşesine kurulup, Biç bir iş, hiç bir yenilik yapmadan sadece aylıkları ceplerine indiren bu san'atkârlardan gölge etmemekten başka ihsan istenmemesine rağmen, onlar yine boş durmamışlar ve yeni yetişen genç istidatları körletmiye çalışmışlardı. Bazı bazı o derece ileri gittiler ki, müesseseyi sanki babalarının çifliği saydılar, istedikleri gibi hareket ettiler ve işi münekkitlerin, seyircilerin kendilerinden yaka silkmesine kadar yardırdılar. Arzu ederseniz bu Tiyatro baltalayıcılarının son ay içinde yaptıkları gafları bir bir gözden geçirelim.

Hanımlar terzihanesi

Birkaç sene evvel, seyirciye Tiyatronun en son, en yeni örneklerini göstermek amacile kurulan, bir "Studio", Avant- gard bir sahne vazifesini görecek olan eski Eminönü, şimdiki Aksaray bölümünün son temsili 30 sene evvel Darülbedayi'de oynanmış,. 6 sene evvelki röprizinde basında ve halk arasında büyük tenkitlere, tartışmalara uğramış bulunan "Hanımlar Terzihanesi" adındaki bayat vodvildir. Bu vodvilin repertuara alınışı ise başlıbaşına bir hadisedir ve Şehir Tiyatrosunun oynayacağı eserleri nasıl seçtiği hakkında belki bir fikir verebilir.

Sezon başından beri bin küsur liralık aylıklarım alıp köşelerinde istirahat edenlerin arada sırada, kendi hesaplarına şurada burada temsiller verdikleri bilinmektedir. Bu arada Kadıköyde Opera Sinemasında verilecek bir tek temsil için, bir piyes aranıyor vs kütüphaneden "Hanımlar Terzihanesi" bulunuyor. Oynana oynana posası çıkmış bu vodvile hazırladıkları sırada rejisör Aksaray bölümünde de bunu Oynamalarını tavsiye ediyor. Öyle ya, İdare heyeti, bu yakada oturan halkın böyle basit, sudan piyeslerden hoşlandığını ve böylelikle de gişenin da--a iyi bir hasılat sağlıyabileceğini 3öylememiş miydi? Bu fikir tatbik mevkiine kondu ve faaliyete geçil» 3i. Vasfı Rıza Zobu - Piyesi sahneye değil, sahneyi piyese koyan zat - hemen bir rol tevziatı yapıyor ve son senelerde iyi rollerde temayüz etmiş genç değerleri, Muzaffer Arslanı, Jeyan Ayralı, Gazanfer Özcan, Gül Gülgün ve Perihan Tedü'yü bu **köh**neleşmiş vodvilin kuklalaşmış rollerine çıkararak Tiyaromuza son darbeyi de indiriyor. "Colombe"da Muzaffere methiye yazan münekkitler İhsan Siret rolünde onun nasıl çırpındığını, bir Vasfi Rıza mukallidi olduğunu görmemek için gözlerini kapadılar. "Halanın Mirası" nın sevimli Jeyan'ı Nazan rolünde ne kadar biçare id*. Son senelerde birdenbire parlayan Gazanfer Özcan, Süreyya Namık rolünde, kazandığı sempatiyi bir anda kaybedecek kadar başarısızdı. Bütün bunların müsebbibi "Hanımlar Terzihanesi" ni repertuara alanlar ve körpe, genç istidatları bu piyeste, kendilerinin birer mukallidi yapmak isteyenlerdi. Eminönü, şimdiki Aksaray bölümü ne ümitlerle kurulmuştu ve sonunda ne olmuştu?...

Bir gaf daha

Hayal Köşkü" nde mühim rollerden birini, Muzaffer'in annesini oynayan Şaziye Moral birdenbire hastalanmıştı. Dublörü de olmadığı için yerine oynatmak için Tiyatronun bütün orta yaşlı aktrislerine müracaat ettiler. Ne Nezahat Tanyeri, ne Necla Sertel, ne de ötekiler bu rolü oynamaya yanaşmıyordu. Piyes de afişten kaldırılamazdı. Çarnaçar Tiyatronun emektar bekçisi Siyami Efendinin kızını bu rolde oynatmaya karar verdiler. Kızcağız şimdiye kadar sadece Çocuk Tiyatrosu temsillerine iştirak etmiş ve hiç büyük bir role çıkmamıştı. Fakat çaresiz kabul etti ve rolünü ezberlemiye başladı. Tam bu sıralarda Tiyatronun genç aktrislerinden olup evlendiği ve çocuğu olduğu için izinli bulunan Neşe Yulaç, aylığım almak için uğramıştı. Hemen onu yakaladılar ve piyesi eline verdiler. Neşe şaşırmıştı, fakat hazırlanarak akşam yaşlı bir kadın makyajı yapmağa dahi lüzum görmeden sahneye çıktı, Muzafferin annesi rolünü oynadı. Bu tam bir hafta devam etti. Seyirciler şahane tuvaletler çindeki, oğlundan genç görünen bu anneyi yadırgayarak seyrediyorlar, fakat **Tiyatro** idaresi aldırmıyordu bile...

Tiyatroda röprizler

Komedi **Kısmının** As'ları idareye kızgındılar. Çünkü sezon **başın**danberi yeni Tiyatroda **oynayama-**

mışlardı.İlk piyes "Harputta Bir Amerikalı" da bu grubun rolleri yoktu. İkincisi "Rüya Gibi" yi umumi yetle Dram'ın san'atkarları oynamıştı. Üçüncü piyesin bunlara verileceği söylendiği zaman, önce "Bir Melek Geçti" adında bir piyes seçtiler, fakat onu hazırlamadılar. Ne diye yorulacaklardı. 'İşte Buna Talih Derler" in röprizi yapılamaz mıydı?.. Nitekim yapıldı da. Fakat talihi yaver gitmedi, Vasfi Rıza ve Reşid Gürzap aniden hastalandılar, Aksaray Bölümünde oynanan "Halanın Mirası" sahneye kondu. Artistler de şaşırmışlardı, çünkü "Halanın Mirası" nda oynayanların çoğunun "Hanımlar Terzihanesi" nde de rolü vardı. Aynı gece iki yerde birden oynayamazlardı ya!. Bir emir daha çıktı ve "Halanın Mirası" nın ilk gecesinde iki genç aktris, Neşe Yulaç ve Suna Pekuysal, seyirciler arasında piyesi seyretmeğe mecbur bırakıldılar Çünkü ertesi gece, hiç prova yapmadan, şadece seyretmekle Gül Gülgün ve Özgün Alev'in yerine çıkacaklardı.

Şehir Tiyatrosunun hataları ve gaflar saymakla tükenir gibi değildi. En sonuncusu da "Bana Dokundun" piyesini - o kadar zararım gördükleri halde - dublörsüz hazırlamaları oldu. Mühim rollerden birini oynayan Mahmut Morali hastalanınca ilan edilen başlama tarihi geri bırakıldı ve oynayanların biteceğine sevindikleri "Saygılı Yosma" ile "Gizli Oturum" un boş salon önünde oynanmasına devam edildi. işin en garip tarafı bu tiyatrolar hususi bir teşekkül değil, halkın ve Belediyenin yardımıyla yaşayan Şehir Tiyatroları olmasıydı.

S i N E M A

İstanbul

Sefahat Kalesi

Tarihlere göre Burgondy dükü II nci Robert'in kızı ve Fransa Kralı Onuncu Henri'nin karısı Margerite kapatıldığı şatoda ölmüştü. Marguerite'in hayatı, yaşadığı söylenen şato, birçok efsanelerin, halk şarkılarının kaynağı, roman ve tiyatro yazarlarının ilgi ile üzerinde durdukları bir konu olmuştu.

12 yıl ayrılıktan sonra "Sefalet Kalesi - LaTour de Nesle" gibi parlak bir neticeyle sinemaya dönen Abel Gance bu filminin senaryosunu, Alexander Dumas ile Gaillardet'nin müşterek piyesinden, Fernand Rivers ve Fuzellier ile tarikte ustalıkla hazırlamıştır.

Silvana Pampanihi
Hovarda kraliçe

Kraliçe Marguerite doymak bilmez şehevî arzulara sahiptir.. Kralın uzakta olduğu zamanlarda Seine nehri kıyılarındaki Nesle Kalesinde iki nedimesiyle sefahat âlemleri tertiplemektedir. Bu âlemlere her seferinde 3 asil genç cezbedilmekte ve âlemin sonunda öldürülüp nehire atılmaktadır. Şahsiyeti, ihtirasları ile Messalina'yı andıran Marguerite'in karşısına, Odysseus gibi kurnaz ve her badireden kurtulmasını bilen Buridan çıkar.

Abel Gance bu noktadan hareket edip Marguerite'in sonunu gösterinceye kadar, filmin temposuna bir an aksatmadan, en olmıyacak vakaları inandırarak anlatmayı başarmıştır. Dekor ve kostümlerin mükemmelliği, Gevacolor'un fazla çarpıcı olmayan renkleri ve bilhassa Pierre Brasseur-ün ölçülü Buridan kompozisyonu Gance'ın başarılı mizanseninin tamamlayıcı unsurlarıdır. Marguerite'i canlandıran Silvana Pampanini'nin, kendi çapında, en iyi rolünü oynadığı muhakkak.

"Sefahat Kalesi" nin ortaçağ dekoru içinde, seyircilerin iki saatten fazla zaman dikkatini uyanık tutan bir hikâye anlatmaktan başka gayesi yok. Herhangi bir tez iddiası gütmüyor. Yani tam manasiyle seyirci için film. Fakat filmin seyirci için olduğu zaman bile artistik değerlerden kaybetmeğe mecbur kalmıyacağını gayet güzel ortaya kokuyor. Amerikan filmlerindeki hareketin ve ihtişamın Avrupa filmlerinde bulunmadığına inananlara" Sefahat Kalesi" nin görülmesi tavsiye edilebilir. Böyle düşünenler, hareket ve ihtişamın yanında, karakterlerin kuklalıktan çıkıp canlanabilmelerini de ayrı bir meziyet olarak kabul edeceklerdir.

Abel Gance'in mizanseninde dikkati, çeken nokta bu eski üstadın bir çok filmlerinde başvurduğu üslûp araştırmalarından bu filmde kaçınmasıdır. Gance değişik fikirler söylemekten ziyade, fikirlerini değişik şekillerde söylemeğe çalışmış bir rejisördür. Bugün âlemşümul hale gelen panoramik perdeler daha kimsenin hayalinden geçmezken, Gance 1927 de çevirdiği "Napoleon" ile harp sahnelerini yanyana konmuş üç ayrı perdede göstermişti. Triptych perde adını verdiği bu sistemle Gance cinerama'nın önderliğini yapmış sayılır.

"Sefahat Balesi" sinemadan yana talihsiz Ankara halkının İstanbullulardan önce görebildiği nadir filmlerden biridir. İstanbul sinema meraklıları bu filmi 2,5 ay ara ile görebildikleri halde, "Dehşet Yolcuları - Salaire de la Peur", "Eğlenceler Beldesi - Brigadoon", "Zalim Deniz - The Cruel Sea" veya "Cehennem Kapısı - Sigokumon" gibi filmlerin Ankarada ne zaman oynatılacakları kimsenin malûmu değildir.

Ankara

Kalbimin Şarkısı

İyi film yapan rejisörler üç sınıfa ayrılabilir. Birinci gurupta az film çeviren fakat her filmi bir sanat değeri taşıyan rejisörler bulunur; Charles Chaplin, Luchino Visconti, Carol Reed gibi. İkinci guruptaki rejisörler birkaç iş filmi yapıp prodüktörlerin, dağıtıcıların itimadım kazanırlar ve kendi anlayışlarında tamamen bağımsız kalmak üzere istedikleri filmi çevirmeyi hakkederler. Elek üstü bütün Amerikan rejisörleriyle, Luia Bunuel, Michael Powell - Emeric Pressburger, Emilio Fernandez bu guruba dahil edilebilir. Son olarak da filminin güzelliğini kendi şahsiyetinden çok kullandığı elemanla-

M. Özkul ve A. Karındaş "Kalbimin Şarkısı"nda
"Bitmeyen Şarkı" olmalıydı

ra, senaryoya borçlu olan ve bunu diğer filmlerinde ispat eden rejisörler sayılabilir; Henry King, Robert Wise, Robert Hamer gibi.

Lütfi Ö. Akad'ın - rejisör olduğuna göre - bir gruba girmesi lazımsa, ikinci veya üçüncü grubun hangisine layık olduğunu tayin etmek için bir başka filmini beklemek icabediyor. Akad'ın iyi ve kötü filmleri arasındaki fark o kadar büyük ki, bunu Türk filmciliği çerçevesinde bile hissetmemek imkânsız. "İpsala Cinayeti" ile "Çalsın Sazlar Oynasın Kızlar" arasında ucunun farkı vardır. "Katil", "Öldüren Şehir" ile "İngiliz Kemal" birbirleriyle bağdaşamıyacak filmlerdir. Bu mevsim gösterilen filmlerinden "Görünmeyen Adam İstanbulda" ve "Meçhul Kadın" "Beyaz Mendil" i yapan şahsın elinden çıkmışa benziyorlar mıydı?

Lütfi Ö. Akad'ın istikrarsızlığı aynı film içinde de kendini belli ediyor. "Kalbimin Şarkısı" yarısı iyice, yarısı kötü bir film.

Filmin ilk yarısı iyice, çünkü: lüzumsuz uzatılan zevksiz bir müziğin kösteklemesine rağmen, bir hikâye mümkün olduğu kadar kesintisiz anlatılıyor. Nutuklar, ağlaşmalar, kontrlümiyer fotoğraflar, mezarlıklar v.s. den kaçınılmış. Hikâyede düğümlenmeler, paralel gelişmeler (cross-cuttiug) var. Başka memleketlerde çevrilen filmlerde bu unsurların varlığı en tabiî bir şeyken bizde meziyet olarak kabul edilmesi filmciliğimizin içinde bulunduğu acı durumun ifadesidir.

Sadık Şendil'in senaryosunda çizilen tiplere, anlatılan olaylara Edirne'nin batısından itibaren herhangi bir memlekette rastlanabilir, ama bizde değil. Senarist ve prodüktör bestekârlardan bahseden filmlerin, bestekârlardan bahseden roman veya hikâyelerden farklı olacağını her halde unutmuşlar. En büyük fark birinde müziğin sâdece hayal edilmesi, diğerinde ise dinlenmesidir. Her türlü zevki tatmin etmesi istenen fakat kimseyi sarmıyan bir müziğe ne? lüzum vardı? Elde doğru dürüst müzik olmadıkça müzikli film çevirmek şart mıdır?

Akad'ın nefesinin yarı yolda kalması müzik seanslarının filmin sonuna doğru fazlalaşmasına hamledilebilir. Diğer âmiller arasında körlükler, göz yaşı sahneleri, ölümler gibi piyasada çok kullanılan tesir vasıtaları bulunmaktadır. Bu filmin konusu komedi yapısına daha uygunken, sürüden ayrılanı kurt kapar misali, melodram tercih edilmiş. Rejisörlerimiz için seyircileri üzmenin, yüzlerini güldürmekten daha kolay bir iz olduğu anlaşılıyor.

Münir Özkul'un beyaz saçlariyle orkestra idaresinden başka rahatsızlık veren tarafı yok. Sezer Sezin melodram oynamaktan kurtulmalıdır. Boynu bükük mahzun bakışlar muvaffakiyetin yolu değildir. Münir Özkul ile hiç de bir çift teşkil etmediklerini söylemek icabeder. Kenan Artun'un körlüğüne sevgilisi kadar seyirciler de inanmadı. Altan Karındaş kötü makyajına rağmen kısa rolünde başarılıydı. Deniz Tanyeli'ye gelince bu genç artist iyi bir rejisörün elinde daha iyi neticeler verecek bir kabiliyet gösteriyor. İyi rejisör Lütfi Ö. Akad'ın elinden bu kadar geldiğine göre Deniz Tanyeli'ye düşen iş bir çok seyirciler gibi gözlerini Atıf Yılmaz Batıbeki'nden tarafa çevirmesidir.

Lütfi Ö. Akad istifhamı bundan sonraki filmiyle çözülecektir. İyi filmlerindeki başarının kendisine mi yoksa Orhan Hançerlioğlu yahut Yaşar Kemal gibi yazarlara mı ait olduğu o zaman anlaşılacaktır. Bu imtihanın iyi neticeyle bitmesi hem Türk Filmciliği hem de kendisi için mühimdir.

Deniz Tanyeli
Ham madde

Konser

Meçhul şef

Cumburbaşkanlığı Orkestrasıza geçen Cumartesi günkü konserinde idare eden misafir şef hakkında, programdaki notlara bakarak bilgi edinmek isteyenin eli böğründe kalırdı. Kimdi bu ihtiyar zat? Nereden geliyordu? Şöhreti, yaptıkları neydi? Hatta, misafir şefin doğru ismini bile öğrenmek müşküldü. Afişlerde Pvingsheim, programın bir yerinde Prin Gsheim, başka bir yerinde Prigsheim diye yazılmıştı.

Meçhuller bununla bitmiyordu: programda, "Eski Japon Dansı" gibi müfret bir, ifadenin altına üç parça sıralanmıştı. Bunlardan hangisi "Eski Japon Dansı" idi? Kim bestelemişti, bunları? Ne münasebetle filarmoru konserinde Japon musikisi çalmak gerekmişti? İşin içinden çıkmak maksadiyle program notlarına müracaat edenler, yeni meselelerle karşılaştılar. Üç parçadan birincisinin "Siamlı bir kompozitör olan Prasidh Silapabanlen" e ait bir intermezzo olduğu belirtiliyordu. Fakat "Siamlı kompozitör" e ait tek bir satır bile izahat yoktu. Neyin nesiydi bu Prasidh Silapabanlen? Hangi devrin bestekârıydı? Musikisi neyi temsil ediyordu? Eseri, bir sahne - musikisinin intermezzo'su muydu? Yoksa müstakil bir parça mıydı ? Diğer parçalar hakkındaki izahat da daha fazla aydınlatıcı değildi.

Edebî değeri haiz ve ihtiva ettiği bilgiler araştırma ve inceleme mahsulü olan program notlarından vazgeçtik. Bir konser hakkında en iptidai bilgileri veren ve "bu kısmı tahta nefesliler ve yaylılar için yazılmış derin bir muhayyile mahsulüdür" gibi harika cümleleri olmayan izahat, bir dinleyicinin tabii hakkı sayılmalıdır.

Gene Egmont

İsminin çeşitli versiyonlarından bize en makul gelenini kullanalım, şef Pringsheim, Beethoven'in Egmont uvertürünün daha ilk ölçülerinde konserin nasıl geçeceğini ima etti. Hareketleri sert ve tutuktu. Tempoyu veren kolu sanki görünmez bir elin yardımıyla hareket ediyordu. Eser hafızasına yerleşmemiş gibiydi. Bir sonraki ölçüde ne olduğunu kestirmeye çalışan bir tavrı vardı. Neticede, orkestranın maskotu haline gelen bu uvertür, her zamankinden daha tesirsiz oldu.

Japon parçaları, ne bilhassa kabiliyetli bir şefe, ne de hünerli bir orkestraya ihtiyaç gösteriyorlardı. Siyamlının intermezzo'sunda, kompozisyon değerlerinden vazgeçtik, hiç olmazsa mahalli renk arayanlar bile hayal sukutuna uğradılar. Bu ikinci sınıf salon musikisi ancak, Bangkok'un Avrupai bir lokantasında akşam yemeği yenirken çalınan bir parça da olabilirdi ve Uzak Şark ile nihayet bu nisbette bir alâka iddia edebilirdi. Pringsheim tarafından tanzim edilen iki Japon dansında ise - biraz gayret göstererek - Japonya'ya ait olduğu sanılan melodiler sezilebilirdi. Fakat bunlar, öylesine yabancı ve şahsiyetsiz bir orkestrasyonla sunuluyordu ki, Japon karakteri tamamen silindiği gibi kendi vasıftarıyla beğenilebilecek bir eser de ortaya çıkmış olmuyordu. Şüphesiz ki Puccini yahut Ketelby daha iyi şark musikisi yazmışlardı. O gün salonda bulunan Japon sefaretinin bir mensubu, bu komik parçaları dinlediğinde herhalde memleketinin musikisinin böylesine yanlış tanıtılması karşısında üzüntüsünden kahrolmuştur.

Mendelssohn'a sempati

Meçhul şef, Mendelssohn'un Beşinci Senfonisinde daha rahat, daha güvenliydi. Eseri sevdiğine hükmedilebilirdi. Zaten "Reform" senfonisi, dini duygularla bestelenmiş olmasına rağmen, sevilmeyecek bir eser değildi. Bestekarın protestan sofuluğu bizi alakadar etmezse de, eserin bu sayede kazandığı samimi ve zengin ifade, Mendelssohn'un her zamanki sağlam tekniğiyle birleşerek, bugün , neden "İtalyan" yahut "Skoç" senfonileri kadar rağbette olmadığını anlamadığımız bir senfoni meydana getirmişti.

Wagner'in "Meistersinger" prelüdünde ise şef, orkestra grupları arasındaki muvazeneyi sağlayamadı. Madeni nefesliler, hele kornolar, seslerini sanki ne pahasına olursa olsun duyurmak için var kuvvetleriyle haykırıyorlar ve yaylıların nahif sesini boğuyorlardı. Bu parçanın, Wagner'in eserleri arasındaki farklı mahiyeti de böylece beliremedi. Eser, mizah unsurundan mahrum kaldı; zerafetinden sıyrıldı; ortaya sadece yersiz bir ciddiyetle - azameti ve tantanası bırakıldı.

Gene de orkestranın çalışı, alıştığımızın üstündeydi. Bir gayret, bir iyi niyet seziliyordu. Madeniler az daha müzikal olabilseler, yaylılar daha dolgun ve renkli bir ton çıkarabilseler, üçgen çalan zata biri ritm öğretse ve sembollerden tencere sesi çıkarmasaydı ikinci sınıf bir şefe rağmen tatmin edici bir orkestra konseri dinlemiş olabilirdik.

Gençlik ve Mozart

Solist 14 yaşındaki viyolonist Ati» la Aydıntan, Mozart'ın La Majör Konsertosunda konserin yüksek noktasıydı. Karşımızda, hatalarını mü' samaha ile karşılamamız gereken, teşvik için beğenmeğe mecbur olduğumuz bir çocuk değil, İyi bir viyolonist vardı. Eseri bir bütün halinde kavramıştı. Hatta tuhaftır - kadanslar bile konsertonun tabiî bir parçası haline geldiler. Genç Aydıntan'ın, ifade bakımından tereddüde düştüğü, manasını anlamadığı tek bir cümle yoktu. Mekanik bakımdan şurada burada ufak hatalara rastlanıyordu: yerine oturmayan bir iki ses, arasıra küçük koşmalar... Fakat, küçük vibratolu tonunda Mozart'a yaraşan bir tazelik, anlayışında birçok pişkin viyolonistte bulamadığımız bir saflık vardı.

Bir piyanist

On piyanistten dokuzunun neden resitallerini Bach ile açmakta ve da-

Attila Aydıntan
Sağlam bir arşe

ha sonra da Chopin çalmakta ısrar ettiklerini anlamak güçtür. Bu iki bestekar, farklı sebeplerle, icracılarından hususi bir anlayış isterler. Orta istidatlı piyanistler diğer birçok bestekarı hiç olmazsa tahammül edilir gibi çalabilirler de iş Bach'a ve Chopin'e geldi mi, bir taraftan bu bestekarların, diğer taraftan da ne istediğini bilen dinleyicilerin çıkardıkları müşkülpesentlik engelleri artar.

Geçen hafta opera salonunda bir Fransız delikanlısı da, piyanistliğin geleneklerinden biri haline gelmeye başlayan bu usulü bozmadı. Önce Bach'ı mahvetti. Arkadan da Chopin'i aynı akıbete uğrattı. Dinlediğimiz ne Bach, ne de Chopin'di. Fakat her iki bestekârın da, gerçeği tahrif eden dev aynalarında büyütülmüş, hatları kırılmış dökülmüş, çehreleri tanınmaz bir hale getirilmiş akisleriydi. Ancak bir karnaval balonu bu kadar manasız, bu kadar gülünç olabilirdi.

Piyanonun çekiçleriyle iktifa etmeyip parmaklarını da acemi çekiçler gibi kullanan bu piyanist adı sanı meçhul biri olsaydı, konserden bahsetmezdik bile.. Fakat, sabırları taşan birkaç dinleyiciyi ilk fırsatta salonu terketmeğe sevkeden bu genç adam, ün listesinde ismi Rubinstein'lardan, Giesekinglerden hemen sonra gelen Fransız piyanisti Samsan François idi. Onu mazur göstermek isteyenler, yorgunluğunu ileri sürdüler. Akşam üstü Ankara'ya inmiş, az zaman sonra sahneye çakmıştı. Fakat yorgunluk uslup bayalığı halinde tecelli etmezdi.

Konserin ikinci kısmına kalmak cesaretini gösterenler önce - Faure'-nin parçalarında - mükafatlarını buldular. Yurtdası bestekarın musikisinde Samson François, artık Samson kuvveti gösteren bir piyanist değildi. Ama, kulaklarına inanmayanlar az sonra, Liszt'in Macar Rapsodilerinde gene, görgüsüz mahalle delikanlısı gibi piyano çalan genci karşılarında buldular.

S P O R

Milli Takım Portekiz maçından önce

Akla gelmeyen, başa geldi !.

Futbol

Ordu takımı

Maçtan evvel Lizbonda intişar eden gazeteler ve spor otoriteleri bizi sempatik bulmakla beraber Mısırlıların galip geleceğini tahmin etmekte idiler. Sanki söz birliği etmişlerdi. Deplasmanlı ve süratli futbol oynayan Mısırlıların, Türkleri yenmesi normaldir" diyorlardı. Vakıa bu şekilde düşünüşlerine bir sebeb göstermemişlerdi ama, herhalde ölçüyü Portekiz maçındaki kötü oyunumuzdan almış olmalıydılar. Otoriteler şunu unutmuşlardı: Biz iki ay evvel hem Portekizlileri, hem de dünya futbolünün alemdarlığını yapan Macarları İstanbul'da yenmiştik. Bu neticeler onları hiç olmazsa bir dereceye kadar ihtiyatlı konuşmaya sevk etmeliydi. Ama onlar peşin hüküm vermekte tereddüt etmediler... Hak ettikleri cevabı almaları uzun sürmedi. Ordu takımımız Lizbona ayak bastığı günden itibaren kendi kendini afişe eden ve parlak sözler söyleyip, büyük iddialarda bulunan "Çöl Arslanları" nı su götürmez bir şekilde mağlûp etti. Böylece *geçen* sene Roma'daki mağlûbiyetin revanşını almış oluyorduk...

Türkiye - Mısır Maçı

Oyuna Belçikalı hakem Roeg idaresinde Mısırlıların vuruşu ile başlandı. Nattional stadının trübünleri bomboştu. Bu maç Portekizlileri nedense cezbetmemişti. Daha sonra kendi maçları olmasaydı seyirci adedi bini geçmezdi, denebilir. İlk devreyi Kadrinin attığı iki güzel golle 2-0 galip bitirdik. İkinci devrede Turgay'ın yerine Seyfi, Sabahattinin yerine de, Akgün alınmıştı. Akgün'ün hücum hattına alınması ilk nazarda 2-0 lık neticeye rıza gösterdiğimiz ve müdafaaya ehemmiyet vereceğimiz şeklinde izah edildi. Fakat netice hiç te umulduğu gibi çıkmadı. Ali'nin 63 ncü dakikada attığı bir gole mukabil oyunun sonlarına doğru Nedim'in sert bir hareketine hakemin verdiği penaltı ile bir gol yiyerek neticede iddialı rakibimizi 3-1 mağlup etmeye muvaffak olduk. Maç esnasında halkın birden feveran ettiği ve hiç lüzumsuz anlarda tezahürat yaptığı görüldü. Bunun ilk dakikalarda sebebi anlaşılamamıştı. - Tabii yabancılar tarafından. - Fakat sonra Portekizlilerin yanlarında el radyoları bulunduğu ve İsviçre'de yapılan Portekiz - İspanya hokey maçım radyodan takip ettikleri anlaşıldı. Portekizliler bu karşılaşmada İspanya ile 3-3 berabere kalarak Dünya hokey şampiyonasında çok iyi bir duruma geçmişlerdir. Günün İkinci karşılaşmasını gene aynı statda şampiyonada büyük iddiası bulunan Portekiz-Italya Ordu takımları yaptı. İtalyanlar şöhretli santraforları Galli'yi oynatmadıkları halde bu maçı 3-0 kazandılar. Bu müsabakayı seyre tam 50 hin Portekizli gelmişti. Maçtan sonra Mısırlı idareciler, oynatılmayan beynelmilel foutbolcu Hanefi ve Portekizli idareciler İtalya ve Türk takımının hakikaten çok kuvvetli olduğunu deplasmanlı ve iyi futbol oynadığını daha doğrusu kendilerinin yanıldıklarını itiraf etmek zorunda kaldılar.

Türkiye - İtalya

Fakat yanıldıklarını itiraf edenler muhakkak ki 4 Nisan çarşam-

Milli Takım döndü

Turizim gelişiyor

ba günü bundan dolayı büyük pişmanlık duydular. İtalya'nın karşısına çıkan Türk Ordu takımı sanki birkaç gün evvel seyrettikleri süratli, deplasmanlı futbol oynayan takım **değildi.**

Pevorada Stadının çimen pistini park heykelleri gibi süsleyen onbirimiz, bu hareketsizliklerinin cezasını 7-1 mağlûp olmakla ödediler. Futbolumuz bir talih ve tesadüf oyunu olmaktan acaba ne zaman kurtulacak?

Mili Takım döndü

Hiç beklenmeyen bir şekilde Portekizde çok fena bir oyunla 3-1 mağlûp olan milli takımımız daha sonra kuş misali Parise havalanmış ve tam üç gün Seine kıyısında moral istirahati yapmıştır. Bu turistik gezi hafta içersinde sona ermiş ve Milli takımımız 30 Mart Cuma akşamı yurda dönmüştür. Yeşilköy hava alanında etraf mı saran gazetecilere Federasyon Başkanı Hasan Polat: "Teknik mevzuda hiç birşey söyliyemem. Tek seçici Eşfak Aykaç halen Ordu takımında müşavirlik vazifesi görmektedir. Bu husustaki izahati arkadaşım yurda dönünce sizlere verecektir. İdarî bakımdan elimizden geldiği kadar çalıştık. Mağlup, olmamıza gelince, hepimizin üzüldüğünü söyliyebilirim" şeklinde bir beyanat vermiştir. Kendisine bu hususta orada bulunan gazeteciler tarafından fazla derin sualler sorulmamıştır. Bir iki ehemmiyetsiz suali ise Hasan Polat: "Mevcut durumu bilmediğim için cevap veremeyeceğim" diye kesip atmıştır. Bu vaziyet karşısında evvelki milli maçlardan sonra alışılan sert kampanyanın açılacağı tahmin edilmişti. Ama nedense bu sefer basın mensupları susmayı tercih ettiler. Bakalım önümüzdeki hafta yurda dönecek olan tek seçici bu hususta neler söyliyecek. Eşfak Aykaç'ın mağlûbiyetin hesabım verirken nasıl bir hareket takip edeceği merakla beklenmektedir.

Juniorlar turnuvası

28 Mart tarihinden bu tarafa Budapeşte muhtelif milletlere mensup gençlerin kendi gruplarında yaptıkları çetin mücadelelere sahne olmaktadır. Pek çok spor otoritesini yakından alakadar eden ve yarının futbol dünyasında parlamaya namzet olan bu yıldızların maçları büyük bir alâka görmüş bulunuyor. Turnuvanın başında Türkiye kendi grubunda şampiyonluğa namzet olarak görülmekteydi. Doğu Almanya ile 1-1 berabere kalmamıza rağmen spor çevrelerinde takımımızın deplasmanlı ve cidden iyi bir futbol oynadığı söyleniyordu. Bu sözlerin Macar idarecileri tarafından gelişi ayrıca memnuniyet duyulmaya değerdi. Doğu Almanyadan sonra Peştedeki ikinci karşılaşmamızı Yunanistanla yapacaktık. Fakat Yunanlılar siyasî sebepler ileriye sürerek spor temasından sarfınazar ettiler. Hareketleri organizasyonu yapan Macarların çok canını sıktı. İşe siyaset sokmaları ve maçtan kaçınmaları menfî bir hava yarattı. Bunun üzerine Macar idarecisi Budapeşteye 50 Km. mesafede bulunan Hatvan şehrinde bir hususi maç yapmamızı temin ettiler. Jünior takımımız geride bıraktığımız hafta içersinde Hatvan'ı 5-3 mağlup etti. Hazırlık bakımından tam sayılmamakla beraber genç takımımızın Macaristan'da muvaffakiyet elde ettiği ve ilerisi için ümit verdiği söylenebilirdi.

Son dakikada yenen gol

Ama Çekoslovakya karşısına çıkan genç milli takımımız bütün beslenen ümitleri son anda hiçe indirdi. 1-0 mağlubiyetimizle biten bu maçta' grubumuzun şampiyonluğunu Çeklere kaptırdık.

Maçın birinci devresi Çeklerin yıldırım gibi sür'atle gelişen hücumları ile başladı. Fakat müdafaamız bunları kesmekte hiç güçlük çekmedi. Çekler hızını alınca hücum insiyatifi bize geçti. Bu arada. gol ile neticelenen bir akınımız hakem tarafından ofsayt addedilmiş ve bir çok akınımız da bir netice vermemiştir. Bu suretle birinci devre 0-0 beraberlikle bitmiştir.

İkinci devrede takımımızın neticesiz baskısı devam etmiştir. Altan'ın topu boş kaleye atamaması üzerine takımda bir sinirlilik başlamış ve maçın son 10 dakikasında Çekler ağır basmaya başlamıştır.

Herkesin oyunun beraberlikle biteceğini sandığı bir anda - 89. dakika - Çek Zikan kuvvetli bir şutla oyunun yegâne golünü atarak takımını şampiyonluğa ulaştırmıştır.

Gol averajımızın aleyhte olması yüzünden ikincilik mevkiini de Doğu Almanyaya bırakarak üçüncü olduk.

Güreş

Gençler yetişiyor

Güreş Federasyonu BaşkanıVehbi Emre'nin evvelce açıkladığı programa uyularak geride bıraktığımız hafta içinde Spor ve Sergi Sarayında evvela greko-romen ve sonra da serbest güreş birincilikleri yapıldı. Muhtelif bölgelerin iştirak ettiği Türkiye çapındaki bu müsabakalarda elde edilen neticeler güreşte otorite mesabesine yükselen şahısları memnunet-

Güreşimizin büyük şampiyonları

Gençler yerlerini doldurabilecek mi ?

miş gözüküyordu. Bu arada isimleri meçhul gençler kendilerinden beklenmiyen başarılara ulaşmışlar ve beynelmilel müsabakalarda muvaffakiyet gösteren ağabeylerinin sırtlarını mindere yapıştırmışlardır. İşte bilhassa Vehbi Emre bu nokta üzerinde durarak bu gençlerin güreşin İlerlemesinde büyük bir rol oynıyac'aklarını ve bu sayede yarına ümitle bakabileceğimizi ifade etmiştir. Bilindiği gibi önümüzde İstanbul'da yapılacak bir Dünya Güreş Festivali ve ondan sonra Melburnda yapılacak 1956 senesi Olimpiyat şampiyonası gibi iki çetin imtihan bulunmaktadır. Sözü bırakıp fiiliyata geçmek ve bu işleri yürütebilmek için lüzumlu parayı temin etmek herhalde daha çıkar bir yol olsa gerektir.

Kulüpler

Körüklenen yangın

Fenerbahçe camiasının iki bloka ayrılması ve kongre tarihinin gittikçe yaklaşması bazı grupları endişeye düşürmüş bulunuyor. Bu gruplar, geçen senelerde olduğu gibi, son dakikaya kadar ne tarafa kayacaklarını belli etmezler, Kongrenin havasına göre bir konuşma yaparlar, kazanacağını kestirdikleri bunda hiç aldanmazlar - tarafa ani bir manevra ile kayıverirlerdi. Halbuki bu sene bu şekilde hareket etmek imkansızdı. Çünkü iki grup yığmaklarım yapmış ve meydan muharebesine girecekleri tarihe kadar son darbeyi vurmak için hazırlanıyorlar-' dı. İki tarafın kadrosu belli olduğuna göre bu şahısların bir tarafı benimsemeleri ve mücadeleye o saftan katılmaları icap ediyor. Bu ise manevra imkanını frenleyen, hatta daha doğru bir deyişle ortadan kaldıran 'bir sebeptir. Vakıa merkezi Sıraselvilerde bulunan Fenerbahçeliler Cemiyeti mensupları her nekadar siyaset yapmıyacaklarını başlangıçta söylemişlerse de sonradan bu prensiplerinden inhiraf ettikleri su götürmeyecek şekilde ortaya çıkmıştır. Fenerbahçeye faydalı olacağına inanan her şahsın idare heyetine geçmek için mücadele etmesi en tabii hakkıdır. Ama bunu hiziple, kulis arkası faaliyetlerle değil, aleni olarak yapmalı, niyet ve maksatlarım gizli tutmamalıdırlar. Bu grubun neşriyatım eski Fenerli yazarlardan meşhur Con Kemal idare etmektedir. Can Kemal her sene kongreden evvel seri makaleler yasmak ve öğütler vermek itiyadında olan bir şahıstır. Ama onu tanıyanlar yazdığı yazıların hiç birisine itibar etmezler. Böyle sert ve ateşin yazılardan sonra Con Kemal, bütün arzusuna rağmen, kongreye katılamaz.

Kongreden evvel muhtelif sebep ve vesilelerle körüklenen hava, 29 Nisan toplantısının çetin ve enteresan safhalarla dolu olacağına işarettir. N. 8.

MUHABANK MUHABANK MUHABANK
MUHABANK
HER NEVİ
BANKA
MUAMELELERİ
VE HER HESABA
BİR
EV
MUHABANK MUHABANK MUHABANK